

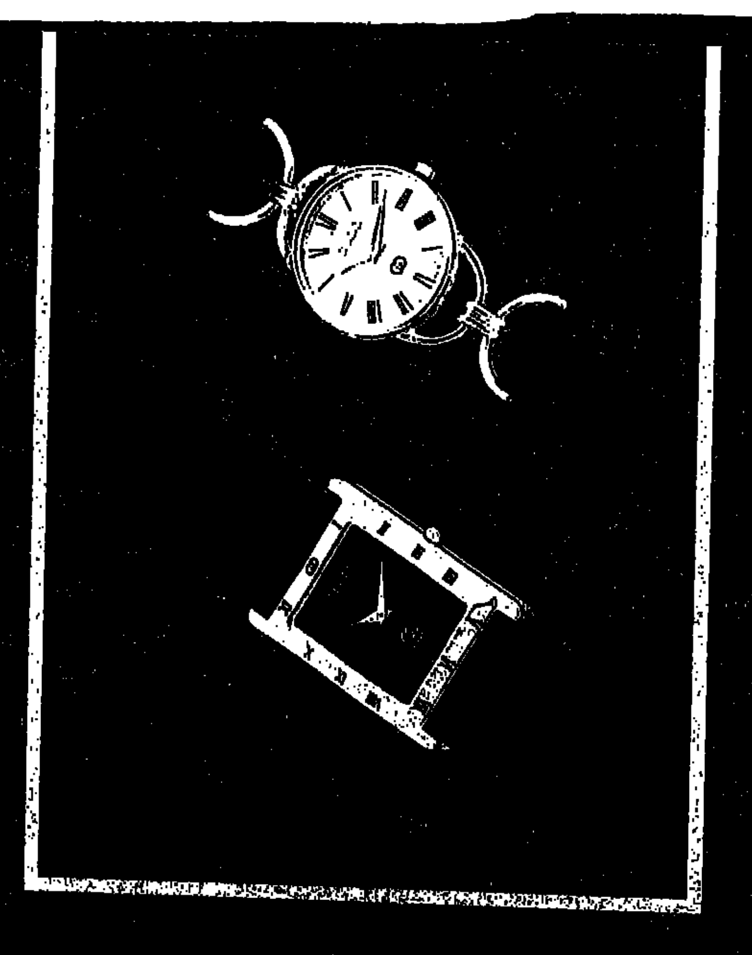
ב׳ בכסלו, תשמ״ט 11.11.1988

עליזה רוזן,
או במצב הנוכחי

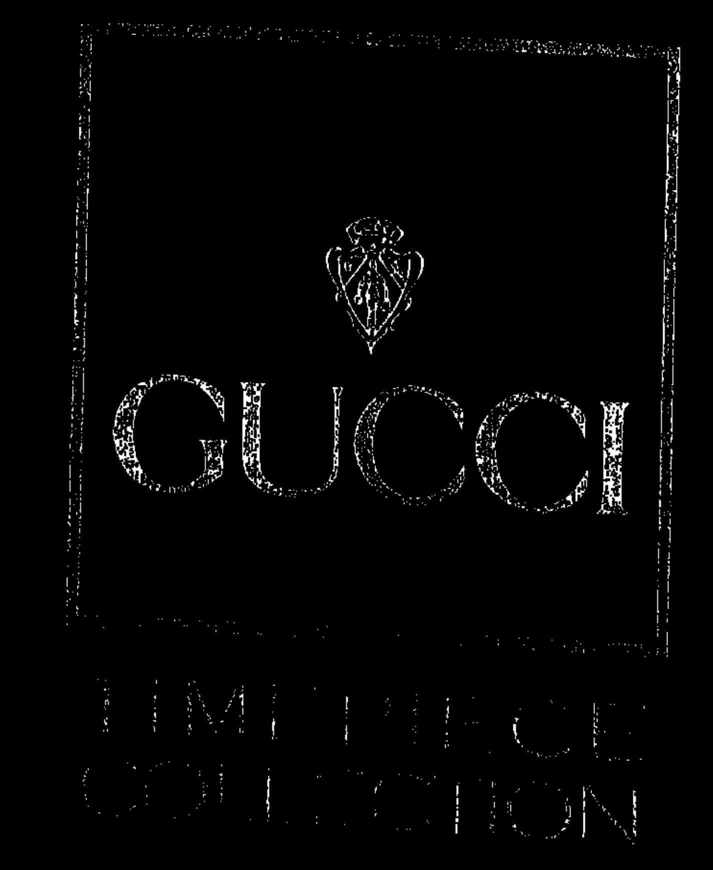
רס״ר (מיל.) יאיר לוי.
המנוע של ש״ס

שוקו, הזיקנה,
הכאב, ההחמצה

דיר אל אסד.
המים עייפים בצהריים

איכות ויופי עם אופי

אופנה
לבני נשים וגברים
תמרוקים
כלי בית
צעצועים
מוצרי חשמל
מוצרי ספורט
מזוודות

אלפי מוצרים בלעדיים
הנחות עד 25%
וגם מקבלים מתנה

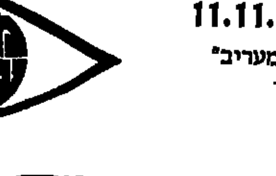
במוצאי שבת בלבד!
10% הנחה נוספת
על קניית מוצרי צרפת

פרסום רשות

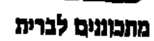
סופשבוע

ב' בכסלו, תשמ"ט 11.11.1988

This Magazine is a Supplement to Maariv International Edition

מתכוננים לברית

מייקל טייסון עם מלכת הכתה. בתחילה הכל היה ורוד.

יאיר לוי. ש"ס ממריאה

בשער: עליזה רוזן, בלי דפיקות לב. כתבה בעמוד 14. צילום השער: אירית זילברמן.

עורך: עמי דור־און
סגנית עורך: דניאלה בוקשטין
סגנית עורך: אורית הראל
עורך גרפי: יורם נאמן
מעצבות: אורלי אנשל, נטע גרינשפן
מודעות: אודי דגן

המנוע של ש"ס

יאיר לוי, דייג לשעבר, רס"ר (מיל.), רמטכ"ל צבאות ש"ס. ארגון "אל המעיין" שהוא הקים ועומד בראשו היה המנוף לנצחון הגדול של המפלגה. הוא גם יהיה, אומרים בש"ס, המנוף לנצחונות הבאים. חברת ביטוח כבר יש להם. גם בנק יקום. אולי גם עתון. ש"ס, אומר יאיר לוי, לא תוותר על שום ענף. "אנו רוצים להיטיב עם הציבור שלנו". ומבחן הכוח האמיתי לא יהיה בעוד ארבע שנים. אז, הם בשוחים, יהיו להם כבר 12 מנדטים. המבחן יהיה בעוד חצי שנה, בבחירות לעיריות, שאז, בוקעת הבטחה, "לטדי קולק יישאר רק התואר 'יקיר ירושלים'. ש"ס תיקח את ראשות העיר".

מאת עמוס לבב
צילומים: ראובן קסטרו

יאיר לוי, לח
ועם עמית
במטה ש"ס
בבני-ברק (בטמן
משמאל): "היע
הבא הן הבחירות
המוניציפאליות".

"כולם חולמים", אומרים פעילי ש"ס על המפלגות האחרות. "בעוד הם חולמים, אנו מקימים עוד סניפים. הכל ערוך ומוכן לכיבוש היעד הבא – הרשויות המקומיות".

בוא לגדול איתם

ש"ס החליטה להיהפך לכוח כלכלי. לא מכבר היא הקימה חברת ביטוח משלה, בשם "שלהבת", שהכניסה כבר ללחץ את חברות הביטוח האחרות, שכן ישיבות רבות החלו לקנות את הפוליסות ממנה. "אנו רוצים להכנס לכל התחומים הכלכליים", מבטיח יאיר לוי למישהו בעברו השני של קו הטלפון. "נקים גם בנק. נפעל בכל הענפים. לא נוותר על שום ענף. אנו רוצים להיטיב עם הציבור שלנו".

בעתיד הלא רחוק, כך מבטיחים לנו, עומדת ש"ס להוציא גם עיתון יומי, במקום או בנוסף לבטאונה "שורשים" היוצא לאור פעם בחודש.

"העתיד הוא בש"ס", אומר עג'אג' אבו רוקון, פעיל ש"ס מהכפר הדרוזי עוס־פיא, ומתחבק, כמו כולם, עם יאיר לוי. "אלף דרוזים הצביעו בשביל ש"ס", צוהל יאיר לוי, לשעבר דייג טבריייני, לשעבר רס"ר שנה, לשעבר מנהל מחצבות והיום קובע בעבורך מי ישלוט בך.

"מה זאת אומרת מה לדרוזים ולמפלגה יהודית ודתית?" תמה עג'אג' אבו רוקון על השאלה. "אני גם חרדי (צחוק ומחיאות כפיים בקרב החרדים המקיפים אותו ואת "הרב יאיר"). למה דרוזים הצביעו ש"ס? כי יש לנו ולמפלגה הזו שלושה דברים משותפים: 1. שמירת צניעותה של האשה; 2. האמונה באל אחד; 3. חיזוק השורשים באדמה ושמירת מולדתנו".

באווירת זחיחות הדעת וטירוף המערכות השוררת במסדרון מטה ש"ס בבני ברק, גם הצהרתו של אבו רוקון כי "בבחירות הבאות יהיה דרוזי ברשימת ש"ס לכנסת" – אינה מתקבלת בהפתעה. באווירת הנצחון והאופוריה איש אינו שם לב כי קרובו של עג'אג', קאנג' אבו רוקון, ממלמל כל העת את הסיסמה הפותחת שם כל דלת: "בעזרת השם, בעזרת השם", הוא אומר ומודרז להוסיף: "בעזרת השם עכשיו הכל יהיה פתוח בפנינו. ממש הוצאנו את בני עמנו מהאסון של המפלגות הגדולות. העתיד הוא בש"ס".

עורך־הדין דוד גלאס, תושב כיפה וחבר מרכז מפלגת העבודה, אמר דברים דומים, מעל דפים אלה, ב־11 בדצמבר 1987. "בבחירות הבאות תשיג ש"ס שבעה מנדטים", הבטיח כאשר ראה את פעילותה של תנועת "אל המעיין" של ש"ס ברחבי הארץ. יאיר לוי, בימים אלה לא מתראיין בגלל עיסוקיו הרבים, רק פורץ בין חיבוק לנשיקה במסדרון הרחוש של מטה ש"ס כי למעשה הם זכו בשמונה מנדטים, שהרי הם תמכו ב"דגל התורה", הפלג האשכנזי שלהם. בלהט השמחה ושכרון הנצחון, כשזקן שחור מתערבב בזקן שחור בגל נשיקות ומעיל שחור נדבק למעיל שחור בחיבוק נרגש, די אם תטה אוזן כדי לאסוף "סקופים" עיתונאיים. כך, למשל, קולטת אוזנך כי ש"ס הורתה לכמה מישיבותיה להצביע בעבור "דגל התורה" על פי הסכם בין שתי המפלגות.

יאיר לוי, שכולם מתעקשים לקרא לו "הרב יאיר" למרות שבקורות חייו, ברובריקה "השכלה", הוא כותב רק "תיכונית תורנית", מאושר מהנצחון הכביר של תנועתו, וזורק במסדרון: "עכשיו היעד הבא הן הבחירות המוניציפאליות", ומתוך רעם מחיאות הכפיים בוקעת הבטחה "טדי קולק, התכונן. בפברואר הקרוב ניתן לך רק את התואר 'יקיר ירושלים'. ש"ס תיקח את ראשות העיר".

ידו האחת אוחזת ב"ביפר" וידו האחרת במכשיר הקשר בעוד אוזנו צמודה לשפופרת הטלפון, ממשיך יאיר לוי, טרם מלאו לו 36, לחלק הוראות. משמעת ברזל מבצבצת מתוך הבלגן. "לשלוח מישהו למסיבת הודיה ב'פורת יוסף' בעיר העתיקה", הוא זורק פקודה לחלל האוויר, ואינו בודק אם היא נקלטה. אין לו ספק שמישהו כבר רשם את ההוראה, והיא תבוצע.

שובל ארוך של חרדים, דומים להפליא בלבושם, מראם וגינוניהם, נשרך אחרי יאיר לוי בכל אשר ילך. כאשר דלת חדרו נפתחת כדי טפח, מיד פורץ פנימה נחשול אדיר של פעילים, ושוב מתחילה מסכת הנשיקות והחיבוקים. "אה, שכונת התקוה", קולט יאיר לוי בין נשיקה לנשיקה. "הייתם נפלאים, נפלאים". הפעיל מהתקוה, איש קטן גוף, מתמסר לחיבוק הדב של יאיר לוי המגודל, ועל פניו נהרה.

"זהו קבלן שיפוצים", מסביר מישהו. "חוזר בתשובה, בטח חוזר בתשובה, איזו שאלה? העם צמא לדבר תורה. העם נמצא בצמאון אדיר. תנועת ש"ס השכילה לתת לציבור את המירשם האמיתי, שעורי תורה. האנשים אוהדים את אנשינו. תראה את קבלן השיפוצים הזה. הוא לא ידע כלום עד לפני כמה חודשים. הביא לנו אלפי קולות בשכונת התקוה. גם חילונים הצביעו שם בשבילנו. בטח. הם הבינו שזו התנועה היחידה המכבדת את הציבור. איננו פנאטים. איננו עושים דברים חריגים. בבחירות הבאות יהיו לנו 12 מנדטים. מבחן הכוח האמיתי יהיה בבחירות המוניציפאליות בעוד חצי שנה".

יאיר לוי יהיה גם אז ראש אגף האירגון, אלא מה? הרי אין מחליפים קטר בשיא מרוצתו, טייס באמצע המראתו. וארגון "אל המעיין", שיאיר לוי ממשיך לעמוד בראשו, יהיה המנוף, כפי שהיה בבחירות לכנסת.

פרישת האירגון, שקם רק לפני שנתיים, מהממת. כאשר חשפנו אותו מעל דפים אלה לפני שנה, היו לו 290 סניפים ברחבי הארץ. היום יש לו 350 סניפים. לפני שנה היו לש"ס 30 תלמודי תורה, היום – יותר ממאה. בבאר־שבע יש ל"אל המעיין" שישה סניפים, ולצורך הבחירות הם הצמיחו 22 סניפים. מאות סניפי ש"ס ברחבי הארץ העסיקו אלפי מתנדבים שנידבו גם את כלי רכבם. ביום הבחירות הגיעה מאשדוד קריאה לעזרה. "חסרים לנו מתנדבים", בקעה הדרישה ממכשירי הקשר במטה ש"ס. לא חלפה שעה ולאשדוד הגיע אוטובוס עם חמישים מתנדבים. הדירה הקטנה בבני־ברק שממנה פעל "אל המעיין" לפני שנה, ננטשה לא מכבר, והמפ"ק של ש"ס ו"אל המעיין" עבר לבניין משרדים חדש שם השתלט על קומה שלמה, עם אנטנות על הגג, טלפונים בתוך מכוניות ה"וולבו",

(המשך בעמוד הבא)

יאיר לוי הפעיל בשבועיים האחרונים למסע הבחירות שני מסוקים. אחד היה צמוד אליו, והשני אל הרב עובדיה יוסף. הופעת הרב מהשמיים הותירה בהמונים רושם בל ימחה.

יאיר לוי (משמאל) בחיבוק מנצחים: "צריך לחזק את ש"ס. אנו יהודיים. אנו ספרדים שבאו להשלים את החזרה לשורשים. אנו דואגים שילד לא יתחצף לאביו, שנכד ינשק את ידי סבו, ששולחן שבת יהיה ערוך ומסודר. אנו מחזירים העטרה ליושנה".

(המשך מהעמוד הקודם)

מכשירי קשר ורשת מחשבים ("אנשינו כתבו לנו את התוכנה").

לפני שנה, כאשר חשפנו מעל דפים אלה את ההתארגנות הזו, היתה התעוררות של המפלגות האחרות, ויאיר צבן ממפ"ם ולהכריל אלי לנראו מהליכוד, דרשו חקירה. אריה דרעי הופיע בפני ועדת ביקורת המדינה של הכנסת, וגם מבקר המדינה נדרש לעניין. "שורשים", בטאונה של ש"ס, כתב באותם ימים על מנכ"ל משרד הפנים, אריה דרעי: "משרד הפנים בראשותו של הרב אריה דרעי הוא היום מכשיר, ישיר או עקיף, לבניית עולם התורה בארץ".

אם נזכור כי יצחק שמיר מילא את מקומו של שר הפנים בשנה האחרונה, נבין כי אריה דרעי ניהל למעשה את ענייני הפנים של ישראל לבדו, והתואר "מנכ"ל המדינה" שהוצמד אליו מתאים לו כמו כפפה ליד. "בימי אריה דרעי כמנכ"ל משרד הפנים השתרר שקט בתחום המוניציפאלי", יתגאו בש"ס, וישכחו את השביתות של ראשי ערים ומועצות מקומיות מהמיגזר הערבי. למרות השתחצותו של בטאון ש"ס על משרד הפנים כמכשיר לבניית עולם התורה, מתלוננים אנשי ש"ס כי תקציב הבחירות שלהם, יחסית לזה של המפלגות הגדולות, היה זעום. עם "התקציב הזעום" הזה הפעיל יאיר לוי שני מסוקים בשבועיים האחרונים למסע הבחירות. אחד היה צמוד אליו, כראש אגף האירגון, והשני היה מסוקו של גורף הקולות, הרב עובדיה יוסף.

בשלושת החודשים האחרונים היה יאיר לוי עולה על משכבו בשלוש לפנות בוקר, ומתחיל את יומו החדש בשש. עובדיה יוסף הופיע בחמש אסיפות בחירות ביום. באשדוד המתינו לו פעם 1500 איש עד לשעה אחת אחר חצות, משום שהוא התמהמה באסיפות בחירות אחרות. באופקים הסתערו אלפים על המסוק שלו, ניסו להיתלות על גחונו ומנעו את גזיתתו במשך שעה ארוכה. היום, כ"פוסט מורטם" של מערכת הבחירות (למערכת בחירות עדיין מותר לערוך ניתוח שלאחר המוות) יאמרו הפעילים כי הופעת הרב מהשמיים הותירה בהמונים רושם בל ימחה. "כולם חולמים", הם אומרים על המפלגות האחרות. "בעוד הם חולמים, אנו מקימים עוד סניפים. לא התקטלנו עדיין. הכל ערוך ומוכן לכיבוש היעד הבא – הרשויות המקומיות".

בעד הדרך שנוצר בפתח מצליח מישהו להכניס כמה מנות מזון למשרדו של יאיר לוי. הוא אוכל בחיפזון רב, בעודו מדבר בטלפון ובודק הודעות המודפסות על ה"ביפר". בין בליעה לבליעה הוא פולט: "האוכל לא טוב היום", והצעיר שהביא את האוכל מתוויר מאחורי זקנו. "השתדלתי מאד, הרב יאיר. מאוד-מאוד השתדלתי", הוא ממלמל, ויאיר לוי פוטר אותו במשפט קצר: "בסדר, בסדר, מחר תשתדל יותר".

"הוא מחזיק אותנו מאוד קצר", מסביר מישהו. "הוא מאוד קפדן. אתה יודע מה פירוש הדבר לשלוט באלפי אנשים העובדים בהתנדבות? הם הרי יכולים לצפצף עליו. והלוגיסטיקה! אלפי כלי רכב, מחשבים, טלפונים, מכשירי קשר! הדעת אינה תופסת"!

האיש שולף מאי שם דפי מחשב ומביא אותם ליאיר לוי. "בשדרות קיבלנו 727 קולות", הוא מבשר בפעם המי-יודע-כמה והקהל מריע בפעם-המי-יודע-כמה. "שילשנו את כוחנו בכל מקום. הנה, טבריה, עיר הולדתי – 2000 קולות. המפד"ל, מפלגתו של יגאל ביבי, ראש העיר, קיבלה בטבריה רק 1000 קולות. אשדוד – 4600; פתח-תקווה – 3400; נתניה – 3157; אשקלון – 2500; דימונה – 1740! תשמעו טוב – 1740 קולות בדימונה המצומקת. רמלה – 1700! רמלה, רמלה, מי היה מאמין"?

באור יהודה, העיר המתחרדת ביותר בארץ, קיבלה ש"ס 1336 קולות. בבחירות הקודמות, רק לפני ארבע שנים, היא קיבלה שם 200 קולות. העיקרון היה פשוט: ללכת לשכונות מצוקה ולפרוט על נימים של מסורת נשכחת, בשילוב ציני של רגשות קיפוח עדתי עם כמיהה למנהיג רוחני. כך הופיעה ש"ס לפני ארבע שנים עם ארבעה מנדטים, כך הכפילה את כוחה בבחירות האחרונות. כשהם אומרים "יכולנו לקבל יותר", כדאי להאמין להם. "נתנו ל'דגל התורה' 12 אלף קולות", הם מגלים. "היה הסכם בינינו לבינם אילו ישיבות של ספרדים יצביעו בעבורם. חששנו שהם לא יעברו את אחוז החסימה, ולכן תמכנו בהם. הם לקחו מאיתנו מנדט. נכון, מרצון. התמסרנו".

גם שמעון בן שלמה, שפרש מש"ס, נטל ממנה 5000 קולות. צחוק הגורל. בדיוק כאשר שמו מוזכר, מוכנסת למשרד עוד עריסת מברקי ברכה. אחד מהם – משמעון בן שלמה. יאיר לוי קורא בקול: "אני מברך אתכם מכל הלב", והקהל הצפוף מגיב: "טיפש, טיפש, עזב אותנו. התאכר פוליטית".

גם חב"ד לקחו מש"ס קולות. "עם כל ההשבעות שלהם", הם מסבירים, וגיחוך בקולם. זה לא מנע בעדם להעלות עדת רבנים על המירקע בתשדיר השירות האחרון, שמילמלו דברים סתומים והתירו את הנדר של רבני חב"ד. "היינו מסובכים בתנועות שלא אהדו אותנו", מסביר יאיר לוי למעריציו. "בכל זאת, באלימות לא היינו מעורבים; תנועתנו היתה היחידה שלא תקפה אף תנועה אחרת. השבעות ונדרים לא היו קיימים אצלנו. מה שכן היה קיים בא רק אחרי שראינו את ההשפעות החזקות שלהם ברחבי הארץ, בעיקר זו של אגודת ישראל. אז פנינו למועצת חכמי התורה שלנו והכנו איתם תשדיר מיוחד לטלוויזיה, התשדיר האחרון, שבו הם אמרו שההשבעות לא קיימות ואין להן תוקף הלכתי. אני מתנגד לענין ההשבעות. אדם צריך לבחור בהכרה מלאה. להחתים אנשים על השבעה – זה דבר פסול. לכן גם מועצת החכמים שלנו התירה את הנדר. זה היה רעיון של הצוות המוביל של ש"ס".

פעם בשבוע התכנס הצוות הזה: השר יצחק פרץ, הרב רפאל פנחסי (יו"ר אגף הכספים), יאיר לוי (יו"ר אגף האירגון), פרופסור משה פרץ, אחיו של השר פרץ (יו"ר אירגון ההסברה). הם מאוד מבליטים שם, בש"ס, את הפרופסורה של משה פרץ. "הוא פרופסור למשהו בתחום האלקטרוניקה", הם אומרים בגאווה. "אין לנו רק 'דפרים' בש"ס. יש לנו מנהלי בנקים, מהנדסים, עורכי דין. אבל נכון שרוב מצביעינו הם אנשים פשוטים".

כמו לראיה נכנסים-נדחפים לחדר פעילים מפתח-תקוה ומצפת. יאיר מתחבק איתם, ואחרי החלפת הסיסמאות המקובלות "בעזרת השם, בעזרת השם, הייתם נפלאים", הוא מצביע על "זה מפתח-תקוה שהוא מהנדס תואר שני, וזה מצפת שהוא קצין חימוש".

"בצפת – כל אדם עשירי הוא ש"ס", מתגאה קצין החימוש. "עד לפני כמה שנים ראש העירייה בכלל לא התייחס אלינו. הבוקר הוא פגש בי והזמין אותי למשרדו. אתה שואל איך יאיר לויז זהו המנוע של ש"ס. בשעות משבר הוא הרים את כולנו. היה רפיון כש'דגל התורה' וחב"ד נכנסו לתמונה, ויאיר הרים את המורל, עם ההתלהבות שלו, עם המרץ הבלתי-נלאה".

"היה הר – ובא יאיר, הבולדוזר הזה, והזיז את הסלעים", תורם המהנדס (תואר שני) מפתח-תקוה את הדימוי שלו. וקצין החימוש מנדב דימוי צבאי: "הוא מ"פ על תקן של מח"ט. תותך דברים, אדם של 'תכלס', איש אירגון מעולה, היחידי שפעל במהירות ונתן תשובות מהירות. הוא אוטוריטה ללא צל של ספק. גם הנחיתות של הרב עובדיה יוסף עם המסוק הביאו לנו 70% מהקולות".

את "אל המעיין", מנוף הבחירות של ש"ס, הקים יאיר לוי מהמסד עד הטפחות. הוא ראה את הפוטנציאל העצום הגלום באיזורים שבהם תקע "אל המעיין" יתד. רשויות מקומיות נרהמו להיווכח לפתע כי בעיצומה של שנת הלימודים מתרוקנים גני ילדים. בירור קצר העלה כי תנועה אלמונית בשם "אל המעיין" מציעה להם יום לימודים ארוך בפרוטות. רחובות הערים מלאו ילדים חובשי כיפות. אחר

(המשך בעמוד 32)

עג'אג' אבו רוקון, דרוזי, פעיל בש"ס: "למה דרוזים הצביעו ש"ס? כי יש לנו ולהם שלושה דברים משותפים: שמירת צניעות האשה, האמונה באל אחד, חיזוק השורשים באדמה ושמירת מולדתנו".

שוקן

בגיל 76, כשהוא כבר שומע ברקע את טקטוק הזמן האבוד, פותח גרשום (גוסטב) שוקן דלת אל האיש המסתתר בתוכו. האיש שכבר מרגיש את עצמו אדם זקן, שמכיר בחסרונות, משלים עם החמצות. האיש שהוא מזה 50 שנה עורך "הארץ" וגם המשודד רוברט פוזן. האדם המסוגר שלא יורד לרחוב לאכול פלאפל כי אינו אוהב קירבת אנשים, אבל יודע את מחיר הבדידות של הסתגרותו ויכול היום לשנות רק מעט. ומנגד – הילדים: רחלי, הלל ועמוס. הילדים שמעולם לא חיבק, לא ליטף, לא דיבר איתם שטויות. והם מסתכלים על אבא בעיני ילדים, עיני מבוגרים. דף חשבון, דו־סיטרי.

הזיקנה, הכאב, ההחמצה

מאת בילי מוסקונה־לרמן צילם: בני גלזר

גרשום שוקן יושב בחדר שלו במערכת עיתון "הארץ" מוגן היטב מאחורי מכתבה ענקית. בתוך גרשום שוקן האדם גרים שניים: רוברט פרזן המשורר ומר שוקן הבעלים ועורך ראשי של "הארץ" קרוב לחמישים שנה. המשפטים ששוקן משמיע לי קורמים עור וגידים על רוחות של אנשים מתים שלא נחשבים בשר ודם רגילים: טשרניחובסקי, קורצוויל, עגנון, בובר, קפקא. מר שוקן מקפיד להשאר ברמה הזאת. גם שורות הספרים על המדפים, כמו המלים שהוא מצטט בעל פה מהזיכרון, שומרות על אותו גובה. ואתה, מהצד השני של המכתבה, מרגיש שמר שוקן מציג כרטיס מינוי במועדון חברים סגור אליטיסטי־אריסטוקרטי. הוא, כמובן, חבר קבוע.

הפרסונה השוקנית ממלאה את החדר. כל חדר. גם את המסדרון הארוך־הערום בבניין "הארץ", גם את הארכיון הצפוף־אפלולי. הדמות השוקנית, כשהיא פוסעת קדימה, מקרינה ריחוק, סגירות, שומרת על מעטפת אוויר בלתי חדירה. הרמטית. כאילו אומר: אל תגעו בי.

השיחות עם גרשום שוקן, עם רחלי אידלמן בתו, עם עמוס והלל שני בניו, מנסות לגעת בגבולות שסימן גרשום שוקן סביב עצמו במשך השנים. השיחה מנסה לעמוד על המשמעות והצורך של הגבולות האלה. ומן המילים תבצבצנה, לאט לאט, כמו על נייר צילום שט בתמיסת פיתוח – באמצע תהליך חשיפה – חלקי דמות מנומרים, משתנים. זו בבואת אב בעיני ילדיו. כולל האהבה, הכאב וההחמצה.

עם גרשום שוקן עצמו תיפתח לכדי סדר צר דלת, שהצירים החורקים שלה מעידים שלא שומנה הרבה זמן. שוקן ידבר על הזיקנה, השירים, בחירות שעשה בחיים ויתכן שהן יותר הפסד מאשר רווח. בצער מסוייג הוא יזכיר את המטרונום הקוצב את השעות ברקע, צער על הזמן האבוד. ויצופו בינינו גם נופים זרים משם, שמתלווה אליהם המנגינה המסוימת של ההיזכרות. ולאורך השיחות יתנער בפתאומיות העורך הראשי יודקף ויאמר: "גבירתי! אני לא רוצה פורטרט אינטימי" ורגע אחר כך ירגיע המשורר סטופר שבעים ושש שנים את העורך הראשי, ויהסה אותו, ועל קצות האצבעות ירחיב את החריץ בדלת החורקת וירווח את פס האור.

אתה מבחינתך, אני שואלת אותו, היית סוגר היום את דלת חדר העבודה שלך במערכת העיתון, מפנה את הגב והולך הביתה לעינינים אחרים?

שוקן חושב רגע. "לא הייתי אומר את זה, כי העיתון עדיין מעניין אותי ומעניין אותי מאוד. ואדם", בורח לרגע שוקן הציירה מעצמו, "מפחד לשנות באופן רדיקאלי את אורח החיים שלו, זו אחת הסיבות למה אנשים זקנים לא כל כך בקלות מתנתקים".

אתה מרגיש אדם זקן, מר שוקן?

"כן. אני בהחלט רואה את עצמי אדם זקן. אני חושב שכוח העבודה שלי אינו כמו שהיה, גם לא קצב הקריאה. אני איטי ואני מתעייף. בעיקר המומנט של העייפות. וזה לא טוב. משום כך אני יודע שאני צריך לתת לעיתון הזה להתפתח בלי שאני כל הזמן אגע בו. זאת הדרך שהעיתון הזה יתקיים בלעדי".

הנעורים, הקסימו את פרנץ קפקא. אני קוראת בקול: "הנעורים מאושרים כי יש בהם הסגולה לראות יופי. כשאובדת סגולה זאת מתחילה זיקנה שוממה, שקיעה, אסון".

"לא נכון" מתווכח גרשום שוקן עם קפקא בביטחון, "יש הרבה זקנים שנהנים לראות יופי".

הזיקנה מביאה אותך לאורח מחשבה יותר ספקני, פחות מוחלט?

הצחקתי אותו. "אם תשאלי את אשתי", הוא אומר, "היא, מצידה, חושבת שאני משתגע".

יש שיר של גיתה: "כנער שתקן ומרדן, כצעיר מתנשא ושחצן, כגבר מוכן למעשים, כזקן קל דעת ומשוגע, ועל מצבתו ייכתב, זה באמת היה בן אדם"

המילים האלה מתאימות לך?

"מה שבאמת נכון, לדעתי, זה שבזיקנה נעשים קלי דעת. מה כבר יכול להיות. הכל כבר היה".

הלל שוק, הבן של גרשום שוקן, מותח גבה לקשת גבוהה: "זה דבר חדש לגמרי, נורא מפתיע אותי, זה כל כך לא היה צפוי שהוא יהיה כזה", אומר הלל, אדריכל במקצועו, על המפגש בין האב והזיקנה. "זה מפריע לו, זה כואב לו, הוא מצטער על זה והוא לגמרי מפוכח. חבל לו. הוא מרגיש שהוא מפספס משהו. זאת ההרגשה שלי ממנו".

התנהגות שלו רכה יותר?

"כן. וזה נורא סימפטי אבל זה שונה ממה שהיה. תראי, לפני כמה חודשים היינו בהרצאה בבית עגנון והוא סיפר על הפעם הראשונה שבא לעגנון הביתה כנער, עם מזוודה, וכשאמר את הדברים האלה, כיוון שלא הצליח לדבר התחיל לבכות. הוא לא בכה ממש עם דמעות, אבל ראית שהוא בוכה. הפך סנטימנטלי".

איפיון שקשור בגילו?

"כן. זה נכון. וזה מעניין, כי זאת תופעה שאני נוכח בה רק בשנתיים האחרונות. ממש בהתהוותה והיא מפתיעה. עצם זה שהיה יכול לנסוע איתי לחוץ לארץ לשבועיים. יש הרגשה אצלו שהוא אומר לעצמו שהוא עבר איזשהו שער. לא עומד למבחנים יותר. כאילו אומר לעצמו: אני כזה וכזה וזה כבר לא משנה. אין לי מה להפסיד, זהו זה. ואז הוא מרגיש יותר נינוח, יותר פתוח, יותר חופשי".

עמוס שוקן, הבן האמצעי, בין רחלי והלל, חושב רגע אחר ארוך. ועוד רגע. עמוס שוקן איש עסקים, בוגר אוניברסיטת "הרוואורד" מנכ"ל "הארץ, חדשות, העיר". עמוס הוא היחיד שנפגש עם גרשום שוקן כל יום במסדרון של הבניין בו עובדים שניהם. ההרהורים הארוכים שימתח עמוס שוקן בין התשובות ידחסו את האוויר וישתלו דקות של מבוכה. קשה לבן לדבר על האב, והקושי לא הופך התפתלות או התחמקות. הקושי של עמוס שוקן מיתרגם למשא ומתן פנימי, תובעני, מתלבט, לרגעים מיוסר. אירית אשתו, שמלווה את הפגישה, מאבחנת במרוייק את בסיסי הקושי, קולטת את מבטי התחינה שהוא שולח בכיוון המזג הקופצני שלה. במאמץ היא תבלום את המילים, תסמן ברחיפות למלצרית, תזמין עוד כוס קפה, תהדק שפתיים בכיוון הריצפה, תצליח להתאפק לכל אורך הקפה.

"הזיקנה שלו?" עמוס שוקן מתייק את השאלה, בוחן בזהירות בורות עמוקים, בוחר לדלג על הזירה המשפחתית ולהעלות לשולחן התרחשות חיצונית שלקוחה מהמסדרון של בניין "הארץ": "אחד העובדים בא להזמין אותו לחתונה של הבת. הוא אמר לו: "תשמע, לא נשאר לי הרבה זמן, מה שאני לא מוכרח אני לא עושה".

או: "פעם אמר לי, נוח מוזס, אקסל שפרינגר ואני בני אותו גיל".

או: "לפעמים הוא אומר לי, בזה אני כבר לא מתעסק."

זה במישור השכלתני, מה במישור הרגשי?

"ראיתי אותו בוכה פעמיים. פעם כשאמו מתה ופעם כשדיבר על קרצוויל".

אירית גומרת להתאפק: "אכל הכל ממלכתי".

עמוס זז על הכיסא.

הבת הבכורה, רחלי אידלמן, מו"לית של הוצאת הספרים "שוקן". הגברת אידלמן רצה קדימה במהירות עם המילים כדי להספיק להלביש את המחשבות שייצאו מסודרות החוצה. על הבת יאמר האב: "היא קוראת מהר. אני מקנא בה. היא גם מדברת מהר מאוד, מה שלא מוצא חן בעיני".

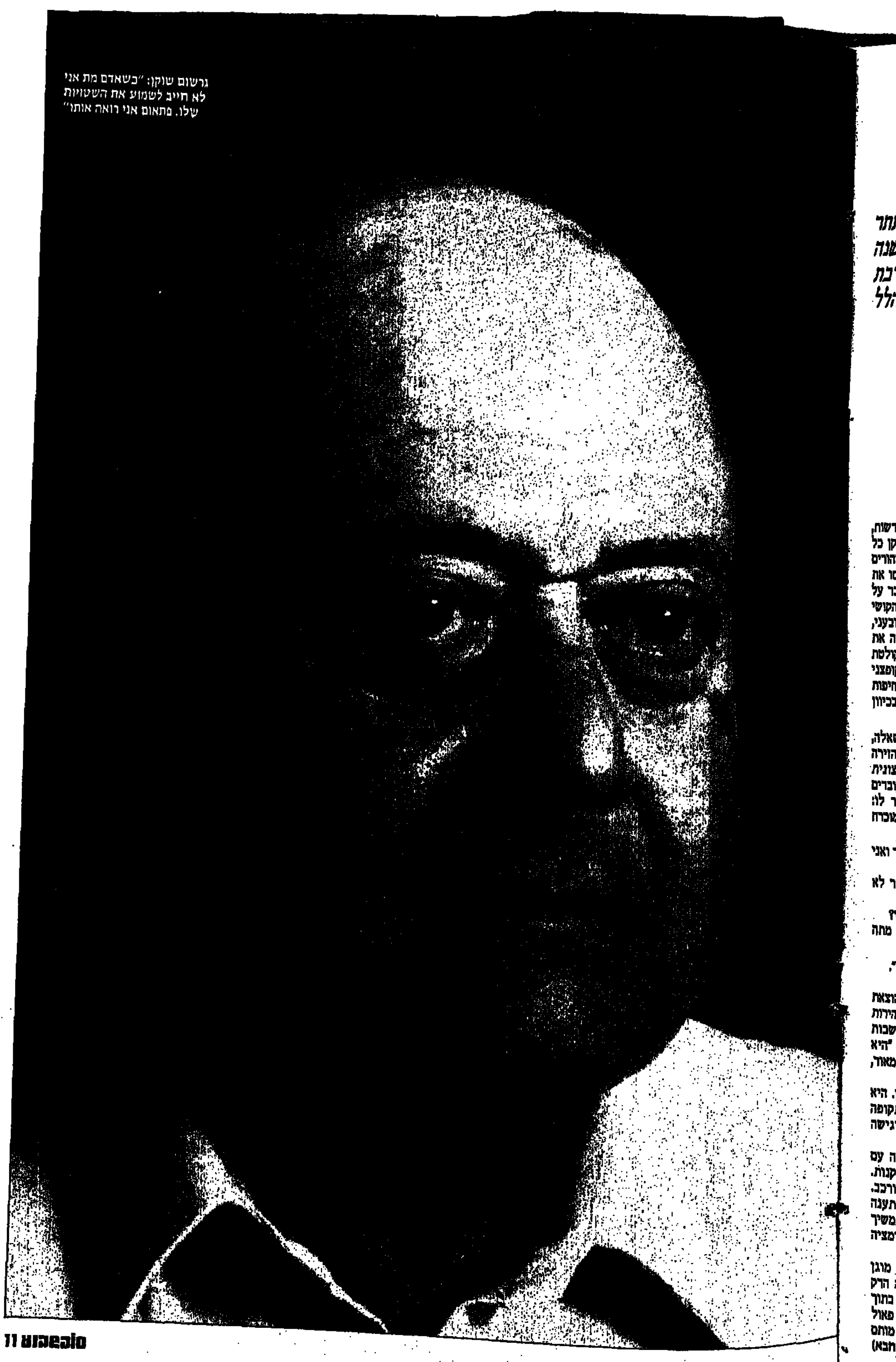
"לא. לא." תחתוך בפסקנות רחלי אידלמן. היא לא מרגישה שינוי בהתנהגות של אבא בתקופה האחרונה: "התרככות? גם לא. לא בטוחה שמרגישה משהו".

זרם המילים הפסקני יתן את קצב השיחה עם הבת הבכורה. שתי שאלות ישימו מחסום לפסקנות. יתקלו בחומת מגן. יהדפו החוצה חזרה. "זה מורכב. קשה. זה מסובך מאוד. זה לא פשוט", היא תענה במקומות שתתבקש לגעת בהרגשה או חוויה. ותמשיך לשאוב החוצה הבזקים מהזיכרון, לספק אינפורמציה שוטפת, לצעוד מוגנת במישור ההתרחשות.

"הוא עמד לפנינו חשוף לגמרי... לא מוגן במסיכה של מוסכמות חברתיות... מתחת למסווה הדק של סבר פנים מנומס מסתגר צאלאן יותר ויותר בתוך עצמו", כתב גרשום שוקן עם מותו של המשורר פאול צאלאן. ובאותה רקות אבחנה מילולית כתב עם מותם

(המשך בעמוד הבא)

"קשה לי לקיים יחסים שוטפים עם אנשים חיים. אני לא איש של סמול־טוק. משום כך אני חי עם עצמי, זה לא רק עניין של זיקנה"

גרשום שוקן: "כשאדם מת אני לא חייב לשמוע את השטויות שלו. פתאום אני רואה אותו"

(המשך מהעמוד הקודם)
של: עגנון, לאה בן דור, נוח מוזס, משה דיין, גרשם שלום, ורבים אחרים.

אתה כותב נקרולוגיה מצוינת!!

גרשום שוקן: "לי קשה לקיים יחסים שוטפים עם אנשים חיים. אני אמנם לא יכול להימנע מלעבוד עם אנשים, אבל אני לא איש של סמול־טוק. משום כך אני חי עם עצמי, זה לא רק עניין של זיקנה, גם חברים לא היו לי כמעט. רק אנשים שעבדתי איתם. זה אולי מה שיצר קצת קירבה ביני ובין דיין. לדיין היו רק הבחורות, זה גם אולי היה קצת אצלי. עם נשים היה לי תמיד קצת יותר קל. גברים לא עניינו אותי.

"זה בלי ספק פגם. אני לא מתפאר בזה. לעיתים קרובות נוכחתי שכשאדם מת, אדם שבימי חייו לא הייתי מעוניין להפגש איתו בכלל – אדם שייצג משהו, מילא תפקיד, וגם לי היתה דיעה על זה – ברגע שהאדם איננו, כל הרתיעה שיש לי כלפי האיש הזה לא קיימת יותר. אני לא חייב לשמוע את השטויות שלו. פתאום אני רואה אותו. הוא עכשיו משהו גמור. אני רואה שלמות וזה עושה את ההספדים האלה מוצלחים. למשל נוח מוזס. לא נהנתי באופן מיוחד לשוחח עם נוח מוזס, למרות שהערכתי אותו כאיש אינטיליגנטי, לא נהנתי באופן מיוחד מחברתו. זה איזה פגם במבנה האישי שלי".

צר לך על הפגם הזה?

"לפעמים אני מרגיש שהעובדה שלא חיים עם אנשים גורמת לדלדול מסויים. בכל זאת, קשרים עם בני אדם זה הדבר היחידי שיש בעולם".

את מתכוון לדלדול רגשי?

"כן. דלדול רגשי. ראיתי תוכנית טלוויזיה עם המנצח ליאונרד ברנשטיין, דווקא מפני שאני לא אוהב לשבת עם בני אדם אני אוהב לראות תוכניות בטלוויזיה, זה ממלא איזה צורך אצלי. לברנשטיין חגגו בטלוויזיה יום הולדת שבעים. את ראית את זה"?

לא.

"רואים שהוא במשך עשרות שנים חי במגע אינטימי אינטנסיבי עם המון אנשים. זה יפה כשרואים את זה. אני לא הייתי מסוגל. וברנשטיין הוא איש בעל רמה גבוהה מאוד. אינטיליגנטי, יצירתי".

ברנשטיין בן אדם ייצרי מאוד!

"כן. כן. נכון. ובכן כשרואים דבר כזה, זה יכול מאוד לעורר קינאה, למשל איתי אף פעם לא יעשו 'חיים שכאלה'. יש אנשים שחיים עם בני אדם וזה לא בזכות ומן. זה מעשיר אותם".

אתה ניסית?

"לא. לא. אני לא יכול להגיד שניסיתי באופן רציני מאוד. הכרתי את עצמי והכרתי למה אני לא מסוגל. אני הייתי פעיל בפוליטיקה ועזבתי את זה. אני לא נהנה מחיכוך עם אנשים ויש לי הרגשה שזה בזבוז זמן. הלל, בניגוד לכל השוקנים הוא איש מאוד חברותי, יש לו בית פתוח. כולם אוהבים אותו".

הלל: "אני יכול להבין על מה הוא מדבר. אם יש לי נקודת ביקורת אליו זה בתחום הזה. הוא בן אדם בלי חברים. והאנשים שהוא יצר איתם קשר, הקשר היה ענייני. ומהבחינה הזאת הוא חי בבועה וטעה. זאת טעות מוחלטת".

הבית שלכם היה בית "בודד"?

"כן. אף אחד לא נכנס. אם מישהו היה בא, היה מודיע מראש, והיו יושבים בצורה מסודרת בסלון על כוס קפה או לארוחת צהריים. לא במטבח, למשל".

הבית היה מסגרתי, חסר ספונטניות?

"מסגרתי. המקרים הספונטניים, הכאילו־ספונטניים היו כשהיינו נוסעים עם בנימין תמוז לחפור באשקלון, כדי למצוא כדי חרס. זה מקרה שכאילו היתה איזושהי תחושה שיש איזה ידידות".

> "אני לא משודר מקצועי. תמיד צריכה להיות איזה עילה. כמו שאני כותב על איזה אדם, אז האדם הזה צריך למות"

גרשום שוקן (משמאל): "אני לא אספן בכלל. פעם היה לי היצר הזה בצורה די חזקה ואין לי עוד"
הבת, רחלי אידלמן (למטה): "אצלנו לא היה בית שבוכים בו"
הבן, עמוס (למטה משמאל): "בטוח שיום אחד אצטער שהיחסים בינינו לא היו חבריים"

חברים אחרים?

"איזה מין חברים היו לו. קורצוויל, במידה מסויימת, אבל איזו מין חברות זאת. חברות של לדבר על עגנון".

הבת הבכורה רחלי אידלמן בוחרת איזמל חד: "אני לא חושבת שהוא החמיץ מה שהוא רצה לא להחמיץ".

את, כמו האחרים, חושבת שהוא חי בבועה?

"לא. בהחלט לא. אני חושבת שהוא מכניס את עצמו לבועה. הוא לא עד כדי כך חי בבועה כמו שהוא מכניס את עצמו לבועה".

הוא עושה עבודה כפולה - גם שומר על הבועה וגם לא מפסיד כלום?

אידלמן צוחקת. "כן. יש לו התכונה הזאת".

לדעתך הוא בן אדם משתלב, מעורב?

"בהרבה דברים הוא כן משתלב. מציג את עצמו יותר לא משתלב מאשר משתלב".

עמוס, אני שואלת, אבא שלך חוסם את הדרך אליו, לא נותן מעבר?

"לא יודע. לדעתי, לא. שלא ברמה השטחית של קשר, יש בו משהו אנושי".

אירית: "וואו, אתה נורא דומה לו. אתה מדבר לאוויר".

איך אנשים ניגשים אליו?

"אף אחד לא ניגש אליו חופשי חופשי". עמוס מהסס לרגע. פונה לאירית: "אולי ליהודית (בת זוגו של שוקן) אין הבעיה הזאת. אבל זאת גם בעיה של אנשים, של מה הם קולטים ממנו".

לדעתי זה סוג של משחק. אתה משתתף איתו במשחק הזה?

"כן. במידה מסוימת כן".

האוויר בינכם זורם או קפוא?

"התשובה על השאלה הזאת די מסובכת ואני מעדיף לא לענות עליה".

הלל, נסעתם יחד למשך שבועיים לגרמניה, איזה אינטימיות נוצרה?

"הוא צילצל, ושאל: תגיד יש איזה אפשרות שתיסע יחד איתי לגרמניה לשבועיים, ואמרתי לו כן. בלב אמרתי לעצמי גם 'מה יהיה' וגם 'יהיה בסדר', כמובן של ילד בן 40 עם אבא בן 70, שהולכים להיות פעם ראשונה בחיים שלהם אחד עם השני שבועיים".

בן אדם חוזר אחרי 60 שנה לעיר הולדתו עם בנו, היתה התרגשות?

"הוא לא התייפח ולא נשק לאדמת העיר, אבל באותו רגע מסויים רצה להיות עם עצמו ומכסימום איתי, ולא רצה לחלק את זה עם אף אחד אחר. האינטימיות היתה כללכת לחפש את האספרגוס שהוא נורא אוהב במסעדה מסויימת. לעבור איתו בגינה, לראות אותו מצביע על הפרחים. לעבור איתו את החוויה שהוא עבר עם אבא שלו בילדותו. אני מניח שבית גיתה בשבילו זה מה מה שבשבילי בית עגנון".

הנסיעה יחד פתחה דלת?

"פתחה דלת לעולם אחר, שתלוי, עדיין, ביוזמה של שני הצדדים. תכונה משפחתית מהצד של אבא שלי וכמידה מסוימת גם מהצד של אח שלי, זה שאם את לא נמצאת איתם באופן רצוף הרבה זמן, או כפעם הבאה שאת נפגשת איתם את עושה את כל הפעולות הראשוניות מחדש. כאילו את מכירה אדם חדש. זה לא מצב שאחרי היכרות הרשמית, המערכת מתפתחת ונבנית על רבדים קודמים. לא. איתם זה לא ככה".

יש בזה משהו מייגע?

"יש בזה החמצה מסויימת, כי אפשר היה לפתח את היחסים מי יודע לאן. אם הוא היה יוצא מהקיפאון שלו היה יכול להנות מקשר עם הנכדים שדווקא מכבדים אותו. אבל כתוצאה מהנסיעה אני מרגיש קירבה ולא משנה אם אני אראה אותו בעוד שבועיים או לא".

"את הבת הבכורה של אבא", אני אומרת לרחלי אידלמן. "כן זאת עובדה ביולוגית" היא עונה.

ומעבר לעובדה, אני שואלת, יש אינטימיות אב־בת?

"זה מורכב קצת, לא יודעת".

יש ביניכם איזה קוד מסויים של דיבור?

"לא. אולי אני קרובה אליו כי אני מתעניינת ומתמצאת בספרים יותר מהאחים שלי".

קראת את השירים שלו, ידעת על היחס שלו לנשים, הרגשת קינאה?

"לא. לא קינאתי וגם הרבה לא ידעתי הרבה זמן. זה מסובך. לא כל כך פשוט".

תני לי תמונה.

"לפני שעגנון מת נסענו לבקר אותו כבית הרצפלד כגדרה. אבא ניסה לשעשע את עגנון ואני אמרתי לו, לעגנון, אתה יודע, אני סקרנית לקרוא את שירה. (באותה עת היה 'שירה' רק כתב יד). עגנון הסתכל בי, והיה לו מאוד קשה לדבר, הזיז שפתיים ואמר: מדרשה. ואמרתי לאבא, שמעת מה הוא אמר? וחזרנו מהר הביתה וצלצלנו מהר לאמונה שתיסע לעבוד איתו".

איזה משטר היה בבית, איזה סוג חינוך?

"חינוך ומשטר ספרטני. היה עניין של משטר ושל זמן. כשהייתי מאחרת מבית הספר בצהריים היה זעם שקט סביב השולחן".

בית שאפשר לבכות בו?

"לא. לא לבכות ולא להתפנק. זה לא היה בית שבוכים בו".

המושג חום – למה התרגם בבית?

"לא לנגיעה. היו שיחות. אני זוכרת שהיה קורא לנו את אגדות האחים גרים כל יום שישי. מתרגם תוך כדי קריאה בראש מגרמנית לעברית. שהיה קונה לנו חיות עץ קטנות מגולפות. בגרמניה. אני רואה אותם גם היום. הוא גם נהג לקחת אותנו לטיולים מחוץ לארץ. נסענו לשלושה שבועות לרומא. לא נשארה יצירת אמנות או מוזיאון שלא ראינו. חריש יסודי".

הלל, מה לקחת, רגשית, מהבית שבו נולדת?

"שום דבר דבר אין משם. אני מתנהג עם הילדים שלי לגמרי אחרת מאשר הוא התנהג איתנו. אבא לא התעסק עם הילדים. הוא לא האכיל ולא טיפל. לא זוכר אותו מחזיק אותי על הידיים". הלל נשען על הכיסא אחורה. חוזר על המשפט: "ל־א ז־ו־כ־ר א־ו־ת־ו מ־ח־ז־י־ק א־ו־ת־י ע־ל ה־י־ד־י־י־ם".

זיכרון קשה?

"לא רואה את זה דבר מאוד קשה. זה היה טבעי לי. לא חשבתי שיש איזושהי בעיה, שזה חסר לי. יבוא פרויד ויגיד לי, בגלל זה אתה כזה וכזה וכזה. בגלל שהוא לא נגע בך ולא חיבק אותך. אמא, אשה חמה סיפקה כנראה את כל מה שחסר".

רחלי אידלמן: "כן. כלפי הלל אמא סיפקה חום. הוא היה הילד הקטן והיא היתה מחבקת אותו ומנשקת אותו. אבא לא עשה בבית כלום. כלום. כוס תה הוא לא עשה".

איזו מעורבות היתה לו בלימודים שלכם, בחיים שלכם?

הלל: "לא דיבר איתנו על דברים שלנו".

מחמת אגוצנטריות?

הלל: "דברים אחרים העסיקו אותו, בטוח. ויכול להיות שמתוך חוסר עניין".

רחלי: "אני לא חושבת שאני כל כך נוקשה עם הילדים. אני הרבה הרבה יותר נוחה איתם, גם יותר מעורבת וגם יותר מתעניינת. הוא לא דיבר איתנו על דברים שלנו, או שלא עניין אותו או שלא דיבר עליהם. הוא היה הולך לישון בחדר העבודה שלו ואני הייתי מכינה שיעורים. אחר כך היה מתעורר". רחלי אידלמן מתרוממת מהכיסא מניחה שתי כפות ידיים על השולחן, מורידה את הראש לגובה של שני סנטימטר מעל השולחן, ממקמת את העיניים מעל ספר פתוח, מעבה את הקול. אומרת: "הוא היה בודק את התוצאה של התרגיל בחשבון. נכון, לא נכון. רק זה היה איכפת לו".

עמוס: "אני חושב שלעיתים מאוד רחוקות דיברתי איתו על בעיות אישיות שלי".

חיבוק?

"אני לא ממש זוכר חיבוק של הורה לילד".

אירית: "הרי גם אמא שלך נותנת לליאור נשיקה על היד".

אתה בילדים שלך מתעניין יותר?

"אני מרגיש שלא".

אירית: "אתה מדבר שטויות. אתה עושה עם רוני דברים שלא מעניינים אותך אבל מעניינים אותו. אבא שלך התקרב רק למה שמעניין אותו. על הבית שלך אפשר להגיד, שאבא שלך היא הדמות המרכזית בבית ואצלנו הילדים עומדים במרכז".

עמוס: "כן. זה נכון".

הנכדים קופצים עליו כשהוא נכנס אליכם הביתה?

עמוס: "לא".

אירית: "משפחה פרוסית. הילדים בבית שלהם היו קובעים פגישה עם האמא".

אתה מרגיש כלפיו רגש שקרוב לרחמים או החמצה?

"חושב שכן. מרגיש ככה לגבי הקשר שלו עם הנכדים שלו שהוא קשר בהחלט מרוחק. עובדה שהבן שלי מצא דמות סבא אחרת. הנכדים פשוט לא מעניינים אותו מספיק".

אירית: "הוא צריך שיעניינו אותו".

עמוס, מה פרובלמטי ביחסים עם אבא שלך?

"יש לה את המסגרת הבעייתית שלה וזהו. אני

> "כשם שאני לא נפגש עם יהודים, כך אני לא נפגש עם ערבים. אני טיפוס מסתגר. לי באופן אישי, חיכוך עם אנשים לא נכון ולא סימפטי. אבל חברה שלימה לא יכולה להסתגר והציבור הרחב, מסתגר כלפי הערבים. זה קשור לפרימיטיביות"

בטוח שיום אחד אני אצטער, במבט לאחור, שהיחסים בינינו לא היו חבריים ויהיה מאוחר לתקן את זה". לוקח צעד אחורה, עוד דקה של מחשבה. "לא שהם לא חבריים, אלא שהחברות"... משתתק.

...היא לא הדבר המרכזי ביחסים שלכם?

"כן".

זה קשור לעסקים?

"לא רק. יש משהו ממלכד במשמעת הייקית. שאתה לא שואל מה שלא אומרים לך ואז אתה מכבד את הפרטיות של הצד השני, לפעמים בצורה מיותרת". עמוס עוצר. אומר "עולה לי מול העיניים, מאוד בחריפות, תמונה של האבא עם הבן בסרט 'פרובידנס'".

בסרט, מכנס האב הנוקשה, בן 78, את בניו למסיבת יום הולדת, שהיא מסיבת פרידה מהחיים. ובין הדיאלוגים הקשים שרצים בין האב לבן מרצד משפט אחד חוק, מריר, וכאוב, שאומר האב לאשת בנו: "אני והוא לא נצליח לעולם להבהיר את הדברים".

נחזור אחורה, ננסה לגעת בבסיסים. לברר את משמעות המושג "משמעת ייקית". בחזרה אל שלמה זלמן שוקן. גבר עם שיק, דמות חד־פעמית. בשנים הראשונות של המאה ייסד בגרמניה רשת בתי כל בו שהיו הבסיס הכלכלי של המשפחה. להצלחה המסחרית המסחררת התווספו חיי תרבות ואמנות עשירים, שהטון העסקי שלהם התרגם לאוספים יקרי ערך של ספרים וחפצי אמנות. גיתה היה האידיאל שסימן את הדרך. גרשום הילד נסע מידי פעם יחד עם אבא מעיר הולדתו צוויקאו, משך שעה וחצי לעירו של גיתה ויימאר, להתבונן עוד פעם במיטה, בשולחן הכתיבה, בכיסא העץ המסולסל בו ישב גיתה ביום מותו. בעזובונו של שוקן הסב, מצאו סלילי הקלטה בהם הוא קורא בקול צלול קטעים מהמערכה האחרונה, חלק שני של פאוסט.

מר שוקן, יש לך היצר הזה של הבעלות על חפצים כמו לאביך?

"לא. לא. אני לא אספן בכלל. פעם היה לי היצר הזה בצורה די חזקה ואין לי עוד. יצר האספנות הוא יצר הקרוב ליצר האירוטי. אתה משתוקק למשהו ואתה רוצה אותו. יש לך הרצון שזה יהיה שלך. אבל זה אין לי היום כמעט. כמעט שלא".

אביך נשאר בן אדם ייצרי לאורך כל הדרך?

"כן. כן. היה יותר אימפולסיבי ממני".

בגלל שאתה עוצר בעצמך או פשוט אין לך הרצונות החזקים?

"אין לי הרצונות החזקים. לא עכשיו, על כל פנים".

אתה מזהה את הייצריות אצל מישהו מהבנים?

"בשביל אספנות צריך גם ממון. הבן שלי, עמוס, היצר שלו הוא לבנות את קבוצת העיתונות שלו. הבסיס הוא מאוד ייצרי".

כשאתה מסתכל על כיוון האיפיונים המשפחתיים, אתה רואה קו של עלייה, של ירידה?

"תלוי מאיזו בחינה. מבחינת העוצמה הכלכלית יש ירידה, זה ברור. מבחינת רמה תרבותית אני חושב שאין ירידה. אני רואה אותם בעלי רמה, בעלי חשיבה. מוכשרים. די מוכשרים".

הבחינה הכלכלית פחות חשובה לך?

"מאוד חשובה. יכולה להיות חשובה מאוד. מה זה חשוב מאוד? אני חושב שהשאיפה של עמוס היא בסדר. הוא היה רוצה להיות מאקסוול הישראלי. כן. הוא עוד לא ויתר על זה. כן. אולי הוא עוד ישיג את זה".

אתה מוהיר מפני טעויות, סוקת את עיניו?

"אני לא דחפתי אותו לכיוון הזה. אני בכלל לא התערבתי הרבה מאוד בהתפתחות של הילדים שלי".

אתה מחזיק בדיעה שהם צריכים לחוות דברים על בשרם?

"אשתי אומרת שעמוס עושה את הנסיונות שלו על בשרי". שוקן מתרווח על הכיסא. צוחק צחוק גדול של הנאה. "אבל הוא עושה את זה בלי ספק גם על בשרו".

רחלי, בשיחה על הסבא, תגיד: "אני אומרת לאבא שאת הסוד שהיה לו (לסבא) בעסקים, אף אחד מהם לא יודע היום".

עמוס, על המשפט של רחלי: "עוד מוקדם להגיד את זה וזאת, אני יודע, תשובה שחצנית".

מר שוקן מה בחר אבא שלך לקרוא לך בילדותך?

"הוא קרא לי שירים שעניינו אותו. שירה גרמנית, גיתה, היינה. זה נתן לי הרבה מאוד".

באיזו צורה הפעיל עליך סמכות?

"הוא היה אדם סמכותי, לא עשה שום דבר כדי להפעיל את האוטוריתה שלו. הוא לא התעניין כל כך במה שעשיתי ורציתי לעשות, אבל אם הוא אמר משהו היה לזה משקל".

הוא כיוון אותך?

"לא. לא בצורה מודעת. יותר מדי מרוכז בעצמו. כל ההשפעה שלו על אנשים היתה הקרנה של האישיות שלו".

עמוס, מה הקשר בין האמביציה שלך לסביבה שגדלת בה?

"בסביבה שגדלתי בה היה לחץ להצטיין. גם מהכיוון של סבתא שלי".

(המשך בעמוד 42)

עליזה רוזן, במצב הנוכחי

בשבוע שעבר, שלוש ושלושים לפנות בוקר גורלי, היא הגיחה אל המסך בשחור־לבן בקטעים מ"ניקוי ראש", ובין ספירת קולות לראיונות עם מנצחים ומנוצחים התנחמו צופים בזכרונות מהימים ההם, אחרי מלחמת יום כיפור, כשההתפכחות הבטיחה שההרס הוא, הפעם, לשם בנייה. אולי זה מקור הצמא לראותה. הזהות שלה עם תקופה שבה למדנו לצחוק לעצמנו. עליזה רוזן. שחקנית. קבועה כבר שנים בתודעת הקהל כבשרון לא מתכלה. השנה ראו אותה שוב בהצגות בחאן, בסרט קצר. שחקנית של קבוצה שעדיין חייבת להצטיין כשהיא נזרקת למים. עכשיו עם קצת יותר תכליתיות, קצת פחות חלומות. במצב הנוכחי, מתבגרים.

מאת תלמה אדמון
צילמה: אירית זילברמן

הצלמת, מהופנטת משטף המלים של עליזה רוזן, התעשתה אחרי שעתיים בגינה הירושלמית: עליזה עכשיו בלי לדבר? רוזן בלעה כמה מלים ותלתה בעדשה עיניים ציתניות. לרגע קל ניראתה כבת עשרים שהחיים עוד מתוקים לפניה. גם בשתיקה הכפויה המשיכו שפתיה להביע. כמה דברים השפתיים האלה יכולות להיות. כשהן ניגעות, תגליות, יש בהן רמז דק של בוז וכעס, על מהז על מה לא. אותן שפתיים יכולות להפיק על הבמה או מול המצלמה פתגליות, חושניות, רוע, מזימה. "אני ארם מילולי", אמרה עליזה כעבור כל שעה של שיחה. כאילו מישהו שכח, בעורו מתבונן בשפתיה.

"אני הצרף של הפנינה. רוב המחשבות עולות בי בשיחה. צריך את גרגיר החול, ואז הצדפה הזאת מפרישה את החומרים שיוצרים את הפנינה. כשאני נמצאת לבד אני יכולה לכהות שעות, ויש המון שטחים מתים במשך היום, שאני לא יודעת על מה חשבתי".

בסוף הראיון לא ידעתי על מה דיברנו (ועל עוגיות שומשום, נדמה לי. "הקמח הוא קמח מלא, אמרה עליזה בשעה שנשאה את המגש אל הגינה ויבושים, או זכוכונים, צנחו אל התה, "והמתכון נמצא על האריזה של הצ'וקולט צ'יפס של אופנהיימר. במקום שוקולד אני שמה אגוזים ושומשום").

בשל מה טרחנו ונסענו אליה עד ירושלים? היה איזה חג לתיאטרון החאן, לאז עשרים שנים מלאו לו, אמרה אשת יחסי הציבור. אם את רוצה, נעביר לך תמונות של עליזה מהצגות שכהן השתתפה. היה ברעתנו גם לחצות את החצר הרחבה של החאן, לספוג שם אווירה. בסוף הראיון שכחנו.

"יש טעות בכל העניין הזה שמשייכים אותי לקבוצה של מייקל אלפרדס שהקימה את התיאטרון. הקבוצה הזאת התחילה לעבוד ב־72' ואני לא הייתי שם. הייתי קודם, עם פיליפ דיסקין, ב־68'. העלינו את 'נוח' ו'כך משתעשעת אמי המשוגעת'. היו שם אהרון אלמוג, אבינועם מור־חיים, רמי דנון, ז'אק כהן, יוסף פאראת, שחקן ערבי שלא המשיך, יוסי פולאק, נעמי גרינבאום, אמיר אוריין, הלן קופלביץ' ז"ל. אוי, בשיחה הזאת אין הרבה סדר".

הזמן נירקם מחדש בחברתה, בלי התחלה, בלי סוף, ויש להביא בחשבון את התפאורה: בית כבד שהשנים הוסיפו עומק רוחני לקירותיו, חום וקור משחקים בו יחד עם נענועי האור־צל. בעד התריסים הציוריים עולה הגינה של עליזה רוזן, עניין מבולגן, שופע צבעים וסוגים של ירוק, כריזנטמות ורודות־לבנות בצד אניצים דקים של בצל ירוק ופטרוזיליה. שני עצי רודבן, "כל שנה אנחנו מכינים ליקר. זה הון המצוי, המצמיץ". שני עצי לימון ועץ נוי אחד, שביתו הירוק של טרזן מתנדנד עליו קלות. הבית שאכנר הבן, נער בן 16, כבר אינו משתמש בו.

כשנכנסנו בבוקר הספיקה עוד לקפל את קרש הגיהוץ, אמרה "רק רגע, רק רגע, אני כבר אתכן, קודם כל תישתו קפה. לא קפה? מה אתן, צימחוניות או משהו. אבנר, עוד לא הלכת? אתה מאחר לבית־ספר, זה לא קורה לו בדרך כלל, אני לא יודעת מה יש לו היום, אז יש לי תה צמחים, לא זה לא לימונית, תריחי, אוישו זה לא כל־כך פשוט לעשות את התה הזה, כלומר, לי זה לא כל־כך פשוט, תיראו, עכשיו אני לא מצליחה להוציא את העלים שנכנסו פנימה, רגע, אני אסנן את זה, אני באמת מאור איטית ולא יעילה".

בדצמבר תהיה בת 49. עטופה בשל שחור, מכווצת בכסא, מרכיבה משקפיים, מסירה אותם, ממצמצת בשמש, היא כאילו חשופה, נתונה לך בלי מיגננות, ביתית, עממית. הרי היא פוגשת אותך בקבקבים וגרבי צמר אפורים. ובכל זאת היא חידה גדולה, נושאת הרבה עצב. ואולי רק היום היא נראית כך.

בכל פעם שעולה אליה עוד עיתונאי, היא לא מסייעת לו להבין את פשר המשיכה שלה. למה היא קבועה כך בתודעת

(המשך בעמוד 19)

יהונתן גפן

סחבק והפטריה

פוקוס ראשון! חשיפה משהו משהו! מי נקיחור מספר על פטריית הקסם ההונגרית לכתבנו ניר זאב, במוסד סגור במרכז הארץ.

ת... מיד התעניינתי במיסטיקה ובגלל זה גם התנדבתי ליחידה קרבית. את רוב השרות שלי עשיתי בשטחים, ובלילות הייתי קורא ספרים של קרלוס קסטאנדה וא.ב. יהושוע, וניזורק מהעשן של הזמיגים. כחופשים הייתי דופק פה ושם צינגאלה, שותה בירות, פה ושם כוסית קוניאק, ניסיתי אפילו מים מהדרה... אבל זה לא עשה לי כלום... תיכננתי עם שני חברים טובים שלי לנסוע לתאילנד, אחרי השחרור, ולאכול את הפטריה. חרות לפיד טאיילת־השור כבר בא לקחת אותך בחזרה.

...כשיצאנו, לפני חודש בערך, לחופשת שיחרור, נכנסנו למשרד נסיעות, והיה שם מישהו עם כובע שחור וזקן, עם שופר קטן, והוא אמר לנו:

"בשביל פטריה לא צריך לנסוע עד תאילנד. צריך רק אמונה במדינה".

"אתה צוחק", אמרנו לו.

"בעזרת השם", אמר האיש עם הזקן והכובע השחור.

"איפה?" שאלתי.

"כבלינצ'ס ההונגרי", הוא אמר.

קבענו להיפגש בשבת סתווית במיוחד, בפאב "זוזיכר", ומשם יצאנו לאכול אותה.

איך שהגענו ל"הונגרי" שמו אותנו בתא חשוך, ובאה מלצרית שנראית די בסדר, לומדת מזרחנות בשעות הבוקר וחוזרת בתשובה בשעות הפנאי. היא שאלה מה אנחנו רוצים לאכול.

"בלינצ'ס עם פטריות".

היא היתה המומה. וזה גם לא היה מופריע.

"אתם בטח לא מתכוונים לבלינצ'ס עם פטריות", היא אמרה.

אמרנו "דווקא כן", והיא הביאה לנו את המנה, שהיתה די מגעילה, אבל מיד הרגשתי שמשהו קורה לי, וכשהגיע החשבון כבר הייתי מחופף לגמרי. למלצרית היה זקן וכובע שחור. השארתי לה טיפ יפה.

איך שיצאתי החוצה הרגשתי אסטרונאוט עם קבלות. פתאום היה לי חם בראש, והיה נדמה לי שאני הולך בין מנגלוס ונתקל בעצי מנגו, נופל וקם, והתחת עולה לי לראש. חשבתי שאני ישן והלכתי על נחל חדרה, שעל גדותיו צמחו פתאום עצי אננס, ובתוך הנחל ראיתי המון קולות צפים. לקולות הצפים היה זקן ואמונה במדינה וריח איום מהפה. ישבתי לנוח מתחת לעץ פאפייה כאור עקיבא, שתי אחיות, עם כובעים וזקנים שחורים, תפסו אותי ושמו לי כמה טיפות מתחת ללשון, ופתאום הראש שלי התפוצץ מרוב אנרגיה ומיגרנות, חשבתי שאני גמור...

...נכנסתי הביתה ופתאום ראיתי שהוא עשוי מקס תאילאנדי, ויש לו כובע שחור וזקן, ובטלוויזיה שלי התחילו לעוף גחליליות בצורת מגיני דוד מתחברים ושופרות צורחים אמונה. פתאום הרגשתי המון כוח ועירנות, ורציתי לזיין את הטלוויזיה, אבל היא לא נתנה לי. ניסיתי להתגלח. הסתכלתי בראי וראיתי פנים חדשות של המערך הולכים עם חליפות על דשא בלי סוף, כמו בתמונה של מגריט...

...ורציתי למות, אבל לא היה לי בער מה. ברקע שמעתי כל הזמן קולות: "מי שמצבע משפיע" ו"אחרי למוות", ופתאום ראיתי את גאולה כהן, ערומה לגמרי, רוקדת עם יובל נאמן באמצע הקסבה, רפול מנגן להם באקורדיאון, גנדי אומר את המנטרה שלו "טרנספר", ותימני עם כובע שדומה לפטריה תאילנדית מתחיל פתאום לדבר מהר, מוטרף לגמרי... חשבתי שאני גמור,

בעיקר בקטע השחור הזה, שבו קפץ עלי קוף שדומה שתי טיפות מים לרב פרץ, ותקע לי כפה בננה בצורה של שופר, ואמר לי "תעשו את זה".

"לא רוצה", צעקתי.

"אז לפחות תנשק את זה".

"למה?"

"עדיפה אשה אחת שמנשקת ספר תורה מאלף פרופסורים שאומרים שהאדם בא מהקוף", אמר האיש־הבבון, ונעלם. רק הזקן והכובע השחור נשארו אצלי בחדר, מציירים מגן דוד באוויר המעושן.

לקח לי זמן עד שתפסתי שזה האיש שפגשנו במשרד הנסיעות. איש האמונה. נסיתי לטלפן לחרות לפיד, שיבוא להציל אותי. אבל אמרו לי שהוא בתאילנד... ושוב התחילה ההיפנוזה הזאת, וערבים שלמים המירקע שלי היה מקועקע בציורי ילדים של המעו'ך. ילדים מציירים שלום לפני הגיוס, ועוד פעם האנשים האלה על הדשא, דורכים על ציורי השלום של הילדים, והמגן דוד בשמיים, ועוד פעם התימני עם הפטריה על הראש... זה היה טריפ רע...

...ידעתי שאני הולך לעשות משהו שאני אצטער עליו, אבל לא יכולתי לעצור את עצמי. הייתי תחת השפעת הפטריה ההונגרית, ולא יכולתי לצאת מזה. לכשתי את המרים שלי, ורצתי כמו משוגע החוצה. זה היה יום יפה נָעָל הכביש ראיתי שיירות של טובארו עמוסות סטייקים נוסעות לכינרת. רציתי לנסוע איתם אבל הם לא עצרו לי כי לא ידעתי את הג'ינגל שלהם.

נשארתי על הכביש לבד לגמרי. ופתאום ניגשו אלי שני שוטרים, תפסו אותי, לקחו לי את תעודת הזהות, והכניסו אותי לצינוק קטן וחשוך, מטר על מטר, מלא קולות צפים, ואמרו לי תצביע ותשפיע, יא חתיכת־מאניאק. לא היתה לי ברירה – שמתי זין.

ואז התעוררתי פתאום במקום אחר, אחרי ספירת הקולות, ואני חושב שבאו לי בראש כל מיני קטעים מ"ניקוי ראש" ו"לול", אבל אני לא בטוח כי הייתי לגמרי מטושטש בשלב הזה של הלילה. הצצתי בחלון, וראיתי שלכל האנשים יש זקן, וכובע שחור. ואין לי זין, כי שמתי אותו בקלפי.

הרופאים אמרו לי שזה רק מידגם, אבל אני ידעתי שזהו זה. שלא נצא מזה. הם אישפזו אותי במחלקה הסגורה, עם דן מרגלית ואילנה דיין, וכולנו עשינו את עצמנו מחייכים אבל בפנים היינו קרועים מרוב כאב, אכזבה, וצער.

כבר שבוע שאני שוכב פה כרוך כלל קשור, והרופאים נחמדים אלי... לכל הרופאים יש זקן וכובע שחור. ובמיטה על ידי שוכב חרות לפיד, עם שתי פטריות נחמדות שהוא החזיר מתאילנד, עם כובע שחור וזקן.

אני מרגיש יותר טוב, אבל בכל פעם כשאני עוצם את העיניים אני רואה מגן דוד מחובר, ושומע שופר ורוצה להקיא... ותהרגו אותי אם אני נוסע לתאילנד. לא, אני נשאר פה, אפילו במחלקה הסגורה. עד שתעבור ההשפעה. עד שאני אשכח את ההצבעה. ודבר אחד ברור לי – אני עם פטריות גמרתי. וגם עם בלינצ'ס, בעזרת השם.

פינת החייל האלמוני

(קטעים ממכתבו של גיא שטייבל, דואר נע ונד, עזה. בשל תקלה טכנית התפרסמה כאן בשבוע שעבר תחילת המכתב בלבד).

"חורש עוזתי. שני חבר'ה סוגרים עוד מעט שלוש שעות פטרול. עולים למגדל להשקיף. קר. השלפוחית פתאום דורשת את שלה. עומדים על מגדל בעזה ומשתינים על העולם. ושואלים שאלות כמו: למה ומתי נהיה בבית? איך פותרים את אי־השוויון הזה? איך משחררים רצועה לוחצת? אתמול ניסו לדקור את דורון. ומה בקשר לזכות אבות, מרחב אסטרטגי, לחיות בשקט, חגורת בטחון (אל יתהלל חוגר... ובינתיים פותחים אותנו).

אובייקטיבי עד כמה שאפשר. עזוב פוליטיקה. תנו לנשום. אני פה, כי המדינה צריכה אותי פה. זאת הפלוגה שלי. המרינאים צריכים שקט להחליט, שקט מדיני, שקט רצועתי, שקט קוסמו־פוליטי... ואני צף, צף עד כאב. למזרון שלי כורח האוויר. מתחת למזרון – מיטה, מתחת למיטה – שכפ"ץ, קסדה עם משקף שרוט, עשר מחסניות, פאוץ' שקם עמוס טעם החיים, תחבושת אישית, ח"ע, וכמה אמצעי מניעה. אלה אחת, שני רימוני גז, הרבה בוץ.

הרבה שמירות. בעיקר שמירה על הצֶלֶם שלי. קשה. יורד גשם. חוק. מחנה פליטים מסתגר. הכל נשטף. גם אנחנו. סיור רגלי שוטף את הרחובות. העיניים ב־360 מעלות. סופרים 21 עציצים במרפסת שמשמאל. העציצים ריקים משתילים. התרומה העזתית למבצע "ראש תחת עץ" – – –

מרחוק צמיג בוער. רצים, הרבה קולות ברשת, אבנים צועקות, קולות של זכוכית מתנפצת מתחת לרגליים, קצת כמו בחתונה. בכל חתונה מזרחית – אפשר לראות נשים מיללות. וכמו בכל פנטאזייה – כמה יריות טובות, וריחות של עשן. רק שכאן – במקום כבשים – מְמַנְגַלִים צמיגים, ובמקום סוכריות על החתן – כאן זורקים רק אבנים.

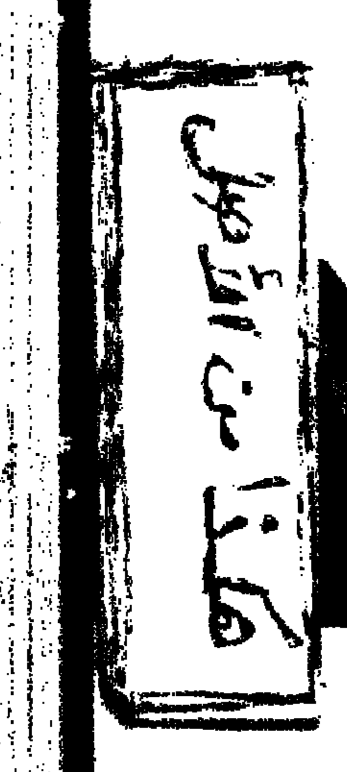
יום ראשון הגדול. ככר מרחוק כל אינדיאני מתחיל להבין שיש ברדק. נכנסים. כות גדול. הרבה עוצמה. הוראות קפדניות. ניזהרים. לא נשים. לא ילדים. אסור לירות. מתארגנים בצומת. הרבה אבנים. בקבוקים באוויר. כמה כאפיות קופצניות, עצבניות. הלחץ בברומטר של החבר'ה עולה. הכבוד, הכבוד. משתדלים לשמור על השקט.

בתוך שעה יהיה הרחוב הזה ריק. מבוך של סימטאות. לא להיפרד. לוקחים פנייה. מהבתים זורקים בלוקים, לא להאמין. עוצרים. נותנים דיווח. מתארגנים. 20 מטר מאיתנו עומדת משפחה. פתאום אש וגפרית. צריחות אימה. הרבה ידיים מנופות עושות הרבה רוח. אתה לומד להכיר את הצליל הזה. קצת הלם מעורב בפחד ותחינה. מסתכל סביב. פתאום קולט יצור קטן, אולי בן 3, בין הרגליים. נותן לו גג. ילדה מסתובבת בין 8 זוגות רגליים ירוקות. היא לא מבינה. לא יודעת להצטלם. תגידו קוראק. אני מרים את הילדה. מהצד השני יוצא אבא שלה. עינים ניפגשות. איפה רוברט קאפה לעזאזל? – – –

כבר בוקר. חוזרים ממארב הלילה. פורקים מתח, עייפות וציודים. הרגשה מוזרה. זורק מבט מסביב ולא יכול שלא להיזכר בתשובה המודקנת: 'נו, על מה נדבר היום, ילדים?'. אולי על גידול החסה בשטחים. עומד נוטף בתוך שדה חסה וראשי כרובים. לא יודע למה, אבל אני צוחק, וכיתתו אלותיהם לדחלילים".

גיא שטייבל

עליזה רוזן, במצב הנוכחי

עליזה, שלוש פנים של פעם: "יש משהו נורא לא פייר בהזדקנות של נשים. אצל גברים, הצורה החיצונית פחות חשובה".

(המשך מעמוד 15)

הקה, ככשרון לא מתכלה, כמושא איכותי לגעגועים. ישנה לה בירושלים ומדברת שוב ושוב על אי־רצונה לעבור לתל־אביב־מרכז־העשייה, על חוסר אמביציה, על עצלנות טבועה בדם, על מין קצב אישי שכזה וכמה קשה להתנתק מהבית. כמו אוזני שמעתי את הטלפון מצלצל על ארון החלון, עליזה קמה בטריינינג הכחול, הלכה על האבנים בגינה, ענתה: "כן, שלום, נדבר אחר כך, שכו", וכרוכה חזרה לכסא שמתחת לעץ: "מה אני אומרת לה: אחר־כך נדבר? ממילא אני לא מעוניינת". יתברר שהיתה זאת עוד הצעה מן הטלוויזיה להשתתפות בסידרה לילדים.

אולי היא אשה מחוץ לזמן ולמקום (היא, למשל, לא נוהגת), אם הזמן והמקום מתמקדים בתל־אביב. ובכל זאת היא בפוקוס של התעניינות מתחדשת במחווריות. השנה העלתה אותה לתודעה בכמה הרמנויות. היא עשתה סרט קצר עם אברהם הפנר. "מה קרה". היא מופיעה בשתי הצגות בחאן, "לילה במאי", "נולדו אשמים", ועושה חזרות לשלישית – "ליאונס ולנה". בליל הבחירות התנחמנו בהבלחות הקומיות שלה כ"ניקוי ראש". אולי זה מקור הצמא לראותה. הזהות שלה עם תקופה שבה למדנו לצחוק לעצמנו. אחרי מלחמת יום כיפור, כשההתפכחות הבטיחה שההרס, בפעם הזאת, הוא לשם בנייה.

רוזן: "בניקוי ראש כל האפשרויות ניראו יותר אפשריות. היום החרב מונחת על הצוואר. אז חשבנו שאפשר לעצור רגע לפני התהום".

בשבוע שעבר, בשלוש שלושים לפנות בוקר גורלי, הגיחה אל המסך, שחור־לבן, אמרה: "לפוית פרחה כרובית". כל כולה, שמוטת כתפיים, פלגמטית, רצינית עד טמטום, ניראתה כמו הכרובית הענקית שבין ידיה. זיקיותה המופלאה. בקטע אחר היא מנחה פסטיוואל שירי המערב ו/או שירים חסידיים. עפעפיה בישניים, נחיריה מתרחבים, הרי היא עקרת בית צרכנית שנקלעה לטקס רכושיבות בשימלת מקסי פרחונית. למות ממנה!

ב"מה קרה" יש לה מונולוג בן תשע דקות. ככה, כמו שהיא. לובשת איזו חולצה סתמית כחולה, צווארה חשוף למצלמה כמו למאכלת, שמש קיץ חזקה מתאכזרת לפניה הנקיים מאיפור. היא מדברת על הדברים הכואבים ביותר לניצולת שואה, כמו מרואיינת שנקלעה למשאל רחוב בתוכנית חדשות. "רק מי שהיה שם יכול להבין". מספרת כדרך־אגב על ילדה שבורחת לבד ביערות. על חלום שמופיע אצלה עכשיו ומבריח אותה למיטת בתה בת ה־14. "לא, בטח שהיא לא מבינה. איך היא יכולה להבין?" היא אומרת לבמאי הנסתר מהעין.

הרבה אומץ אישי ומקצועי נחוץ לקטע כזה. לעמוד לבד מול מצלמה שלא מאפשרת לך בריחה אל נוף, או אל פוזה, או פיגורה נאה, לומר דברים כואבים, מחרידים, באנדר־סטון חולי. האומץ, במקרה הזה, היה גם של הבמאי, להסתמך כך על שחקנית אחת, שתיכנה לך תשתית לסרט. הפנר, אגב, היה מי שהיטה אותה למסלול הבמה כשהיתה בת 17. הוא היה סטודנט בירושלים, מדריך בחוג לדרמה. "מיד ראיתי שהיא אחת השחקניות הטובות שראיתי".

הפנר: "שחקנית שמסתמכים רק עליה, אין הרבה כאלה. אולי שבע־שמונה בכל העולם. עליזה היא אחת מהן. אתה יכול לסמוך עליה שהיא לא תשחק. שהיא תהיה כל דבר שתרצה. לגביה היה תמיד קונצנזוס. אתה רוצה אותה לקומדיה? היא תהיה נהדרת. דרמה? היא תהיה מצויינת. רק מיגבלה גופנית, כמו גובה 1.90, לצורך תפקיד של שחקנית כדורסל, יכולה לעצור אותה. יש לעליזה תכונה נדירה. היא מקשיבה למה שאתה אומר. היא רוצה להקשיב עוד פעם ועוד פעם. היא מאוד חששה מן המונולוג הזה. אמרה שאי אפשר יהיה לצלם הכל בשוט אחד. בסוף צילמתי פעמיים. השתמשתי בפעם השניה. התרגשתי כששמעתי אותה, למרות שאני כתבתי את הטקסט".

"אני אוהבת לעבוד בקבוצה עם אנשים שאני אוהבת, שהם חברים שלי. אני לא צריכה כל פעם את הבושה של להיחשף".

הפנר מצטער שלא עבד הרבה עם רוזן, "פשוט מפני שלא עשיתי כל־כך הרבה". בעבר שיתף אותה ב"לאן נעלם דניאל וקס". האמון שלהם הדדי. "אני אוהבת איך שהוא נותן לי להיות. אני סומכת עליו במאה אחוז. הוא חכם ויש לו טעם". בינתיים היא מטפחת רצון עז להשתמש ביכולת שלה מול מצלמה. רוזן: "הסרט נפל לי כמו מתנה מהשמיים. אני נורא רוצה לשחק בסרטים. זה מריום שאני יודעת איך הוא עובר".

איך משחקים ניצולת שואה?

"לא עמדתי שם והתחלתי לחשוב על השואה. לא התאמצתי לזכור דברים. שאני זוכרת, שראיתי בסרטים או בתמונות. הדברים האלה – או שניטמעו בך, או שלא יעזרו מאמצים. אני לא עברתי את זה ואני לא יכולה לדמות מה זה יכול להיות. לא יכולה להכנס לעורה של הילדה שרצה ביערות. אבל אני בן־אדם מילולי, והמלים עשו את שלהן".

הפנר עשה סרט מאחד. ההשקפות הימניות מולידות את ההשקפות השמאלניות. וההיפך. הפחד להיהרג הוא שמוליד את החרדה מפני האחיזה שלך ברובה. והסוף שלו אופטימי. אחרי היריות וריגשי האשמה של עכשיו, אחרי העלאת הזכרונות הקשים מהשואה עם החרדה מפני הישנותה, בתמונה האחרונה אשה ערביה מרחפת כלבן מעל מטעי זיתים. זאת אולי אותה אשה שנהרגה בידי ילד במדים מתל־אביב, והיא קמה לתחיה באיזה רוגע פסטורלי של אחרית הימים.

בשלקחת על עצמך את התפקיד, נכנסת לעומק המסר של הפנר?

"אם כל המסר של הסרט היה רק האשה הזאת, הפוחנות שהיא מבטאת בגלל התרדות שלה, לא הייתי עושה את זה. אברהמלה מסתכל על אנשים, לא על אידאולוגיות. מבחינה מקצועית יותר מעניין להראות מורכבות, אמביוולנטיות".

בסרט גילתה שמונולוג זה מעשה אפשרי. עד אז שמחה בתפקידים לא גדולים מדי, בזכות הקיצור ברפליקות. ב"כולנו אשמים" היא מדברת על הבמה בלי הפסקה במשך עשרים דקות. שם היא בת של נאצי. ב"חבלי משיח" לפני שנתיים היתה אשתו להוטת האידאולוגיה של מנהיג המתנחלים. ב"לאונס ולנה" יש לה תפקידון. וזה בסדר מבחינתה. בעבר היתה גולשת להפסקות־עבודה בנות חודשים ארוכים, עד שהגיע הרגע שבו החלה לחרוד שתישכח. "אני לא מתכוונת לשיכחה האישית, במובן הפסיכולוגי העמוק. אני מדברת על חוסר עבודה, שישכחו שאני עוד כאן ויכולה לעבוד. ואולי זה בעצם אותו דבר. כי אם את שחקנית, את רוצה שיראו אותך. אני תמיד אומרת שאני קצת כואת, קצת שחקנית, קצת בהריון".

יש עוד דברים שאת מעדיפה לקחת אותם במינון נמוך? לא להתחייב על המוסאל?

"אני לא רוצה לעבור לגור בתל־אביב. יכול להיות שזה בנוי מדעות קדומות. יש לי קשר לבית הזה. תל־אביב היא קלחת תרבותית־מקצועית. אני רוצה לגעת בה, אבל לא להשתייך. אין לי כוחות לזה. אני בן־אדם לא תחרותי. כל הקריירה שלי בנויה ממזל".

הפנר שלח אותה ללהקת הנח"ל. רן בירון אמר למוטי קירשנבאום שהיא יכולה לבוא במקום טליה שפירא ותיקי דיין ב"לא הכל עובר". היא הכירה את

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)
פיליפ דיסקין, מייקל אלפרדס בא עם פרחים לבית־היולדות, כשאבנר נולד. מזל.

גם אבנר הוא מזל. "פשוט היה לי מזל, כמו כל הדברים. אני לא חושבת שהייתי אמא מסורה יותר מדי, או עם סבלנות. השקענו בו כמה שיכולנו (גם אביו, מושון מצליח, תפאורן בטלוויזיה. ת.א.). הוא פשוט נורא נבון".

היא נשמעת מתפעלת מהעובדה שהוא מתמסר לנגינה בגיטרה קלאסית, או מכשרון הציור שניגלה בו, כאילו הביטה מחדש באיזה ילד של שכן. "הוא מתבשל לאט. הוא לא היה ילד מחונן. אני אוהבת את זה. הוא בן־אדם. זה הדבר שאני יכולה לשים עליו את שתי ידיי".

אבנר חוזר מבית־הספר, מגיע עד אליה בתוך הגינה, גוחן ומנשק. יש ביניהם חילופי דברים זהירים, מתחשבים. הצלמת רוצה לצלם אותך, היא אומרת. אם את רוצה, הוא אומר. אם אתה רוצה, היא אומרת. בסוף שניהם נילכדים בפילם ברגע שהם מחייכים זה לזו בקירבה. אויש, אומרים שניהם ביחד.

מה אבנר בחייך?

"אני לא יודעת להגיד לך. אפילו אם הוא הכל, אני מפחדת להגיד את זה. אני אפילו לא רוצה להכנס לזה, כשאני חושבת את כל המחשבות האיומות. אף פעם לא הייתי אמא היסטרית. מצד שני, בזמן האחרון, מאוחר בלילה, כשהוא לא מגיע, אני פשוט מתחילה לא להכיר את עצמי. הסברתי לו שזאת הבעיה שלי, לא שלו. אז יש לנו הסכם. אם הוא רואה שזה ככר שתים־עשרה או משהו כזה, מוטב שיטלפן ויעיר אותי מאשר אתעורר בשלוש ואראה שהוא לא בבית".

נועם הבוקר אצלה פיתה לשקוע לנים־לא־נים.

התולה רינה פרעה את הפרחים בעוויתות עליזות. אחר־כך מצאה לה פינה בשמש ושכחה מה זה בעצם החיים. שותתנו בצעקות כשמשאית הזבל באה לרוקן את פחי האשפה. עליזה לא חדלה לעשן. "זה לא פייר לא לצלם אותי עם סיגריה. סיגריה היא חלק ממני כמו כוס הקפה הזאת". איזו ראגה היתה לנוזו ובכל זאת השיחה נסחפה כל הזמן למאגרי כאב וראגה, שבאורח לא עיתונאי נותרו סתומים.

"ב'ניקוי ראש' כל האפשרויות נידאו יותר אפשריות. היום החרב מונחת על הצוואר. אז חשבנו שאפשר לעצור רגע לפני התהום".

ב"לילה במאי" את אשה מבוגרת שמאוהבת בצעיר, מוצגת ממנו חשפלות וממשיכה לישון בחדר חמורגות, כשהוא במיטה עם מישהי אחרת. את יכולה להבין אותה?

"אני יכולה להבין אותה. יש נשים כאלה. ודווקא נשים חזקות ועצמאיות. יש משהו נורא לא פייר בהזדקנות של נשים. מה שעובד אצל נשים כלפי גברים, זה לא מה שעובד אצל גברים בשביל נשים. אצלם הצורה החיצונית פחות חשובה".

צורה חיצונית קובעת גם אצל שחקנית? את הרי דוגמה למה שאיפור ומשחק יכולים להולל בחיצוניות של שחקנית.

"אני לא יודעת. כששיחקתי את האשה הנחשקת ב'האידיוט', דמות נשית סוערת ששיגעה את כל מוסקווה, כתבו עלי שלא ברור מה היא משגעת כל־כך. כנראה שלא הייתי מספיק יפה ומרשימה בשביל בועז עברון. הוא חשב על גלנדה ג'קסון בתפקיד, מישהי מלכותית, מרשימה, תהומות של אפלה, יצריות שקטה. יכול להיות שאין בי תהומות של אפלה. אבל לא תמיד התהומות האלה הולכים עם מישהי שנראית כאילו יש לה. יכולה להיות מישהי שנראית כמו עקרת בית, אבל מי יודע על זה, את מי זה מעניין.

"בכלל, כל העסק הזה של צורה ומה אומרת הצורה על מה שיש בבן־אדם. אני רוצה לשחק גם ליידי מקבת וגם את אליזבת הראשונה, את מריאה. דמויות שגדולות מהחיים. אולי מריאה לא היתה גבוהה ואפלה? אליזבת היתה גוצה מכוערת וקרחת, אבל עשו לה תחפושת. תעך מזה, מה, תסתכלו על אירית פיאף היא הצליחה להעביר את זה על הבמה? הצליחה. אבל מישהו היה רואה אותה ברחוב? לא היו שמים עליה".

את מרגישה שוויתרת על משהו בחיים?

"הגעתי למסקנה שיותר טוב בלי הדפיקות לב. תמיד, בכל זאת, מתגעגעים לזה. זה קוסם. אבל בעיצומו של הדבר, זה רע. זה כמו מחלה. יש גם דפיקות הלב של התרגשות של הצגה. וגם זה בשבילי חזק מדי. אלף פעמים החלטתי שלא אתרגש בפרמיירה. בין כה וכה אני לא אוספת את הביקורות וקטעי העיתונות באלבום".

בשלב כלשהו, אחרי התקופה התל־אביבית שלה (החמאם, החמציצים), החליטה לגמור עם הקריירה. היה אפילו נסיון ריגעי להירשם לבית־ספר לאחיות. היא לא משתגעת לדבר על זה. זאת היתה בעיטת סרבנות אחת ואחרונה, כנגד כישוריה. ההיצטלבות הבאה עם דרך החאן היתה רק ב־76', היא הרגישה שייכות.

"היה לי חשוב להיות חלק מהקבוצה. ששון גבאי, אבי פניני, אורי אברהמי, אהרון אלמוג, שפרה מילשטיין, שבתאי קונורטי (ועוד רבים שהיא מתעקשת לציין את שמותיהם בהערכה ואני טוענת שאין מקום לזה). אני אוהבת לעבוד בקבוצה עם אנשים שאני אוהבת, שהם חברים שלי. אני לא צריכה כל פעם את הבושה של להיחשף, להתחיל מקום חדש. זה נורא קשה כשמזמינים אותך להשתתף בהצגה יחידה באיזה תיאטרון, ואת חושבת אולי יצחקו ממך, אולי יזלזלו בך. את הרי אמורה לעשות הרבה שטויות בחיפוש אחר הדרך הנכונה לתפקיד. עם חברים אפשר לנסות הרבה, אין את המה יגידו'.

"בכלל, כל העניין של ההצטיינות זה דבר נורא קשה. אני מנסה לחיות כמו מישהי שההצטיינות לא חשובה לה. אבל זה כנראה כן חשוב לי. באידאולוגיה אני חושבת שזה לא חשוב, אבל ברגע שאני ניזורקת למים, אני רואה שזה מה שאני עושה, מנסה להצטיין. זה מקצוע של הצטיינות, וזאת עוד אחת הסיבות שאני אוהבת להיות בקבוצה. העוקץ יורד בקבוצה. הפירגון יותר גדול. זה פחות נורא כשמישהו יותר טוב ממך, או את יכולה להשתתף בשמחתו".

היא עוזבת את החאן ב־82', כשעדה בן־נחום קיבלה על עצמה את הנהלת התיאטרון. התברך שרבים מחבריה פוטרו מן התיאטרון. "אני לא יכולתי להישאר. אני מבינה את מי שנשאר. היו הרי קשיים איומים בכל הנסיון שלנו להיות מעורבים בהחלטות ההנהלה. אולי זה היה חלום רומנטי, כי אחרי הכל, זה מוסד ציבורי ואי אפשר שהשחקנים ינהלו אותו. היינו נאיוויים".

אז עכשיו יש חגיגה כזאת מצד התיאטרון, מתנאים בשיבתה. היא רואה כבר איזה רצף בעשייה שלה, ובחיפוש שלה אחר קביעות בחיים, גם תיאטרון החאן הוא תיאטרון. יש בה איזו פרגמטיות חדשה, משהו בכל־זאת ריאליסטי מבעבר, קצת יותר תכליתי, חסר חלומות. ההנהלה החדשה, עמית גזית ודני אלטר, מעוררת בה תיקוות והירות.

"עדיין לא ברור לאן פניהם מועדות. אני יודעת מה הייתי רוצה לראות. הייתי רוצה שוב לראות קבוצה מגובשת. אבל אני בטוחה שלא אראה את זה. בארץ לא מאמינים בדבר הזה. לפי דעתי מפוחדים כאן ממעורבות־יתר של שחקנים. וזה קשה, כששחקן לא יודע אם יחתימו אותו גם לעונה הבאה".

בבית בירושלים: "כל העניין של ההצטיינות זה דבר נורא קשה. אני מנסה לחיות כמי שההצטיינות לא חשובה לה, אבל ברגע שאני ניזורקת למים, אני רואה שזה מה שאני עושה, מנסה להצטיין".

בפינה עסקנית בבית שלה, בין השירותים למטבח, תלוי פתק גדול: עליזה, מה עם הבוילערזוז כתוב שם. הנייר קצת קרוע מן הזמן. כאילו היא צריכה תזכורות קצובות, שיחזירו אותה לארמה. בראיונות קודמים הרשתה ליותר ערפל לכסות את עתידה המקצועי. עכשיו יש לה רצונות ברורים. כנראה צנחנו בגינתה בעת של התבגרות, כי היא אמרה, בתשובה לשאלה: "עכשיו במקרה רע לי".

"אני אספרה מזדקנת, וזה מעסיק אותי יותר מאשר לפני שנתיים. זה דבר. זה דבר, הזיקנהו מה זאת אומרת להתמודד עם זה בכבוד? מה זה אומר להיות כפנסיה? הרי לא הצלחתי לצבור אפילו עשר שנות עבודה ברצף. וככל שאני מתבגרת ארצה יותר ויותר לעבור. אבנר יתגייס, הבית יתרוקן, ומה יש חוץ מעבודהו ובמקצוע שלי, גם זקנה אפשר. כל זמן שאת עומדת על הרגליים ויכולה ללמוד בעליפה, זה בסדר. את לא מורה שמחכה לרגע שהיא תשב כבר. זה לא מקצוע שמגיעים בו לשחיקה. אם מישהו כבר לא רוצה להיות שחקן, זה בא קודם".

אחר־כך באה הפוליטיקה. גמרנו את העוגיות ונזכרנו שלמחרת הבחירות. עליזה אמרה: "אני לא יכולה לומר לך שאני בתחתיות הריכאון. אבל זה כל הזמן עומד מאחורנית. ואני לא עושה שום דבר ממשי בקשר לזה. אפילו להפגנה של 'נשים בשחור' הלכתי רק פעמיים: אני לא אוהבת להפגין ביום שישי בשתיים. זה נשמע כמו הלקאה עצמית, תגידו, אז תלכי ותעשי משהו. אבל אין לי כוח. ואני די פוחדת.

"הגעתי למסקנה שיותר טוב בלי הדפיקות לב. נכון שמתגעגעים לזה. זה קוסם. אבל בעיצומו של הדבר, זה רע. זה כמו מחלה".

אני פוחדת כבר הרבה זמן. אולי בעוד שנתיים, או קצת יותר, אף אחד לא יזכור שהיתה שם שחקנית אחת שנתנה עוד ראיון, או רצתה עוד תפקיד בעוד הצגה, כי אני לא יודעת מה יקרה כאן. ואם כן תהיה מדינה פלשתינאית, אני יודעת מה יקרה? הרי כל הקיום שלנו כאן פרובלמטי".

בסוף המונולוג שלך בסרט של הסנר את אומרת (כלומר, האשה ששרדה מן השואה אומרת): בסוף כולם ימותו. גם אנחנו וגם הערבים. רק שאם לא נחזיר את השטחים, זה יקרה יותר לאט. את בעצמך חושבת שבסוף כולם ימותו?

"אני מקווה שלא. אני מקווה שבדרך שלי יש פחות סיכוי לזה, ואני לא יכולה לחתום על חוזה בעניין הזה. מה שלא יהיה אני רוצה להיות בן־אדם, ואפילו בתנאים שלא מאפשרים את זה. אבל אני לא יודעת מה תהיה הבחירה שלי אם אעמוד במצב של חיים ומוות. ואני לא מתכוונת להאשים אף אחד על הבחירות שיעשה. אבל בגלל זה אף פעם ספקנים לא הגיעו לשילטון".

סתם דאגת, היא אומרת לאילן דר בסרט, כשהוא רואה את בנו הזכור לו מסיוטי הלילה והנה הוא לבוש במדיו בבוקר, חי, תקין למראה. אולי גם עליזה רוזן סתם דואגת.

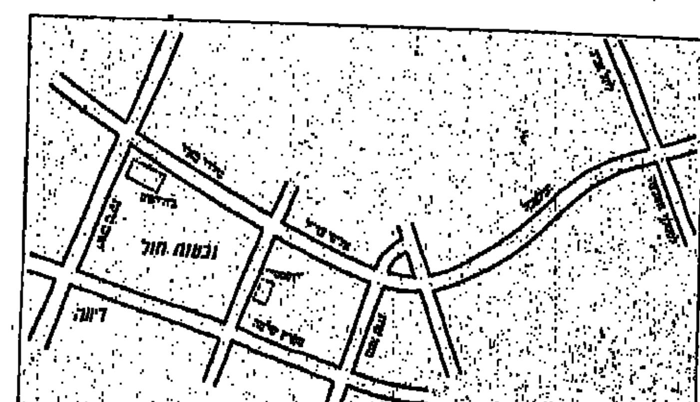
תלמה אדמון

86. טבע בתוך עיר

מאת נילי פרידלנדר
צילומים יוסי אלוני
בשיתוף רשות שמורות הטבע

ימין ושמאל, רק חול וחול באמצע חולון.

יש כיף מיוחד בטיול קטן וקרוב ליד הבית. כזה שעוברים בו תוך דקות אחדות מהעיר לתוך חתיכת טבע, שנשארה שם במקרה או בכוונה. רק שעה, אפילו באמצע השטע, ופתאום בעולם אחר, רגוע וטבעי. אני מבטיחה להביא הרבה טיולים כאלה השנה.

• גבעת החול של חולון

סיפרתי לחברים שגרים בחולון על הדיונה הגדולה בחולות אשדוד. הם התעצלו לנסוע. גבעות חול, אמרו, יש לנו ליד הבית. ובאמת הן שם. במרכז חולון. ליד קרית בן־גוריון עם רבי הקומות והמרפסות הימות והאדניות, יש דיונות אמיתיות.

דיונה, היא גבעת חולות שנודדים בליה עם הרוחות. ערימות של חול נקי וזך שזז מפה לשם, ודי נעים להתגלגל עליהן או לטפס. זה עושה שרירים ברגליים לא פחות ממכון כושר. לילדים ולמבוגרים עם נשמה של ילדים, זה כיף לא רגיל.

עד כמה איזור החולות של חולון הוא עדיין חתיכת טבע ראינו גם ראינו. ים של חולות. פיטר, פקח רשות שמורות הטבע, ואני עלינו על גבעת החול בין הכבישים הרחבים ולפנינו רץ שועל.

"שם שועלים יש יפתי שלי", שיר של העליה הראשונה לארץ ישראל. ניסינו לחפש את השועל בסבך הרתמים אבל הוא נעלם. על החולות שנערמו בלילה ראינו ציורים יפים מהטבע: עקבות שועלים, צבאים, ציפורים והפס הזיגזגי שמשאירה חיפושית שחורה וגדולה. זהו אחד הקווים היפים שמצטיירים בטבע.

התגלגלנו וטיפסנו ונהנינו. מומלץ לכל תושבי חולון לטייל כאן בשעות הפנאי. אחר־כך, בדרך לעיריה, לשם נסענו לבקש מפה של חולון, ראינו את ראש העיר נוהג במכוניתו הפרטית והישנה. בלי פלא־פון וכלום, ופיטר אמר שזה לא יכול לחיות ראש עיר. בדקנו בעיריה, וזה באמת היה חיים שרון, ראש עירית חולון. העוזר שלו, יוני דובב, סיפר לנו שבחולות כבר הונחה אבן הפינה לקריה ע"ש פנחס אילון, ראש העיר הקודם. זהו, גבעות החול שלנו הן כבר מיגרשים לבניה. הצבאים והשועלים יצטרכו לנדוד דרומה וכאן תיבנה קריה חדשה, בין קרית בן־גוריון לקרית־שרת. אז רוצו לחולות ביום ובערב, בעיקר בלילות עם ירח מלא, לתפוש קצת שלווה ולראות שועלים וצבאים לפני שאיזו עיר תצמח בחולות.

• איך מגיעים?

מכביש מחלף התחנה המטאורולוגית (מחלף השבעה) נוסעים לכיוון צומת חולון: פניה ראשונה שמאלה ברחוב המלאכה, איזור תעשיה. נוסעים ישר עד ששם הרחוב מתחלף לרחוב אלופי צה"ל. פונים שמאלה לרחוב רב־אלוף דוד אלעזר. נוסעים עם גולדה מאיר, בשדרת דקלים יפה, עד שמגיעים לפניה ראשונה שמאלה, לרחוב ראובן ברקת ונוסעים ישר עד שרואים ממול את הדיונה הגדולה.

• מיקום מדויק

את גבעת החול הגדולה רואים במקום שרחוב ניר־עם פוגש את רחוב שמחה ארליך.

• מאוחר

במסגרת הסיור בחולות ראינו גם את חולון (165 אלף תושבים), שהיא באמת עיר מטופחת ויפה עם המון גינות. פתאום היה לנו חלום. חשבנו כמה נחמד היה לו ניתן היה לא לבנות רבי קומות גם על גבעות החול, ולהשאיר את פיסת הארץ החשופה, שצבאים רצים בה, גם לדורות הבאים. כמו שעשתה עירית נתניה עם בריכת דורה ופארק אירוס האיגמן בחולות, שהוא טבעי לגמרי. גם זו תהיה מזכרת יפה לפנחס אילון ז"ל, שהמציא את חולון.

אבל כבר מאוחר. אבן הפינה הונחה, התוכניות בהפקדה בוועדת בניין ערים והקבלנים, כבר מוכרים את הדירות שעוד לא נבנו. בבניין הארץ ננוחם.

ואולי עוד לא מאוחר?

היפה החיה והכסף

הם יכלו להתחרות על התואר "הזוג המוזר". מייק טייסון, סופרמן של האיגרוף, בריון ובור, עבריין צעיר שנהפך לאלוף העולם. מולו: רובין גיוונס, בוגרת אוניברסיטה מתוחכמת, כוכבת טלוויזיה. העתונות האמריקנית, שלא החסירה שום פרט מחיי הנישואים הקצרים והסוערים שלהם, לא מפסיקה לעשות מטעמים גם מסיפור הפרידה. נכון לעכשיו: רובין ויתרה על כל דרישותיה הכספיות. טייסון, הספורטאי העשיר ביותר בהסטוריה, מצפצף על הכסף. "אני עדיין מאוהב", התוודה. ארה"ב מצדדת באיש השרירים ומתעבת את הבחורה. ל"שושלת" יש עוד מה ללמוד.

מאת עפרה ישועה־לייתי ארה"ב

מייק טייסון ורובין גיוונס לפני הפיצוץ, ביות ביקור במוסקווה שנערך לפני מספר חודשים (צילום: "גאמא").

מייק טייסון ניצח בקלות יחסית. הצד השני בנוקאאוט על הקרשים. כרגיל. טייסון עשה את זה כבר יותר משלושים פעם, ובזמן האחרון הנצחונות שלו תמיד שווים מיליוני דולרים. אבל הפעם, למרות הכל, הוא איננו חוגג, רק מקווה להתאושש. הקרב האחרון של אלוף העולם במשקל כבד לא התנהל לפי כללי האיגרוף, ואיש אינו יכול להבטיח בו ערבויות נגד אמכושים מהאגף. האלוף חבול, כואב ופגוע. ליבם של האוהדים יוצא אליו לא בצהלת נצחון, אלא ברחמים.

הנצחון לא הוכרע בזירה אלא בבית־המשפט. רובין גיוונס, רעייתו כרת של מייק טייסון, "התקפלה" וויתרה על כל דרישותיה הכספיות. האלוף המיליונר, הספורטאי העשיר ביותר בהסטוריה של הספורט, מצפצף על הכסף. "אני עדיין מאוהב בה עד טירוף", התוודה, בעוד עורכי דינו נערכים להנחית עליה את המכה האחרונה. "אבל אחרי כל מה שעשתה, מי היה יכול לחזור אליה?"

העתונות, שלא החסירה שום פרט עסיסי מחיי הנישואים הקצרים ומלאי התהפוכות של השניים, לא קימצה בשפות והשוואות ספרותיות: היפה והחיה. שמשון ודלילה. קינג־קונג והנערה. הם באמת יכלו להתחרות על כתר הזוג המוזר: הוא בריון ובור, עבריין צעיר לשעבר שצמח ברחובות הקשוחים של ברוקלין. היא בוגרת אוניברסיטה מתוחכמת. הוא ענק שרירים מגושם, סופרמן של הבוקס המודרני. היא בובה חרסינה מיניאטורית בצבע שוקולד־חלב המזוהה בעיקר עם תפקידה כתלמידת תיכון מבריקה במיוחד באופרת סבון טלוויזיונית מהווי בית הספר.

לפי משאלי הטלוויזיה (כן, גם על זה עושים סקרים באמריקה, והם מרתקים יותר ממשאלי הבחירות) ארה"ב מצדדת פה אחד באיש השרירים המאוהב – ומתעבת את הבחורה. רשמית, רובין גיוונס, בת 23, זכתה בתואר המפוקפק של "האשה השנואה ביותר באמריקה". אגב, המשאל נערך אחרי שהיא כבר ויתרה על הכסף והרימה ידיים.

בסיפורים, השמשונים והקינג־קונגים למיניהם תמיד מתקפלים ומתמוטטים בסופו של דבר לפני חקסם הנשי ומנוחם. מייק טייסון עדיין עומד על רגליו, אם כי בין זאבי הספורט יש המאמינים שהתשה הנפשית שעבר היא הזדמנות פז לקרוא תגר על התואר שלו.

עד כה הוא היה בלתי מנוצח. הימים הגדולים של קסיוס קליי־מוחמד עלי מתגמדים לעומת התופעה הזאת: טייסון לא הפסיד אף קרב מתוך 35 הקרבות שניהל מאז תחילת הקריירה שלו. 31 מהם הסתיימו בנוקאאוט, כולל הקרב האחרון ביוני השנה, שבו נדרשו לו בדיוק 45 שניות להפיל סופית את מייקל ספינקס תמורת 21 מיליון דולר.

והוא בסך הכל בן 22. מה הפלא שהציבור והתקשורת אינם שבעים מפרטי הרכילות העסיסיים על חייו הפרטיים, הרומנטיים והעיסקיים. כזה צעיר, כזה חזק, כזה עשיר – וכזה מסכן.

הסיפור שלו ושל השחקנית, שבמשך חודש אוקטובר לא חדל להעסיק את התקשורת האמריקנית וגנב זמן שידור ממערכת הבחירות המשעממת, הוא מעשיה שלעומתה מחווירים התסריטים השחוקים של "דאלאס" ו"שושלת". בלהקת שחקני המשנה מככבים מיליארדר ניו־יורקי קפריזי, מעשירי תבל; אמרגן מפוקפק עם עבר פלילי והווה פוליטי מפוקפק עוד יותר; חותנת שידה בכל; ישישה בת שמונים ושלוש בעלת רצון ברזל, שכל ישר ולב זהב; חבורת "מטפלים" ומנהלים, עורכי־דין, מאמנים, וסתם חנפנים, טפילים ו"מקורבים", המנהלים מאבקים נצחיים על הקירבה לאלוף ולחשבון הבנק שלו. יש בסיפור תאונה מסתורית הנראית כנסיון התאבדות, התכתשות לילית בסימטה חשוכה לפי מיטב מסורת סרטי הגנגסטרים, ונסיונות להפוך ארם שפוי למטורף. אפילו מותם הטבעי של שנים מהמשתתפים מקבל ציביון דרמטי המחיש את קצב הידרדרות העלילה, ששיאה – בראיון טלוויזיה מול פני האומה.

•

דרכו של מייק טייסון משאול התחתיות של ברוקלין לצמרת הספורט, האנשים היפים והפינאנסים הכבדים היא פתיחה קלאסית לסוחט הדמעות שיוסרט יום אחד על תולדות

(המשך בעמוד הבא)

האמרגן, הנאנסת והאמת

אישיותו הססגונית של דונאלד קינג, שסימן ההיכר שלו הוא רעמה לבנה "פאנקית" מעל ראשו השחור הכבד, היא סיפור בפני עצמו. עברו הפלילי כולל ישיבה בכלא על הריגת אדם. הצלחותיו הפינאנסיות בתחום האיגרוף מתגמדות לעומת הפרסום שזרם אליו בשנה האחרונה סביב אחת הפרשיות המוזרות והמכוערות ביותר ביחסי הגזעים בניו־יורק: פרשת טוואנה בראולי.

בראולי היתה נערה בת 14 שנעלמה מביתה לפני שנה, ונמצאה אחרי שלושה ימים מחוסרת הכרה על ערימת זבל וצואה. גופה היה מרוח בטינופת ונחרתו עליו כתובות נאצה גזעניות בנוסח "כושית מלוכלכת". היא סיפרה כי ארבעה גברים לבנים אנסו אותה והתעללו בה, אחד מהם ככל הנראה איש משטרה.

טייסון (לפנים) עם האמרגן דון קינג (צילום: איי. פי.)

הפרשיה זעזעה את ניו־יורק ונהפכה לסמל לאומי למאבק הקהילה השחורה. הזעם והחשד התגברו כאשר התברר שהמשטרה – שאחד מאנשיה נחשד כשותף למעשה המזוויע – הודיעה שהיא מתקשה למצוא חשודים. אחד הקשיים היה סירובה המוחלט של בראולי לשתף פעולה עם החוקרים. חומה בצורה של עסקנים שחורים, ובראשם דון קינג, נימקו את הסירוב בחשד המבוסס נגד נקיון כפיה של המשטרה. הסיפור נהפך לשערוריה פוליטית אדירה. קינג, נואם עם כשרון של מטיף בחסד, עמד בראש שורת מנהיגים שהטיחו האשמות קשות בחוקרים ובדרגים הפוליטיים שמאחוריהם. למעשה הוא נהפך ל"אמרגנה" של בראולי ולמסביר הראשי של שתיקתה הרועמת.

טייסון פגש את קינג בשעה שהפרשה היתה בשיאה. הוא נלווה אליו לעצרת הזדהות פומבית עם בראולי, והתרגש כל כך מהסבל שעבר עליה עד שהגיש לה במתנה אופיינית את שעון הזהב והיהלומים שלו, ששוויו חמישים אלף דולר.

בחודש שעבר הגישה המשטרה את מימצאיה המפורטים של החקירה לחבר מושבעים גדול שמצא הסבר אחר לשתיקה: פה אחד הוחלט שהנערה לא הותקפה כלל, אלא ביימה ובדתה את כל הסיפור כדי להתחמק מעונש בבית לאחר שברחה ונעדרה ימים אחדים. קינג דחה את המימצאים כבוז קולני, אך מאז הוריד את הפרופיל הציבורי שלו והסתגר בחוות באוהאיו. טייסון, שבדיוק באותו זמן חל המשבר בנישואיו, מצא גם הוא בחווה מקום מיסתור מצויין לשבועות האחרונים.

(המשך מהעמוד הקודם)

חייו. את אביו לא הכיר מעולם. הוא חי עם אימו ועוד אח ואחות בשיכון "סלאמס" טיפוסי, ועד גיל 12 הספיק להיעצר פעמים רבות על עבירות שוד ותקיפה אלימה. בגיל 13 נשלח למוסד לעבריינים צעירים בעיירה ג'ונסטאון שבניו־יורק.

כאן התגלה שיש לו כשרון טבעי לאיגרוף. בהסכמת המוסד הועבר טייסון לבית־ספר פרטי לטיפוח מתאגרפים צעירים, בהנהלתו של קשיש נחמד בשם קאס ד'אמטו. בעלת הבית היתה גיסתו של ד'אמטו, אלמנה אוקראינית זקנה בשם קאמיל אוואלד. טייסון התקשר מאוד לאשה הזקנה, שנהפכה ל"אמו המאומצת".

סיפור הקריירה שלו יש רק כיוון אחד: למעלה, לצמרת. בגיל 18 יצא לזירה המקצוענית, ומאז לא הפסיד בשום קרב. תוך שלושה חודשים הפיל ארבעה מתחרים, וחתם חוזה לשבע שנים עם חברה עתירת מיליונים המתמחה בסרטי ספורט ואירגון קרבות איגרוף, שסיבסדה, בין השאר, את בית־הספר של ד'אמטו ואוואלד. ד'אמטו המשיך להיות מאמנו, פטרונו, איש סודו ומנהל ענייניו האישיים – אבל האידיליה הופרה באכזריות: הידיד הקשיש הלך לעולמו בחטף.

במקומו נטלו על עצמם שני בעלי חברת "דיל ספורטס", ביל קייטון וג'ימי ג'ייקובס, את הטיפול האישי בנכס האנושי שערכו עלה מיום ליום. קייטון היה איש הכספים, ג'ייקובס היה המנהל ומי שמינה מאמן חדש: קווין רוני.

רווחיו של טייסון היו גדולים כל כך שהמנהלים ראו צורך להעניק לו מתנה: קרילק חדישה. כשמלאו לו 21 כבר היה יכול להוציא את כספו כרצונו, וביום הולדתו קנה לעצמו רולס־רויס ב־119 אלף דולר. לטייסון יש שגעון למכוניות, והצי הפרטי שלו כולל בנטלי, קורניש, מרצדס, יגואר, ב.אם וו., פורשה, למבורגיני ואסטון־מרטין לאגונדה. תוך שנה אחת הצליח להוציא על מכוניות לא פחות ממיליון דולר. באותה שנה הוציא גם יותר מחצי מיליון דולר על בגדים, תכשיטים, רהיטים וציוד לדירתו במנהטן. סעיף חשוב אחר היו "מתנות", ואולי צריך לרשום את הסעיף הזה תחת הכותרת "קניית ידידים": "טייסון לוקח חבורה של ידידיו לחנות פרוות, אומר לכל אחד שיבחר לעצמו משהו, ואת החשבונות שולחים אליו", סיפר ביל קייטון ל"וושינגטון פוסט".

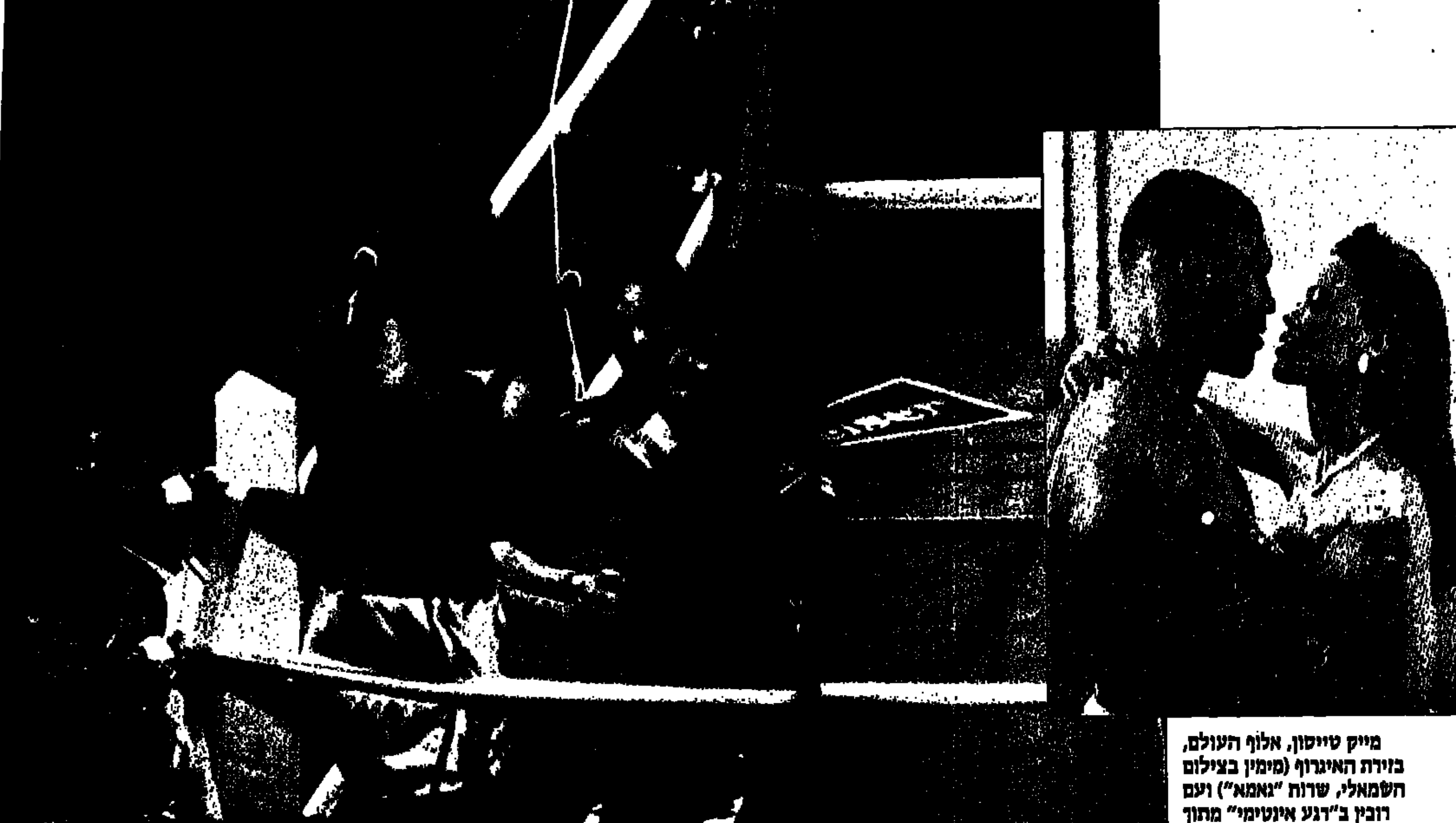
בראשית השנה היה טייסון בן עשרים ואחת וחצי, וכבר היה "שווה" חמישה מיליון דולר. מנהלי העסקים החליטו שתפקידם להגן עליו גם מפני עצמו, ושמו

מייק טייסון, אחרי הסקנדל: "אני עדיין מאוהב בה עד טירוף, אבל אחרי כל מה שעשתה, מי היה יכול לחזור אליה?"

"בצד" שני מיליונים בהשקעה שבה הקרן תישאר מחוץ להישג ידו. החל בגיל 27 הוא יתחיל לקבל קיצבה קבועה של 200 אלף דולר נקי ממס לכל ימי חייו.

זהו השלב שבו נכנסה לתמונה האשה הקטנה. רובין גיוונס, מספרים אנשי יחסי הציבור, מעולם לא התכוונה להיות שחקנית: היא היתה תלמידת קולג' רצינית ומבריקה בדיוק כמו דארלין, שאת דמותה היא מגלמת בסידרה השבועית (שהוקרנה בארץ בשם "מלך הכיתה"). חלומה הגדול היה ללמוד רפואה. ככת לאם גרושה נאלצה להשיג מימון עצמי ללימודיה, וסנתה למבחני בד לתפקיד קטנטן בסידרה הפופולארית של ביל קוסבי, הסופרסטאר השחור של הטלוויזיה האמריקנית. קוסבי הגדול כליבך התרשם ממנה, לפי הסיפור, עד שהציע לה עיסקה: היא תתמסר שנתיים מחייה לטלוויזיה, ואם תחליט שזה לא בשבילה, ועדיין תרצה ללמוד רפואה – קוסבי ישלם מכיסו את לימודיה. היא החליטה שזה בשבילה, והמדריצינה האמריקנית הפסידה רופאה יפהפיה.

את הגירסה הזאת על חייה לא כולם קונים: עתון

בתוכנית הטלוויזיה של ברברה וולטרס סיפרה גיוונס במתיקות כי החיים עם מייק הם "סרט זוועות נמשך... עינוי... גיהנום ממש... גרוע מכל דבר שהייתי מסוגלת לתאר לעצמי".

מייק טייסון, אלוף העולם, בזירת האיגרוף (מימין בצילום השמאלי, שרות "גאמא") ועם רובין ב"רגע אינטימי" מתוך סרט פרסומת לקולה בו השתתפו שניהם. (בצילום של אי.פי.)

השערוריות הניו־יורקי "סטאר" שיצא לחקור את אירועי תקופת הנעורים של רובין מצטט חברים המספרים שכבר בגימנסיה היא עסקה בניצול שיטתי של קסמיה הנשיים כדי להשיג את מאוויה, ו"סובבה על האצבע הקטנה" מורים, תלמידים, ו"אפילו את הטבח שממנו השיגה מאכלים מיוחדים". הקשר הראשון שלה עם עולם השעשועים היה ככל הנראה סופרסטאר שחור אחר, אדי מרפי ("השוטר מבוורלי הילס"), ש"נדלק" עליה בעודו בן 20 והיה שולח את הלימוזינה שלו להביא אותה מבית־הספר.

מכאן ואילך, רשימת ידידיה כאילו יצאה מספר "מי ומי" בעיסקי השעשועים והבידור: שחקנים, במאים, כוכבי כדורסל. טייסון היה העשיר והמפורסם שבהם. הנישואים התרחשו אחרי תקופת הכרות קצרה יחסית. כשעתונאים שאלו את טייסון "למה" הוא קרן מאושר ואמר ש"נדמה לי שאני פשוט מאוהב". ה"סטאר" טוען שאדי מרפי הזהיר אותו מראש ש"האשה הזאת רוצה רק את הכסף שלך".

הבלים, טוענים עורכי דינה. היא אשה עשירה בזכות עצמה המרוויחה יפה מאוד בטלוויזיה. מאבק הגירושים, אגב, הניב הסבר חדש לתלונת הבזק: עורכי דינו של טייסון טוענים שגיוונס אמרה לו שהיא בהריון, טענה שהתגלתה ככוזבת.

האם החלו חיי הנישואים ברגל שמאל, או שהמריבות הקולניות של הזוג הצעיר היו תופעה נורמלית למדי של קשיי הסתגלות לחיים בצוותא? "ייתכן שאנשים כאלה לא יכולים אף פעם לנהל חיי נישואים מאושרים עם 100 מיליון בני־אדם שמציצים להם לחלונות חדר השינה", התפלסף עורך דינה של גיבנס, ראול פלדר, בעת שהגיש את כתב הכניעה. תפקיד הרסני מכריע בסיפור היה, ללא ספק, לחותנת הטריה. רות רופר, אמה של רובין, לא משה מצידה של הבת, ולמעשה התגוררה עם בני הזוג. טייסון, מצידו, הביא את "אימו המאמצת" קמיל אוואלד לחיים החדשים. הישישה ליוותה את הזוג הטרי לנסיעה לטוקיו, והיתה עדה למריבותיהם הפומביות הראשונות. נסיונות הפיוס שלה לא הועילו.

רובן גיוונס, אבי השחקנית, התגרש מאמה כשרובין היתה תינוקת. הוא סבור שאשתו הראשונה היתה רודפת בצע חולנית שהנחילה את ערכיה לבתה. חוות הדעת שלו, המצוטטת בעתוני השערוריות: "לטייסון לא היה סיכוי מול השתים האלה. רובין לא אהבה אותו. היא לא נתנה כלום, רק לקחה".

עם אב כזה כבר לא צריך שונאים, אבל יש. עובדי משק הבית של טייסון, נהג ומבשלת, לא מתעייפים לספר שהרעיה והחותנת רכשו כלב בולדוג וכינו אותו "טייסון", "מפני שהוא מכוער בדיוק כמו מייק". הם מספרים על אלוף עצוב ובודד שמילא את הבית בפרחים לשמח את רעייתו וסיפר להם במטבח: "אני יודע שהיא לא אוהבת אותי".

המריבות הרציניות היו, כמובן, בענייני הכספים. ימים ספורים אחרי חתונתו חידש טייסון את חתימתו על החוזה עם מנהלי עסקיו קייטון וג'ייקובס, אבל תוך שלושה שבועות כבר התקשרה רעייתו אל קייטון והודיעה שהיא "נוטלת פיקוד" על ההחלטות העיסקיות. רות רופר הציעה את עצמה כמנהלת עסקים שתשאיר הכל "בתוך המשפחה". למרבה האירוניה ולמרות כל ההשמצות, רוב האבחנות של האשה הממולחת היו מדוייקות: היא הזדעזעה לשמוע שהמנהלים גורפים לעצמם שליש שלם ועגול מכל דולר שמרוויח טייסון, בזירה ומחוץ לה.

הרווחים, באותם ימים, הסתכמו במיליונים: חמישה מיליון תמורת הקרב עם טוני טאבס בטוקיו, 21 מיליונים מהקרב עם ספינקס ועוד מיליונים מהכנסות פרסומת. ג'ייקובס לא זכה לראות את הסכומים השמנים באמת. הוא התמוטט לפתע ומת ממחלה ממארת. קייטון היה אמור לקחת על עצמו את הטיפול האישי בטייסון, אולם האלוף לא בטח באיש העסקים המעונב, שהיה שונה מהדמויות העממיות שהתרגל אליהן לפניכן.

כאן עשתה רופר אחת משגיאותיה הגדולות. היא פנתה אל אמרגן האיגרוף דון קינג, שעסק בהצלחה בקידום המכירות לקרבות המיליונים של טייסון, ועודדה את מייק להתיידד איתו ולשאול בעצתו, בתקווה שהוא יסייע לשחרר את האלוף מקשריו הכובלים עם קייטון. קינג (ראה מסגרת) אמנם הצליח – לאו דווקא לטובת החותנת והרעיה.

קינג וטייסון התיידדו. חלק מהפרסומים מספרים שהאמרגן קנה לאלוף שתי מכוניות פאר חדשות – לימוזינה של רולס רויס ועוד קורניש. ההוצאה: קרוב ל־400 אלף דולר. לא ברור בדיוק מאין בא הכסף. אולם הדרך לחוזה חדש עדיין היתה רחוקה. עתה חשבו על נטילת עצה מאדם שבאמת מבין בכספים כבדים: דונאלד טראמפ, מיליארדר ניו־יורקי רב עלילות המפורסם ברכישות הנועזות שלו ובקרבות האינסופיים שהוא מנהל נגד ראש עיריית ניו־יורק, אד קוץ'.

טראמפ חובב האיגרוף בא, שמע, והודיע: "קורעים אותך, מייק". הוא מצא לטייסון את עורך הדין הראוי לו: פיטר פארצ'ה, סוכנם של ברוס ספרינגסטין ומיק ג'אגר. מנהל העסקים אולץ לסגת מהחוזה הכובל, ולקמץ באופן ניכר באחוזים שלו. רות רופר השיגה את מבוקשה. אולם פטרוניו החדשים של טייסון לא איחרו להבחין בנטיותיה המראיגות של החותנת לתפוס תפקיד מרכזי בניהול עיסקי האיגרוף המשפחתיים. שמועות על מריבות משפחתיות לא חדלו לזרום לעתונים.

קמיל אוואלד מצאה עצמה בתוך מאבק הכוח השליטה. גיוונס גילתה שטייסון מעניק לאוואלד קיצבה חודשית נדיבה. היא דרשה שהזקנה, בתמורה, תצווה את ביתה הגדול ואת האחוזה – כיום נכס רב ערך – לטייסון אחרי מותה. אוואלד העקשנית הודיעה שאיש לא יגיד לה מה לעשות ברכושה. היא גילתה שקיצבתה הופסקה. במשך שלושה חודשים לא יכלה לשלם את חשבונותיה והטלפון שלה נותק.

הכלה לאהכתה הכנה של הישישה אל טייסון אפשר רק למצוא בעובדה שבשיאו של משבר הנישואים היתה זו היא שהביעה שוב ושוב את התקווה שכן טיפוחיה יצליח לשקם את יחסיו עם גיוונס, שכן "ביסודה רובין היא בחורה טובה, ומייק זקוק לה".

אחרי הקרב עם ספינקס ויישוב העניינים הכספיים התמידו חיי המשפחה. טייסון, שסבל ככל הנראה ממתחים נפשיים כבדים במהלך הקיץ, עשה כותרות ענק כאשר התברר כי נחבל קשה ברגלו לאחר ש"הלך מכות" בהארלם עם מתאגרף אחר, מיטש (בלוד) גרין, שאותו ניצח בעבר בקלות בזירה. מתאגרפים מקצועיים, אגב, אינם נוהגים "ללכת מכות" מן הצד. ייתכן שאחת מבעיותיו של טייסון היא שרוב הזמן הוא מחוסר עבודה: אין לו מתחרים. מאז יוני, ההצעה היחידה להתמודדות היא זו של פראנק ברונו האנגלי. הקרב נדחה, מיקומו שונה, וכיום מצפים שהוא ייערך

"טייסון לוקח חבורה של ידידיו לחנות פרוות, אומר לכל אחד שיבחר לעצמו משהו, והחשבונות נשלחים אליו".

"אולי" בדצמבר, בלאס וגאס.

עוד עתוני הספורט חוגגים את ההתכתשות בהארלם וכבר נחתה המכה הבאה: לטייסון אירעה תאונה. הוא מחץ את הב.אם.וו. המפוארת שלו לתוך עץ בצד הדרך, לא רחוק מביתה של אוואלד. מישהו (או מישהי?) הדליף לעתונות שזה היה בעצם נסיון התאבדות כושל המעיד על מצוקה נפשית קשה.

גיוונס ורופר, שמזה זמן רב התלוננו על מיזגו הסוער, הצליחו עתה לשכנע אותו לפנות לפסיכיאטר המומלץ שלהן, הנרי מקרטיס. הדיאגנוזה היתה מהירה וחד־משמעית: הבחור פסיכוטי, סובל ממאניה־דפרסיה. מקרטיס הורה על טיפול בליתיום, תרופת הרגעה חזקה. "איכשהו" גם האבחנה הרפואית הזאת הגיעה מיד לעתונות. ה"ניו־יורק פוסט" יצא בכותרת ענק: "טייסון נלחם על שפיותו".

אוואלד נכנסה לפעולה נמרצת. היא הורתה לטייסון שלא לקחת את התרופה. היא הכירה אותו טוב מכולם, ובעיניה הוא לא היה פסיכי ולא קוקו. רובין צלצלה וצרחה עליה: "את זקנה בת שמונים ואין לך שום זכות להתערב בחיים שלנו". אוואלד רטנה בראיון ל"וושינגטון פוסט": "אמרתי לה שכן אתערב כי הוא לא צריך ליתיום".

מנהל העסקים קייטון סבר שיש לבקש חוות דעת של פסיכיאטר אחר. הוא נתקל בחמת זעמה של רות רופר, שדחתה את הרעיון מכל וכל.

זה כבר לא היה סכסוך משפחתי אלא בעיה לאומית. השדרנית ברברה וולטרס הצליחה לארגן לתוכניתה את הסיפור האקסקלוסיווי: ראיון עם רות רופר, ואחריו שיחה מלב אל לב עם הזוג הצעיר. התוכנית נהפכה לסנסאציה. האשה והחותנת הציגו תמונה של שתי נשים סובלות שכל מעייניהן בטובתו של המתאגרף. גיוונס, בשלב מסויים, הרחיקה לכת ברחמים העצמיים. היא סיפרה במתיקות כי החיים עם מייק הם "סרט זוועות נמשך... עינוי... גיהנום ממש... גרוע מכל דבר שהייתי מסוגלת לתאר לעצמי".

טייסון ישב שם ככלב מוכה, והביט באשתו המתלוננת באי אימון ובשתיקה. לחץ דמם של צופים רבים עלה למראה ההשפלה הפומבית של האיש החזק. הראיון שודר ב־30 בספטמבר והיה לשיחת היום. רק יומיים אחרי־כן שוחרר השסתום: טייסון התחיל להשתולל במעון המפואר בניו־ג'רזי. גיוונס המבוהלת הזמינה משטרה לאחר שבעלה שבר חלונות, רהיטים וחפצים יקרים. גיוונס ורופר טענו שהוא איים להרוג אותן. המשטרה מצאה שלא היתה שום פגיעה גופנית באחת מהן. בכלל, טענותיה של גיוונס שטייסון נהג להכות אותה לא זכו לאוזן קשבת, בין השאר משום שקשה להאמין כי מכה מידי הברזל שלו היתה עוברת בלי חבלה חמורה.

זה היה כמעט הסוף. שתי הנשים נסו מן הבית באישון לילה ויצאו לקליפורניה. טייסון הופיע למחרת אצל מנהל עסקיו והסכים להצעה להיבדק אצל פסיכיאטר נוסף. ד"ר אנתוני הלפרין קבע שאין שום סימן לפסיכוזה. בלוס־אנג'לס שכרה גיבנס עורך דין מפורסם שהגיש בשמה תביעת גירושים לפי חוקי קליפורניה: מחצית מרווחי הבעל בתקופת הנישואים שייכים לרעיה. הציפיות הרקיעו שחקים: העתונים ניבאו לה 20 מיליון דולר.

אבל טייסון, מוקף בחבריו הותיקים והחדשים, החל להשיב מלחמה. המכה הראשונה הונחתה כאשר התברר שגיוונס ניסתה למשוך 650 אלף דולר מאחד החשבונות המשותפים. טייסון הצליח לעצור את הצ'ק. ממקום מיפלט בטוח מהעתונות, בחוותו של קינג באוהאיו, שכר גם הוא עורכי דין מומחים שהגישו תביעת גירושים נגדית ומוחצת: הוא תבע ביטול הנישואים בטענה שהתקיימו במירמה (ההריון הכוזב) האשים את גיוונס ואמה בניסיון להשתלט על עסקיו, על חייו, ולסכן את שפיותו הנפשית ובריאותו.

גיוונס ניסתה להתקשר אליו בטלפון, אך ללא הועיל. היא פיזרה רמזים על נסיון פיוס. טייסון עמד בפיתוי, בחסותו האוהדת של קינג. לא ברור מה הכניע את גיוונס: תביעת הגירושים הנגדית, או גל הסיפורים השליליים נגדה בעתונות.

אבל פחות משלושה שבועות אחרי שהגישה את תביעתה בקליפורניה, מסרו עורכי דינה של גיוונס את ההודעה הדרמטית של מרשתם: "לא רוצה אף פרוטה מכספו, הוא יכול לקבל את הגט שלו". וההסבר: "מעולם לא רציתי אלא מה שהיה טוב בשביל מייק, ולהציל את חיי הנישואים שלי. כדי להגן עליו, אני

בסיפור יש תאונה מסתורית הנראית כנסיון התאבדות, התכתשות לילית בסימטה חשוכה ונסיונות להפוך אדם שפוי למטורף.

מקריבה את הנישואים. מעולם לא רציתי שום דבר לעצמי". עורכי הדין אמרו, אגב, שהם מצפים ליסכום פשרה" של רצון טוב מצד עורכי הדין של טייסון, "משהו בין מיליון לחמישה מיליון דולר".

הארולד וייצמן, עורך דינו של טייסון, דחה את הרעיון בכוח. "זה נוקאאוט", הודיע.

גיוונס המנושלת טרם השיבה להצעת "פלייבוי" לקבל "סכומים של שש ספרות" תמורת "חשיפה" בתמונת אמצע. היא עדיין שבוייה ככל הנראה בתדמית הנערה מהגימנסיה. התדמית האמיתית שלה בציבור בינתיים היא אי שם בין אלקסיס לקסנטיפה. אשר לטייסון, הוא שמע על ההתפתחויות האחרונות בוונצואלה, לשם גרר אותו קינג לכנס מתאגרפים. הסיכום שלו: "לעולם לא אוהב מישהו כמו שאהבתי את רובין. לא בלהט כזה... לא הייתי רוצה שאויבי הגרוע ביותר יחוש כאב כזה. כמעט שנעשיתי שונא נשים".

ומה יהיה על האיגרוף? אמרגניו של פראנק ברונו אינם מסתירים את תקוותם שהמשבר הנפשי של טייסון יימשך עד הקרב המתוכנן לדצמבר, מה שיעניק לאיש שלהם סיכוי מסויים. אחד שמודאג ממצבו של טייסון הוא המאמן שלו קווין רוני, החושש על שהסטופרסטאר "שלו" מסתובב בחברת טיפוס כדון קינג: "את רוב הצרות הוא הביא על עצמו", מאשים המאמן. "טייסון שוכח מאין הוא בא, הוא חמור... הוא איבד את דחף הלחימה שלו... אני חושש שיום אחד הוא יקום וימצא שהוא בכלא, או שהוא יפול מת". ■

בית אף פעם לא גומרים. זה דבר שמשתנה כל הזמן

אלדר שרון: "אני עכבר עיר. מגורים מחוץ לעיר לא באים בחשבון"

שטח פרטי

אלדר שרון

ארכיטקט

יליד 33', תל־אביב. למד בקיבוץ גן־שמואל ובביה"ס "שלוה". בוגר הטכניון. בין השאר תיכנן את עיריית בת־ים, בית דובינר (יחד עם חקר ונימן), בנק ישראל, מוזיאון יד־מרדכי, בי"ח סורוקה ובי"ח רמב"ם, תיכנן קומפלקס אוניברסיטאי בניגריה. אב ל־5 ילדים משלוש נשים (הבכור בן 32, הקטנה בת שנה). גר ברחוב סמילנסקי בת"א עם כרמל, חברתו לחיים, ושני ילדיהם הקטנים.

הדבר שהכי הרשים אותי בספרות היתה האודיסאה, ועוד יותר ממנה – "יוליסס" של ג'ויס. המושג הזה של לנסוע, לראות מקומות, הסקרנות ללכת, לצאת להרפתקה, מושרש אצלי עמוק. אולי גם מפני שכילד שלחו אותי לקיבוץ, ובכל פעם שחזרתי מתל־אביב היתה לי אודיסאה פרטית, ללכת ברגל מחדרה עד גן־שמואל, מסע מרתק, מלא הרפתקאות. אילו יכולתי, הייתי יוצא למסע פעם בחודשיים־שלושה.

האודיסאה שלי היא קודם כל בים התיכון. תורכיה, יוון, איטליה, ספרד, מסורת הארכיטקטורה היוונית, רומית, ערבית וגם הגוטיקה והרומנסק והרנסנס. צריך לחיות אלף שנה כדי להספיק. אני חוזר שוב ושוב וזה תמיד על קצה המזלג. ויש צפון־אפריקה, ששם עוד לא הייתי. לא שאני סולד מפאריס או מלונדון. אני נוסע לערים הגדולות בעיקר בגלל המוזיאונים, התערוכות, הספרים שאני יכול להשיג שם. ואפריקה. העבודה בניגריה הפגישה אותי עם אמנות הפיסול הנהדרת שלהם. היתה תקופה שנסעתי לניגריה 4 פעמים בשנה. ותמיד ניצלתי את הנסיעות כדי לתפוס בדרך עוד הרפתקה אירופית או ים־תיכונית.

אני מסתכל על המפה ומתכנן מסלול בעין של ארכיטקט. זה נותן כיוון מסויים. אבל בין קתדרלה לקתדרלה אני מסתכל על הנוף וסופר כבשים. לעולם איגאי שבע מאגן הים התיכון. זה קישקוש לחשוב שמראה מקדש יווני עוזר לי במציאת פתרון לבניית בית בתל־אביב, אבל באיזושהי צורה זה ממלא את הבטריות. הדברים שאני רואה עכשיו אינם הדברים שראיתי לפני עשרים שנה, אפילו אם הם אותם דברים, ואלה שראיתי קודם מצטרפים לדברים שאני רואה עכשיו והולכים איתי כל הזמן.

ארכיטקטורה אי אפשר לתאר במלים וגם לא בציור או צילום. צריך לראות בעיניים. ידעתי שפרנק לויד רייט הוא גאון, אבל בצילומי הבניינים שלו לא תפסתי את עוצמת הקסם. כשהגעתי לשיקאגו ועמדתי ליד בניין שלו, עם שלוש מצלמות, זה תפס. זרקתי את המצלמות והתחלתי לרוץ סביב הבית כמו משוגע. רציתי לשיר ולצחוק ולהשתולל. חוויה כזאת של התעלות, של מגע בלתי אמצעי עם גאונות, יש לי כשאני עולה לרגל לכנסיה של קורבוזייה, באלחמברה, או בספרייה בבית־הספר לאמנויות שבנה מקינטוש בגלזגו. כשאני נכנס למסגד הכחול שבנה סינאן באיסטנבול, אני מרגיש שהייתי יכול להישאר לגור שם. הזמן עומד מלכת. אפילו פרנק לויד רייט, שהיה האיש הכי ארוגנטי בעולם, הכיר בגדולתו.

כמעט כל בית מגורים בספרד הוא בית שכולו מגורים, מין ארכיטקטורה של שקט וקסם, למשל בתים עם חצרות ברחובות הקטנים של קורדובה. בספרד יודעים לעשות שדרות. שדרות שאנשים אוהבים ללכת בהן. אצלנו השדרה מלוכלכת, מכוסה בכורכר מוזר שלא נעים ללכת עליו. למעט כלבים ובעליהם וכמה זקנים איש אינו משתמש בשדרה התל־אביבית. בברצלונה, כל העיר חיה בשדרה היפהפיה. מטיילים, אוכלים, משתקים, נחים, הולכים. השדרה, כמו המדרכה, מרוצפת בבלטות־פנים, לא בבלטות־בטון ולא ב"משתלבות". וזה עובד מצויין. אני לא נוסע לספרד להסתכל על הבלטות אלא לטייל, למשל במסגד בקורדובה שהחצר שלו היא פרדס, ועצי הדר הם עצי נוי גם בשדרות. וזה נהדר כי השדרה תמיד ירוקה ובעונת הפריחה יש ריח נפלא וכשהפירות חיים מבשילים, המראה משובב עין.

אני עכבר עיר. מגורים מחוץ לעיר לא באים בחשבון. כארכיטקט, אני לא מאמין באמריקניזציה של ישראל נוסח סביון־הרצליה־פיתוח־אפקה. אני מאמין בז'ורג'־סאנד, בתל־אביב הקטנה. העוברת שלפני שלוש שנים בניתי לי בית פרטי בתוך תל־אביב אינה גובעת מעקרון, זה קצת מקרה וקצת הגיל, ואולי בכלל אמכור ואעבור לגור בבית עם כמה דיירים. בית פרטי בתוך העיר זה מהלך הליכה לכיכר, לחנויות, למשרד, לשפת הים. זה לא להיות תקוע במכונית, בפקק המתמשך בין רעננה לתל־אביב.

הבית, כמובן, לא גמור. צריך לחיות עם הבית כדי לדעת איך לגמור אותו. ויתכן שבית אף פעם לא גומרים. זה דבר שמשתנה כל הזמן. ויש התחזוקה של הבית, כמו ביוון, שמסיידים כל שנה. וזה מוצא חן בעיני יותר מציפוי שיש או קרמיקה שמתאים לבניין ציבורי אבל לא לבית־מגורים ים תיכוני. בית ים־תיכוני רוצה שיסיידו אותו כל שנה. נכון שזו הצורה של שוויץ, כי אני גר פה שלוש שנים וטרם סיידתי, אבל הרצון ישנו.

אני אוהב את הבית אבל לא נמצא בו מספיק. כשאני בתוך פרוייקט, אי אפשר "לסגור את השיבר". הפרוייקט הולך איתי מהמשרד הביתה. זה יותר חזק ממני, מושך את עצמו לבד, לוקח כמה זמן שצריך. את הילדים אני לא רואה הרבה. הגדול באנגליה. הבת עובדת איתי במשרד בימי שישי. עם הבן האמצעי אני משתדל להיפגש פעמיים בשבוע ואני יודע שזה לא מספיק. נהנה מזה שיש לי גם ילדים קטנים, אותם אני רואה בבוקר, לפני שאני יוצא, ולפעמים בערב, לפני שהם נרדמים. ובשבתות, כשאינני עובד. קצת מרגיש שאני מפסיד את גדילתם, אבל כנראה שאי אפשר להספיק הכל.

פעם הייתי בליין גדול. זו היתה תקופה אחרת וחלק מהחברים של אז כבר בעולם שכולו טוב. מסלול הבילוי של שנות ה־60' בת"א היה מעגל סגור. פגשת אותם אנשים בכבר של קוכה, כשהלכת לאכול מרק כרוב במסעדה שליד בית אל־על, כשנכנסת לפרדי. היום, הדיסקוטקים, המקומות שהם "אין", זה סוג אחר של בילוי ואני מרגיש קצת לא שייך. כאילו אני יכול ללכת כל הלילה ממקום למקום ולא אכיר אף אחד, או יותר גרוע – אף אחד לא יכיר אותי.

היום יושבים עם החברים בבית. ואני אוהב לשבת עם תומרקין, קינו, רמי כרמי, שלמה ניצן, עם אחי, שהוא יותר מאח, הוא גם חבר אמיתי, ועם אחרים. זה לא סתם להעביר זמן. קורים דברים, מחליפים רשמים, זה נותן לי משהו. עכשיו יש פחות זמן לחברים, אבל כפיצוי לפעמים נוסעים לטייל יחד בחו"ל. או מבשלים. בכל פעם יש לי התקפה אחרת בבישול. בתקופת הכולסטרול זה היה כבדים בחמאה. עכשיו זה מרק דגים וטנדורי, זה מרגיע ואני אוהב את זה, אולי מפני שקראתי אצל ואסארי איך היו נפגשים ומבשלים, וסיפורי ארוחות השחיתות של האימפרסיוניסטים, וחוץ מזה – אני אוהב לאכול.

מיום שלמדתי את מקבת אני מכור לשייקספיר, מוכן לראות כל הצגה, כל סרט שייקספירי. בכלל אני מכור לקולנוע, רואה כל מה שאפשר. הרי אם אתכה רק לסרטים הטובים אשאר עם אייזנשטיין ועוד שניים־שלושה שאני אוהב, כמו לוסי, בונואל, פזוליני, שהיה מטורף אמיתי. את ברגמן אני לא סובל, כי הוא תמיד יודע ללכת על הגבול ונזהר כל הזמן לא להעביר רגל לצד השני. יותר מכל אני אוהב לקרוא והכי אני אוהב את ג'ויס.

הקריאה שלי קשורה לנסיעות. בארץ אני קורא יותר ג'אנק, כי זה לא בעיה – קצת בבוקר, קצת בשירותים, קצת בשבת. אני אוהב ג'אנק עם שכל ובכל פעם אני נרתע של מישהו אחר. בנסיעות, זו קריאה אחרת, יותר רצופה. אני מנצל כל נסיעה כדי לרדת על 4־5 ספרים טובים. אוהב לקרוא במטוס ובערב, במלון. עברו הזמנים שהייתי יושב בברים כל הלילה. ויש כמובן קריאה של ספרות ועתונות מקצועית. והרבה שנים ארכיטקטים כמו אבל כמעט שלא כתבו. היום יש תיאורטיקנים של ארכיטקטורה, מהם כמה שכותבים מצויין. ומכיוון שאני גם קצת מלמד, אני מוכרח לחזק את הצד התיאורטי. חסרות שעות ביום כדי לקרוא כל מה שאני רוצה, שלא לדבר על דברים אחרים.

ראיינה: נורית ברצקי
צילום: ראובן קסטרו

מה מניע אותך? הדלתות שצריך לפתוח. הדברים שנמצאים מעבר לפינה.

אילו החלטות נועזות קיבלת בחייך? לעזוב את המשרד של אבי, ואחרי שבע שנים – לחזור למשרד של אבי.

מה נותן לך הרגשת בטחון? כשאני מבין מה שאני אומר.

מה מביך אותך? השאלות שלך.

מתי אתה מתבייש? כשאני לא צודק.

באיזה מצב אתה שונא להיות? במצב של חוסר ידיעה.

מה לא מוסרי בעיניך? לעשות לאחרים מה שלא הייתי רוצה שיעשו לי.

מה ישראלי בעיניך? הים, התפוזים, הבתים הלבנים, הקיבוץ, נוף הארץ, הכנרת, עמק יזרעאל.

במה אתה ישראלי? בזה שאני אוהב את הדברים האלה.

אתה אדם חזק? הייתי רוצה להיות יותר חזק.

באיזו חולשה אתה מוכן להודות? בין שאר חולשותי הרבות בעובדה שכשצריך – קשה לי מאוד לפטר עובד.

במה אתה גאה? בבניינים שלי ובילדים שלי.

מתי קשה לך לסבול את עצמך? כשאני לא עושה את מה שאני צריך לעשות.

את מי היית רוצה לשחק? את מקבת.

באיזה אירוע הסטורי היית רוצה להיות נוכח? בהכתרה של נפרטיטי.

באיזו תקופה היית רוצה לבקר? במאה ה־17, באיספהן. ובאותה תקופה גם להיות נסיך באלחמברה.

מה גורם לך נדודי שינה? המצב הפוליטי בארץ.

מה מקומם אותך? חוסר יושר, כשעובדים עלי וכל מה שמריח ממשטרה מקומם אותי.

מלוי טפסים, להוציא רשיון בעיריית ת"א, ותעלה, תחתים את משה וחיים ויענקל ותחזור לקומה שניה לתת ליוסף וחכה חודש עד שיונתן יחזור מהמילואים וגו'.

את מי היית רוצה לפגוש? בריג'יט ברדו. אלברט איינשטיין.

למי אתה בז? הרשימה ארוכה מאוד. את חלקם רואים בטלוויזיה כל יום.

את מי אתה מכבד? אנשים חכמים. את פרופסור ישעיהו לייבוביץ', למשל.

אילו תכונות אתה מעריך? ידע, כשרון, שכל.

אילו תכונות רעות אתה מוכן לסבול אצל אחרים? אגואיזם וארוגנטיות.

מה מפחיד אותך אצל אנשים? טפשות, קנאות וקטנוניות.

איזו אישיות בת זמננו אתה מעריך? ג'יימס ג'ויס, לה־קורבוזיה, פרנק לויד רייט, אלברט איינשטיין.

ואיזו אישיות הסטורית? הורדוס, אלכסנדר מוקדון, נפוליאון.

מי היו גיבורי ילדותך? שלמה המלך ויד הנפץ.

איזה ספר השפיע על ילדותך? טרזן.

מהו זכרון הילדות החזק שלך? כל הילדים בקיבוץ חולים בחזרת, חוץ ממני ומתמר. ואנחנו מטיילים בשדה צהוב־בהיר.

מה קיבלת מהביתך? אהבה לציור, לספרים ולארכיטקטורה.

מה היה להוריך שאין לך? ראשוניות.

מה המאכל האהוב עליך? קוויאר.

מה אתה אוהב לקנות? בגדים לילדים. אוכל.

מה נותן לך תחושת סיפוק? כשהמטוס מתרומם בזווית של 30 מעלות יש לי רגש של סיפוק, הגוף שלי נכנס לנירוונה.

איזו אשה יפה בעיניך? בלונדינית, חזה גדול, מתניים צרים, עיניים כחולות ואור פנימי. אבל גם עיניים מלוכסנות אני אוהב וגם ג'ינג'יות ושחורות.

מה עוד אתה רוצה ללמוד? סינית.

מה החצלחה הגדולה שלך? בעבודה – כמו שאמר פרנק לויד רייט – הבית שאבנה מחר.

מה עוד היית רוצה לעשות? אילו יכולתי להתעסק רק בארכיטקטורה, לא בניהול, מימון, הגשת חשבונות וכדומה – הייתי מאושר.

במה השתנית בשנים האחרונות? הפסקתי לשתות ולעשן.

מה הניע אותך לבחור במקצוע? בית אבא, הספרים, הריח, הדיבורים על ארכיטקטורה.

לאיזה טלפון אתה מחכה? להזמנה לעבודה גדולה, למשל מוזיאון, מסגד, כנסיה, בית כנסת, משהו שחובק ומכיל דברים, עם אלמנט חגיגי, תיאטרלי, מקום שיתרחשו בו כל מיני מפגשים אנושיים של אחרי העבודה.

איפה היית רוצה לבנות? בתל־אביב. בדיזנגוף פינת ארלוזורוב, על גבול יפו, בשפך הירקון, במקום ששדרות רוטשילד חין צריכות לחיפגש עם הים.

באילו חומרים אתה אוהב לבנות? ברזל, זכוכית, בטון צבוע ואבן־כורכר, אבן של תל־אביב.

המים עייפים בצהריים

בכפר דיר אל אסד יש חשמל, יש אפילו צינורות של מים, אבל מים – לא תמיד. בשכונת אל עריד שבפיסגת הכפר, מים זורמים הם בעיקר עניין לילי, אם בכלל. כבר חמש שנים המועצה גובה דמי ארנונה, התושבים משלמים, אבל מים... אפילו לא בשנת בחירות. איך חיים עם זה? בונים מיכלי מים על הגג, שוטפים ריצפה באמצע הלילה, מתקלחים תמיד עם מישהו בכוננות דלי ושואלים "יש מים"? באותה תכיפות ששואלים "מה נשמע"? ולמה או מי זה משחק להם עם הברזים – לא יודעים. במועצה המקומית תמיד עסוקים מדי מכדי להשיב.

מאת בני עורי

איור: גדעון עמיחי

כניסה לכפר דיר אל אסד, בכביש עכו־כרמיאל, מקבלת את פניך – כמו פטה מורגנה בלב המדבר – "ננקינג", מסעדה סינית, צמודה לתחנת דלק. במטבח, בין הסירים, ניבטים אליך פנים מן המזרח הרחוק. מישהו החליט להביא גם לכאן את אחד מסימניה של חברת השפע בישראל. חברה שיש לה הכל, עם תרבות פנאי מפותחת, שאזרחיה מתלבטים באיזו מסעדה יאכלו הלילה.

אבל מהלך כמה דקות בלבד מהמסעדה הסינית חוזרים עשרות שנים לאחור. מלווים בריח חמוץ מתוק עלינו במעלה רחובותיו ושביליו של הכפר דיר אל אסד. עליה תלולה, רחוב צר, דו־סיטרי, שהבתים נושקים לו משני צדדיו. ממש למעלה הופך הכביש הסלול לדרך עפר מאובקת, שם שוכנת השכונה המערבית העליונה של דיר אל אסד, שכונת אל עריד.

שלושים וחמש שנים קיימת השכונה, ותושביה מספרים בגאווה שהבית הראשון בכפר נמצא בשכונתם. נופה הפסטורלי של בקעת בית הכרם נשקף מחלונות הבתים של שכונת אל עריד ורוח קרירה נושבת ומצננת את האוויר החם. ששים משפחות מתגוררות בשכונה והן מונות כשלוש מאות נפשות. כחמישה אחוזים מתושבי דיר אל אסד. התושבים מספרים שתשעים ותשעה אחוזים מן הבתים בשכונה נבנו כחוק על פי תכנית המתאר ותכניות הבניין המאושרות. הראייה: הבתים מחוברים לרשת החשמל, המים והטלפון; אבל מתברר שחיבור לרשת המים איננו ערובה לאספקה סדירה של מים לשכונת אל עריד. בביתו של אסדי מחמוד אנו פוגשים כמה מתושבי השכונה ובפי כולם חוזר הפזמון: אין לנו מים!

> "לפעמים באמצע המקלחת, הראש מלא סבון, ואז באמצע אין מים. צריך לקרוא למישהו שיבוא עם דלי וישפוך לך על הראש. מה זה פה? אנחנו כבר בסוף המאה ה־20"

"כחג שלנו, חג הקורבן, בסוף חודש יולי", מספר רכחאן עומר, "התעוררתי בחמש בבוקר ללכת לעבודה. הלכתי לאמבטיה לרחוץ את הפנים – ולא היו מים".

מוסיף ומספר סייד עומר: "בחג הקודם לא היו מים עד אחת עשרה בלילה. לפחות ביום חג שידאגו שיהיו מים. אצלנו בחג שוחטים הרבה. צריך מים". ועומר מוחמד מתאר תמונות מחיי היומיום: "בן אדם נכנס לשרותים ורוצה להוריד מים. אין מים. מה עושה? שופך דלי לאסלה. לפעמים נכנסים למקלחת ויש קצת מים. הראש כבר מלא בסבון ואז באמצע, פתאום אין מים. צריך לקרוא למישהו שיבוא עם דלי וישפוך לך על הראש. מה זה פה? אנחנו כבר בסוף 1988".

גם עולמם של ילדי שכונת אל עריד סובב סביב שאלת הופעתם של המים. שאלת המפתח של הילדים: אבא, יש מים? למה סתם להתפשט אם אין מים להתרחץ? הם עולים במדרגות עשרים פעם ביום כדי לראות אם הגיעו מים.

המחסור במים לא מפריע למועצה המקומית דיר אל אסד לגבות את תשלומי הארנונה במלואם. בין 500 ל־800 שקל בממוצע בשנה משלמים שם ומכיוון שגובה התשלום נקבע בהתאם לגודל הבית, משלם השנה אסדי מחמוד כ־2500 שקל (!) ארנונה. השנה, אגב, החלו סוף סוף לבנות מערכת ביוב כללית לכל הכפר. בינתיים צמוד לכל בית בור סופג ובימים אלה, שנג'יפי הפוליו חוגגים בביובי ארצנו, הדאגה גוברת. "בניית מערכת הביוב רק החלה, אך כבר דורשת המועצה את כל הכסף", מספר מחמוד. "הקבלן שהחל לעבוד ראה שאינו מקבל כסף, לקח את הכלים ועזב".

> "אני קמה בארבע בבוקר כדי לכבס, בצהריים אין מים. שבוע לא עשיתי כביסה ולא החלפתי לילדה בגדים, זה חיים זה? אם יש מים – זה כמו חג אצלנו".

אך ראשם של התושבים בשכונת אל עריד אינו מתפנה לעסוק בבעיית הביוב. אותם מעסיק יותר מכל המחסור במים זורמים במשך כל שעות היום והלילה. עד כדי כך ששיגרת יומם התהפכה ובמקום סדר יום יש להם סדר לילה: "כל היום אנחנו הולכות ושותות קפה אחת אצל השניה", מספרת אשתו של אסדי מחמוד, "ובלילה, כשהמים זורמים שעה או שעתיים, אז אנחנו מתחילות לעבוד: לשטוף את הבית, לעשות כביסה, לבשל הכל. אצלנו הלילה הוא יום. הילדים חוזרים מלוכלכים מבית הספר או ממשחק בחצר – אין מים לרחוץ אותם. בעלי צריך לחכות עד שתים עשרה בלילה כדי להתקלח. איפה זה נשמע דבר כזה?"

וממשיכה זהרה אסף, המחזיקה תינוק בזרועותיה: "פיש מים, רוצים לכבס במכונת כביסה ואי אפשר. אני קמה בארבע בבוקר כדי לכבס, אצלי עכשיו בצהריים אין מים. לא רחצתי היום את התינוק ומה עושים שהתינוק עושה פיפי וקקה. שבוע לא עשיתי כביסה ולא החלפתי לילדה בגדים, זה חיים זה? אם יש מים – זה כמו חג אצלנו".

מה קורה אם כן בשכונת אל עריד? מדוע אין שם מים? מי משחק שם בברזים ובעצבי התושבים? תשובה רשמית ומספקת לא קיבלו תושבי השכונה עד היום, למרות שהבעיה נמשכת כבר למעלה מחמש שנים ומחריפה מידי שנה. כל נסיונותיהם לקבל תשובה מראש המועצה או מגורם מוסמך אחר במועצה עלו בתוהו: "פניתי שוב ושוב לראש המועצה ובפעם האחרונה לפני כחודשיים", מספר אסדי מחמוד, "ואחרי ויכוח הוא אמר לי: קום לך מפה, אני לא רוצה לדבר איתך. אתה רוצה להתלונן – לך לאן שאתה רוצה. ואם אתה רוצה מים תקים לך מיכל על הגג".

ומתברר שדווקא את הרעיון המקורי הזה, של מוכל על הגג, אימצו לעצמם רבים מתושבי דיר אל אסד ולא רק תושבי שכונת אל עריד. מבט חטוף על גגות בתי הכפר מגלה שבין אנטנות הטלוויזיה וקולטי השמש מוזדקרים גם מיכלי מים שהתושבים מכנים בשם: אוגרים. גודל האוגר תלוי ביכולתו הכספית של בעל הבית. לסייד עומר, למשל, יש אוגר של 500 ליטר. במקור נועד המיכל לשמש במקרה חירום של ניתוק המים. למעשה, ברבים מן הבתים בשכונה מנסים התושבים לנצל את האוגר לצרכים יומיומיים. מנסים לאגור מים בלילה ולהשתמש במשך שעות היום, כשאין מים בצינורות. אך כאשר שוטפים את הבית, מכבסים, מבשלים ומתקלחים – הכל בשעה שעתיים – האוגר אינו מסוגל להתמלא והוא נותר יבש.

"כאשר פניתי לראש המועצה לשאול מה יהיה עם המים", מספר סייד, "הוא אמר לי: מי אמר לך לגור במקום גבוה?".

סיפור אי־אספקת המים לשכונה שלמה בכפר דיר אל אסד אמור היה, לפחות בשנת בחירות, להטריד את מנוחתו של ראש המועצה אם ברצונו למצוא חן בעיני בוחריו. אך מתברר שבדיר אל אסד עושים כנראה חישובים מאוד מדוייקים של כדאיות ושל מספר קולות פוטנציאליים: "העובדה היא שבשכונה אחרת בדיר אל אסד", טוען רכחאן עומר, "גם היא גבוהה, יש תמיד מים. למה? כי האנשים במועצה רצו שיהיה לשכונה ההיא מים והתושבים שם יהיו מרוצים. גרים שם הרבה יותר תושבים מאשר בשכונה שלנו ויש כאן אינטרסים של בחירות. עובדה היא גם שבכל הכפרים מסביב לדיר אל אסד יש מים לכולם, גם במקומות גבוהים יותר מהשכונה שלנו, כך שמדובר בבעיה מקומית של המועצה של דיר אל אסד".

מסיפורי התושבים מתברר גם שלמועצה יש כנראה שליטה מסוימת על אספקה או אי אספקה של מים לשכונה זו או אחרת ואף לבית זה או אחר. התושבים מספרים על אחד שבגלל בעיית המים רצה לסגור את הברז הכללי של הכפר. יום אחד לקח מפתח צינורות ענקי וירד למבואות הכפר לצינור הראשי. בדרך ניסו לדבר איתו, ניסו להסביר ולבסוף שכנעו אותו שיהיה בסדר. מאז יש לו מים בשפע.

כאמור, חיי הלילה בשכונת "אל עריד" מיוחדים לכל עבודות הבית המצריכות מים זורמים. פתרון חלקי מצאו התושבים (בסוף המאה העשרים) בשני בורות מים האוגרים מי גשמים והתושבים, מצויידים בדליים, ממלאים ושבים לביתם עד לצעה הבאה. בדרכנו ליציאה מדיר אל אסד, באחת השכונות התחתונות, אנו רואים אשה אחת השוטפת את מרפסת ביתה בצינור. והמים שופעים וגולשים החוצה לכביש וכבר נוצרת שלולית למרות השמש הקופחת ממעל. וכך ברור שכאשר המים זורמים בשפע למטה, הם אינם מגיעים לתושבים של מעלה, ורק בלילה, כאשר התושבים של מטה הולכים לישון והמים שם אינם זורמים, מטפסים המים איכשהו ולתושבים של מעלה יש כמה שעות רטובות של חסד. וההם שם למעלה נאנחים: "עוד 'סידור' כזה ואבדנו"...

> "כשפניתי לראש המועצה לשאול מה יהיה עם המים, הוא אמר לי: מי אמר לך לגור במקום גבוה"?

ומה אומרת המועצה המקומית בדיר אל אסד? קצת קשה היה לשוחח עם ראש המועצה, אתמר נעמה. בכל פעם שהתקשרנו למשרדי המועצה או לביתו, לא זכינו לשוחח עימו אלא תמיד ענה מישהו אחר ששמע ורשם הודעה ואת מספר הטלפון שלנו אך טלפון חוזר לא קיבלנו.

פעם אחת הצלחנו לשוחח עם מזכיר המועצה, סעיד, שביקש שנבוא לדיר אל אסד. רצינו לתאם עימו את הפגישה אך מאז אי אפשר להשיגו במשרדי המועצה וגם הודעות רבות שהשארנו במשרדו לא נענו. זה שאין לנו תשובה – מילא, אך לתושבי שכונת אל עריד עדיין אין מים וזה הרבה יותר חמור. ■

דו"ח מעריב האזרח הדפוק

המנוע של ש"ס

יאיר לוי: יד רמה ונועם הליכות

יאיר לוי, בן 36, יליד טבריה. חוזר בתשובה, או "מתחרד" על פי הגדרתו. היה רס"ן, או "מפקד מחנה" על פי הגדרתו. נפצע במלחמת יום הכיפורים, והיום מתנדב לשרת במילואים. אחרי פרסום פעילותו של "אל המעיין" ב"סופשבוע" לפני שנה, סירב הצבא לגייסו למילואים, ונדרשה "התערבות מגבוה" על מנת לשנות את רוע הגזירה.

כשהשתחרר עבד כמנהל אדמיניסטרטיבי במלון "פלאזה" בטבריה. אחר־כך חזר לצבא לחצי שנה ("בחוזי התנדבות") ואז עבר לנהל את מחצבות עמק הירדן.

נשואיו הביאו את התפנית בחייו, כאשר עבר בעקבות אשתו הדתיה לבני־ברק. הוא התחרד, למד בישיבה כמה שנים, ולדבריו הוסמך לרבנות, מה שהוא מגדיר "דבר טבעי". זמן מה ניהל ישיבה של עדות המזרח בבני־ברק ואז הוקמה בעיר רשימה מקומית בשם ח"י. יאיר לוי הוצב בה במקום הרביעי. כאשר הוקמה ש"ס נעשה יאיר לוי משנה למזכ"ל אריה דרעי. בגלל העומס והפוטנציאל ב"אל המעיין", אותה הקים, פרש יאיר לוי מהמזכ"לות של ש"ס לפני שנה, ופינה את מקומו לרב יחזקאל אסחייק.

יאיר לוי שב ומדגיש כי הוא פועל בדרכי נועם. כך, בנועם הליכות, הוא שולט באנשיו ביד רמה. עמידה של שעתיים במסדרון המטה בבני־ברק מותירה אותך עם תהיה: כיצד בדרכי נועם הוא מצליח להחדיר בלב אנשיו הרבים משמעת ברזל כזו?

(המשך מעמוד 6)

הצהריים ובערב הגיעו האמהות ללמוד תורה. בשנה שעברה בזמן הזה משכו "אל המעיין" ורשת תלמודי התורה של ש"ס 60 אלף גברים, נשים וטף. אל ההורים הגיעה ש"ס דרך הילדים. ראשי ערים ורשויות מקומיות קראו ראשונים את הכתובת שעל הקיר. קופות מצומקות של מועצות מקומיות החלו לפתע להפריש כספים ל"אל המעיין". כאשר עלה הנושא לכותרות טענו ראשי התנועה כי כשם שכספים מועברים ל"מכבי הצעיר" ו"הפועל", אין שום סיבה שלא יועברו ל"אל המעיין". עו"ד גלאס אפילו איים בפניה לבג"ץ, על בסיס של אפליה.

על בסיס של אפליה וקיפוח גם עלתה ופרחה התנועה. סיסמת הבחירות "להחזיר עטרה ליושנה" לא נולדה היום. עו"ד יצחק בוכובזה, ראש עיר המתחרדים אור־יהודה, ניתח בזמנו את התופעה המתרחשת לנגד עיניו: "ביסודם תושבי אור יהודה הם מסורתיים. כשהם הגיעו ארצה הוצב בפניהם מודל חדש של תרבות, 'זוהי תרבותכם החדשה', אמרו להם. עתה קמה תנועה חדשה של חזרה לדת. היתה פשוט הפסקה של דור. האנשים בעירי אינם חוזרים בתשובה. הם רק חוזרים למקור האמיתי שלהם".

היום אומר יאיר לוי כי בלי "אל המעיין" אין הוא יודע אם מערכת הבחירות של ש"ס היתה מתרוממת. "אל המעיין" סיפק תשתית אדירה של מאות סניפים בכל רחבי הארץ, אלפי ילדים שהביאו את הוריהם, והכל בהתנדבות ולהט של "שם שמים".

כאן כך היום משתוללים החוזרים בתשובה של ש"ס להרגיע את ד. ב החילוני ההמום. "תסתכלו ימינה ושמאלה על המפה הפוליטית", יאמר יאיר לוי לחילונים המבולבלים. "אנחנו הכי מתונים בהשוואה למפלגות הדתיות האחרות. ויש יותר ציונים מאיתנו? שלוש פעמים ביום אנו מתפללים: 'ותחזנה עינינו בשובך לציון ברחמים'. נכון, גם השאר מתפללים אותה תפילה, אבל אנשינו משרתים בצבא, תורמים למדינה. החילונים לא צריכים לפחד מאיתנו. אנחנו לא מהוים סכנה למדינה. אנחנו לתועלת המדינה. במה? מדינה יהודית בלי רוח – אין לה קיום. אנחנו מחדירים את הרוח – וזה העיקר".

ואם החילוני לא ירצה לקיים מצוות?

"אתה תעשה מה שאתה רוצה".

תהיה לי טלוויזיה בשבת?

"מדינה יהודית צריכה לשמור על השבת".

אז לא תהיה לי טלוויזיה בשבת?

"כל דבר שקשור בכלל צריך להישמר. העקרון שלנו הוא לשמור על הסטטוס קו. אנחנו לא רוצים לשנות את הסטטוס קוו".

יאיר לוי אינו מתראיין בימים טרופים אלה. הוא עסוק מאוד בניהול המשא ומתן הקואליציוני, וגם יודע כי כל מלה מיותרת עלולה ליצור לו קשיים בתוך מפלגתו. למרות הפופולריות שלו, קמו לו שם מתנגדים. הוא רק מבטיח לכל מי שמוכן לשמוע כי "ש"ס בשלטון תחזק את המדינה בכל התחומים. תחום אחד – רוחניות". הוא גם מביא כראיה את אנשי ש"ס שכבר תפסו עמדות במימסד השילטוני ונחלו הצלחה. יותר מכך אינו מוכן לומר. "אינני רוצה להכנס לעניינים שבין הציבור החילוני והדתי", הוא אומר בחוסר סבלנות למקשים. "אם ירצה השם אשמח להיכנס לזה כשאשב בכנסת".

אדם כבר גוף המציג עצמו כ"אליהו סוויסה, ידיד אישי של הרב יאיר", דווקא מוכן להתייחס, אך מסתפק במשל. הוא מספר כי בן־גוריון בא פעם לחזון איש ושאל אותו: "איך יוכלו הדתיים והחילוניים לחיות ביחד בארץ הזו"? במקום תשובה שאל החזון איש את בן־גוריון: "שתי ספינות שטו בנהר, האחת טעונה והשניה ריקה. הגיעו למעבר צר. איזו מהשתיים תעבור ראשונה"?

> "האיש הזה הביא לנו אלפי קולות בשכונת התקווה. גם חילונים הצביעו שם בשבילנו. בטח. הם הבינו שזו התנועה היחידה המכבדת את הציבור".

התקומם בן גוריון: "וכי אנחנו, החילוניים, העוסקים ביישוב הארץ, משולים בעיניך לספינה ריקה"?

אמר לו החזון איש: "יישוב הארץ הוא רק מצווה אחת. אנו, הדתיים, עוסקים בתרי"ג מצוות".

אליהו סוויסה, "הרב סוויסה" בפי המתדפקים על הדלת, מספר כי חוץ מהמחשבים, והטלפונים, ומכשירי הקשר והמסוקים – עבדה ש"ס מדלת לדלת. "מגע אישי, מגע אישי", הוא מדגיש את העקרון. "ברוב הישובים עברו המתנדבים שלנו מבית לבית, בריכוזים שלנו, כמובן. בחיפה בוראי שלא עלינו לכרמל. היו גם הרצאות מועילות מאוד של הרב יוסף והרב פרץ, הם נעזרו בסוללה של רבנים חשובים מאוד, כמו הרב הגאון חיים פינטו מאשדוד, נצר למשפחת קדושים שהציבור הצפון־אפריקני ממש רעד למשמע דבריו. וגם גדול המחזירים בתשובה בדורנו, הרב ראובן אלבז, והרב מאיר מזוז שהוא ממוצא תוניסאי ומדבר נפלא, והרב יוסף עזרן, מעתה ח"כ הרב עזרן שעשה עבודת שטח נפלאה בנתניה בקרב הציבור־דובר־צרפתית".

הם תגלו גם נואמים נפלאים, כך מספרים שם במטה בבני־ברק, בקרב האברכים הצעירים. למשל, הרב דוד יוסף, שהוא במקרה גם בנו של הרב עובדיה יוסף, אחיו, הרב יצחק יוסף, וגם אחיו של אריה דרעי, הרב יהודה דרעי. הגאונות, כנראה, נשארת במשפחה. לכל עצרת של ש"ס הגיעו אלפי בני אדם. איצטדיונים נתמלאו בהמון רב שהמתין בסבלנות עד שהמסוק הרבני הגיח מאי שם והביא את בשורת ש"ס מהשמים.

"את הבחירות האלה הכנו שנתיים", אומר יאיר לוי בטלפון. "למעשה, מאז הקמנו את 'אל המעיין'. כאשר ראיתי אז את ההתלהבות שבה התקבלנו, הבנתי ש'אל המעיין' תהיה מנוף הבחירות שלנו. אתה, כיהודי חילוני", הוא ממשיך ואומר למטלפן האלמוני, "צריך לחזק את תנועת ש"ס. אנו יהודיים. אנו ספרדים שבאו להשלים את החזרה לשורשים. אנו דואגים שילד לא יתחצף לאביו, שנכד ינשק את ידי סבו, ששולחן שבת יהיה ערוך ומסודר. אנו מחזירים את העטרה ליושנה".

מישהו שולף ראיות מהארכיון של ש"ס, המצביעות על הממלכתיות שלה. "השר הרב פרץ הצביע בצורה מכרעת בעד הוצאת צה"ל מלבנון, הוא הצביע בעד קירקועו של מטוס הלביא, ואינך מתאר לעצמך בפני אילו לחצים עמדנו. אנו נמשיך להצביע בצורה רציונאלית ואינדיווידואלית. נתמודד עם כל בעיה ובעיה. מועצת חכמי התורה הם הטובים ביותר. אנשי ש"ס כבר הוכיחו בעבר ויוכיחו גם בעתיד שהם מאוד ממלכתיים. לא, איננו חוששים מבעיות שלטוניות. עובדה שהתמודדנו בעבר. השלטון המקומי תסס בימי שלטון קודמינו, ונרגע לחלוטין בימי שלטוננו במשרד הפנים".

אבל מה למועצת חכמי־התורה ולעניני כלכלה, צבא, מסחר? מה הם מבינים בפיחות, שערי חליפין, מלחמה? יאיר לוי קולט את השאלה בין הטלפון למכשיר הקשר, מרים את עיניו ואומר בשמץ של כעס, אך בנועם הליכות, כיאה לבכיר של ש"ס. "חכמינו בקיאים בכל עניין. הם צריכים רק לעיין בחומר מקצועי, ובכל הם יהיו בקיאים".

הקירות במטה ש"ס עדיין מכוסים במודעות הבחירות שלהם. מעליהן תמונות הרבנים – עובדיה יוסף, הבן איש חי, באבא סאלי, הרב טולידנו, הרש"ש, הרב עזרא עטיה. כמו לפני שנה, חוזר ואומר יאיר לוי, הרס"ר, הריי"ג, מנהל המחצבה והרב שיקבע לכולנו מי ישלוט בנו: "מהם נשאב הכוח, הם מקור הסמכות. זוהי הריכוזיות. לאורם אנו הולכים. אלה הצדיקים".

עמוס לבב

יאיר לוי ופעילים. "העם נמצא בצמאון אדיר. ש"ס השכילה לתת לו את המירשם האמיתי, שעורי תורה".

גדי של מירה

גדי כץ אוהב [illegible] אילת ואת מירה יסעור. [illegible] שלא מרצונו, לעזוב את אילת [illegible] להפסיק להיות ראש העיר שלה, מי יודע [illegible] היה [illegible]. עכשיו, [illegible] שלהם, מירה [illegible] את [illegible] "האיש שלה". מלטפת, [illegible] עידוד [illegible] של [illegible] לעיריית אילת. פרק ב' [illegible] עושה לו רק טוב. [illegible] [illegible] פרק ב' [illegible]

מאת אביבה לורי   צילמה אירית וילברמן

גדי כץ ומירה יסעור: "פרק ב' זה שגעון. קודם כל אנחנו חברים"

אם גדי כץ אומר שאילת היא עיירת נוקרים קטנה, בה כולם מכירים את כולם ורוצים תשומת לב אישית, צריך להאמין לו. ואם זה נכון מה שהוא אומר, שבאילת ראש העיר הוא משרד הפנים ומשרד החוץ ומשרד הבריאות, ושאדם מסוגל לצלצל בשתיים בלילה ולצעוק עליו שיש לו יונים במרפסת, אז החיים שלו בתור ראש עיר לא היו קלים. ואם כל זה נכון, מדוע בכל זאת הוא מנסה שוב להתמודד על התפקיד?

"כי אני אוהב את אילת", יאמר האיש הגבוה, בן 52, שופע נחישות. "הציעו לי לרוץ לראשות העיר קרית־גת ואמרתי להם: 'חבר'ה, זה לא מושך אותי. רק אילת מעניינת אותי'". זה הסגנון שלו. ישיר, מהיר, בחיתוך קצר, מהמותן. במילון המושגים שלו, שום דבר אינו בלתי אפשרי, אפילו לא חזרה לבניין העירייה כראש העיר.

אי אפשר להגיד שרואים על גדי כץ את הצרות. מי שמכיר אותו, אומר שהיו לו, בלי עין הרע, לא מעט טראומות, כמעט משברים. לעיניים זרות, המסתכלות מהצד, הוא נראה עשוי מחומרים עמידים בפני לחצים. הוא מצירו, לא יאמר ולא יראה שום דבר שיזכיר מסכנות, להיפך. טיפוס קשה.

אפילו החיים לא מצליחים לכופף אותו. בבית הישן־חדש באילת, הוא מסביר איך בדיוק עכשיו גמר לסדר אותו מחדש, ואיך ניווט את בעלי המלאכה השונים בשלט רחוק מהצפון, כדי שיגמרו את השיפוצים בזמן. הוא מתפעל מהתיכנון הקפדני ומהצלחת המבצע הדייקני ואיך אף אחד מהם לא העיז לסדר אותו. חוכמה גדולה. כאילו שבעלי מלאכה אילתים לא יודעים מאיזה צד מרוחה הפרוסה.

בסוף יצא בית גדול ולבן עם הרבה אור. "אפשר להגיד שזהו בית חלומותי. הכנסתי לכאן את כל השיכלולים עליהם חלמתי כל השנים. כאלה שאתה תמיד רוצה שיהיו לך אבל אף פעם אין לך הזמן או הכסף לעשות אותם. עכשיו אני כאן, בביתי, מוכן לצאת למערכה".

במילה מערכה הוא מתכוון למערכת הבחירות. כי את המערכה נגד הזבובים והיתושים שנמהלים באוויר אילתי שעומד־מלכת, ומטרידים אותנו בזמן הראיון, הוא לא מסוגל לנהל. "עוד מעט תבוא האישה", הוא אומר, "ותרסס אותם. אני לא יודע איך להתעסק עם זה".

האשה שמרססת לגדי כץ את האוויר/ה, היא מירה יסעור, בת 42, אשתו הנוכחית, שאינה נשואה לו לפי דיני ההלכה, כמו שהיא מגדירה זאת. על הקשר של מירה עם גדי אפשר לומר שזהו סיפור פשוט, מהחיים. כזה שקורה לאנשים. סיפור עצוב־שמח, שיכול היה להיגמר הרבה יותר גרוע לשניהם.

> "אני רק חושב מה היה קורה אם הייתי נבחר לראש העיר ונשאר נשוי. איך הייתי מפסיד את החיים. לפעמים נדמה לי שאנחנו, מירה ואני, תאומי סיאם. הכל אצלנו בראש אחד. ממש מושלם"

מירה וגדי נפגשו לפני שנים באילת. שניהם חיו אז באושר ועושר עם בני זוג אחרים. המיפגש ההוא עדיין לא הוליד את מהלך חייהם הנוכחי, אבל בהחלט חיזק השקפת עולם שבשוליה התגבשה אפשרות קלושה למימוש הרפתקאה קטנה.

גדי נולד בכפר יהושע וגדל בשכונת בורוכוב בגבעתיים. למד שלוש שנים מכונאות בבית ספר מקצועי, "שבח" בתל־אביב, והתנדב לצנחנים. על תקופת הצנחנים הוא מתרפק בנוסטלגיה בנוסח הפייטרים של אותה תקופה: פעולות התגמול, הצניחה במיתלה וחברויות אמיצות. כאן גם נולדה התבנית שחוזרת על עצמה בווריאציות שונות בחייו של כץ. תבנית המזל, או כמו שכץ אומר: "כמעט השתחררתי אבל... הייתי כבר בתופשת שיחרור, באתי ליחידה להיפרד מהחבר'ה, פתאום ראה אותי אריק שרון, איתו היו לי קשרים הדוקים אז. הוא בשום פנים ואופן לא רצה שאני אשתחרר. אמר לי: 'תישאר, תלך לקורס קצינים'. אמרתי לו שאת המיבדקים לקורס לא עברתי כל־כך טוב. על המקום הוא הרים טלפון וסידר שיקבלו אותי לקורס הקרוב. ככה שבסופו של דבר נשארתי בקבע והשתחררתי כסמ"פ".

וכאן שוב מתערבת תבנית המזל: "יום למחרת השיחרור כבר עבדתי בקו צינור הנפט. גם זה קרה במקרה. כשעוד הייתי בצבא, בא אלי מילואימניק מהיחידה וביקש אישור יציאה לחו"ל. סיפר לי שהוא יורד מהארץ ועוזב מקום עבודה די טוב, בקו הנפט כפארן. אמרתי שאני משתחרר בקרוב ואז הוא הציע לי לקחת את מקום העבודה שלו, שמתפנה. הוא עבד כתור שומר. זה היה ב־58'. אני חשבתי שבתור קצין קרבי, כזה מהצנחנים, אני עם הכישורים שלי, מתאים לי לרדוף בנגב אחרי הפדאיונים. אבל הם דווקא העדיפו להשתמש בכישורים האחרים שלי. עשו אותי מכונאי".

קו צינור הנפט הפך לקצא"א וגדי כץ התחתן ועבר לגור באילת. רק לשנה, בתור נסיון, הבטיח לאישתו, שלא התלהבה מהרעיון. אבל ההבטחה לא קויימה. אילת דווקא מצאה חן בעיני האישה והמשפחה נשארה. בגיל 25 היה גדי כץ לסגן מנהל התיפעול של המפעל, והבין שהקידום ייחסם בפניו בלא תואר אקדמאי. "היו לי בסך הכל שלוש שנות לימוד תיכון בלי בגרות. החלטתי שאני הולך לטכניון ללמוד הנדסת מכונות".

זאת לא היתה בדיחה. למרות שכולם צחקו, כץ אפילו לא חייך. גם עכשיו, כשהוא מספר את זה הוא אינו מחייך. אמר ועשה. למד לבחינות מוקדמות, אחר־כך לבגרות. זה היה השלב הקל יחסית. את בחינות הקבלה לטכניון לא עבר במכה ראשונה. רק בפעם השניה התקבל. "בן 28 התחלתי ללמוד בטכניון. ישבתי בכתה ולא הבנתי על מה מדברים שם. בשנה הראשונה הייתי על סף משבר. בסמסטר הראשון התקיים בכל שבוע בוחן. אף פעם לא קיבלתי בבחנים האלה

(המשך בעמוד הבא)

(המשך מהעמוד הקודם)

יותר מאפס. זה ממש ייאש אותי, אבל לא נשברתי. למדתי חזק ועברתי איכשהו את השנה הראשונה. הייתי כבר נשוי עם שני ילדים. זה לא היה פשוט. הייתי זקן הסטודנטים. גרנו בחיפה, אשתי עבדה וקצא"א שילמו לי חצי משכורת. בסוף גמרתי את הטכניון בין הטובים בפקולטה. בסיום הלימודים שוב קרה לי מקרה מעניין, אולי מזל.

"גמרתי את הטכניון ועמדתי להתחיל תפקיד חדש במשרדי קצא"א בתל־אביב. לאשתי היה ג'וב ברמת־גן. הכל היה כבר מתוכנן למגורים בצפון. ואז עברתי במקרה ליד המשרדים של קצא"א בתל־אביב, אשתי והילדים חיכו לי באוטו ואני קפצתי רק לרגע להגיד שלום. תפס אותי המנכ"ל ואמר לי שבדיוק היום פיטרו את מנהל החברה באילת ושאל אם אני מוכן לרדת לשם לנהל את העסק. לרגע לא התלבטתי. אמרתי לו: 'עכשיו אני יורד לאוטו לאשתי ואנחנו יורדים לאילת'. אשתי והילדים היו מאושרים".

חמש שנים ניהל כך את קצא"א באילת. זה היה בתקופת הפריחה של החברה, כשהניחו בין אילת לאשקלון את צינורות הענק, 42 צול, בשביל הנפט האיראני. אבל כך לא ידע אז מה שהוא יודע היום על כמות האדרנלין הנחוצה במחזור הדם שלו. "לפני הבחירות לראשות העיר ב־73' באו אלי כמה צעירים מהסניף המקומי של המערך וביקשו ממני לרוץ מטעמם. פנו אלי בזכות זה שהייתי מנכ"ל. זיקה מפלגתית לא היתה לי וחוץ מעסקנות בוועד הורים בבית הספר בו למדו ילדי, לא היה לי כל ניסיון פוליטי. חשבתי שאולי באמת הגיע הזמן ללכת הלאה, שמיציתי את הפוטנציאל הניהולי שלי".

עשר שנים הוא היה ראש עירית אילת. שתי קדנציות רצופות. בפעם השלישית ניסה והפסיד.

העיתונות, כפי שמגלה הארכיון, לא פינקה את גדי כץ. כינו אותו צנטרליסט, אינדיבידואליסט, חסר סבלנות, שחצן, ארוגנטי, ומה לא. בקדנציה הראשונה שלו, זאת שאחרי מלחמת יום הכיפורים, התפוצצה פרשת אבנר תומר, אשר הלווה כספים לעיריה וסיבך אותה. כץ, אז ראש עיר צעיר, חסר ניסיון, נקלע למצב עדין. הוא לא היה מעורב בפרשה באופן אישי, אבל מאז לא סמך על איש מעובדיו. כל פיסת ניר שעזבה את בנין העיריה, נבדקה על ידו בקפדנות וגרמה לקשיים לא מעטים עם הכפופים לו.

בקדנציה השניה היה בנימין זיגל תלוי על צווארו: "היה לי ידיד, עוד מתקופת הצבא, שווילי שמו. יום אחד הוא בא לאילת ועזרתי לו להסתדר. כתודה על כך הוא עזר לי במערכת הבחירות השניה. אחרי שנבחרתי הוא ביקש ממני עזרה בדיור. כשהעסק לא הסתדר חוקית, מפני שהוא לא היה בקריטריונים של המסכנים, הוא הפך לאויב והתחיל לחפש אותי. לבסוף הלך לזיגל וטען שקיבלתי שוחד בחירות. הורידו לכאן חוקרים. שנה וחצי חיפשו, הפכו אבן על אבן ולא מצאו דבר. זיגל בעצמו מצא לנכון לצאת בהכרזה בטלוויזיה, שלא היו דברים מעולם. בתור בוגר הפקולטה של זיגל, אני יכול להגיד, שמי שעבר את המכבש הזה, יודע שזה דבר נורא".

זאת הסיבה שלא נבחרת לקדנציה שלישית?

"לא, זאת אינה הסיבה. את ההפסד שלי לרפי הוכמן אני לא תולה באף אחד. הרווחתי את זה ביושר. עשיתי כמה שגיאות שראש עיר לא היה צריך לעשות".

משפט כזה נשמע עכשיו טוב. האופנה של הפוליטיקאים להכות על חטא, סטייל יוסי שריד, זכתה לאחרונה לאהדה בציבור.

מדוע אם כך לא נבחרת?

"ראש עיר לא יכול להשביע את רצון כולם, כל הזמן. אפשר להשתדל. אני לא בטוח שהשתדלתי מספיק. יצאתי מתוך הנחה שאם בן־אדם בא אליך ומבקש משהו לא חוקי, זה בסדר מצדי לסרב לו וזהו. מסתבר שטעיתי. בן אדם שיוצא מכאן עם תשובה שלילית, לא שוכח את זה. ראש העיר צריך לתת הרגשה שהוא לפחות משתדל. במשך עשר שנים זה הצטבר נגדי. כאן זאת עיר קטנה וכולם רוצים תשומת לב אישית. לא צריך לעבור על החוק, אבל במסגרת החוק אפשר לנהוג כמו בית הלל ואפשר כמו בית שמאי. בכל אופן אפשר להשתדל. שגיאה נוספת – היו לי מעט מדי יחסי ציבור, יחסית למה שעשיתי בעיר. מסתבר שלא מספיק רק לעשות, צריך לדבר על זה, שגם אחרים יידעו על כך".

מירה וגדי: "זיווג של אחד למיליון"

בינתיים הגיעה מירה הביתה. אשה רכה עם חיוך שובה. הקצין מהצנחנים נשם לרווחה. מירה הדליקה את האור, ריססה את הזבובים והגישה קפה חם. גדי פתאום החליף טונים. הקשיות התמוססה, הפינות כאילו התעגלו. מירה הניחה עליו יד ושאלה: "מה שלומך איש שלי"? ה"ביחד" שלהם קיבל עכשיו יתר תוקף. גדי הירשה לעצמו להתפנק לרגע קטנטן לפני שחזר לחזות ענינית. מירה מבקשת רשות להתערב בשיחה ואומרת: "הקטע שגדי לא היה בו חזק, היה כזה שלא היו לו יחסי ציבור בכלל. ושגיאה נוספת היתה יחסי האנוש הלא כל־כך טובים שלו". גדי לא אהב את הקטע השני: "או שאני מדבר או שאת". מירה התקפלה.

גדי: "כשאדם עסוק בעשיה, הוא שוכח לפעמים שיש לו עסק בבני אדם ולא בניהול חומרים או צינורות במפעל".

מירה מנסה שוב בזהירות: "אפשר לעזור לך"?

גדי מחייך מפוייס: "תנסי".

מירה: "לא קשרת את הקואליציות הנכונות".

גדי: "נכון, אני לא עשיתי קואליציות לפני הבחירות, כמו שמקובל, מתוך בטחון עצמי מופרז. היו לי הערכות לא נכונות".

היית בסאוויסט?

"כן. הייתי קצר עם אנשים. תכליתי. לא היתה לי סבלנות לשמוע בירבורים. אני תופס מהר ואז הייתי חותך באמצע. זה לא בסדר. צריך לשמוע לאנשים".

למדת לקח?

"היה לי הרבה זמן לחשוב. מי שמקבל מכה כזאת, כל־כך חזקה, באופן טבעי זה עושה לו משהו. את כל

> "כשעלינו צפונה התגרשנו. החיים שלנו לא היו טובים, זה לא סוד, אבל אני לא הייתי מספיק אמיץ להתמודד עם הבעיה כשהייתי ראש עיר"

הלקחים הפקתי אחר־כך במפעל שניהלתי בקרית־גת. למדתי מהשגיאות".

למוד שגיאות הלך כץ לנהל מפעל של כור, איסכור, בקרית־גת. רפי הוכמן ביקש שגדי יפרוש מהמועצה כמה שיותר מהר ויפסיק לנשוף לו בעורף. חיים בר־לב, אז מזכיר המפלגה, תמך ברעיון. גדי כץ לקח את המשפחה ועזב את אילת.

כאן בעצם מסתיים פרק א' ומתחיל פרק ב' בחייו של גדי כץ. בעיניו, זאת נקודת המפתח בצומת הדרכים. מה שהוא לא יכול לסלוח לעצמו זאת העובדה שלא הוא קבע את המסלול, אלא המזל העיוור. כל זה לא היה קורה אילולא הפסיד בבחירות לראשות העיר: "אחרי שעלינו צפונה, אשתי ואני, התגרשנו. החיים שלנו לא היו טובים. זה לא היה סוד, אבל אני לא הייתי מספיק אמיץ להתמודד עם הבעיה בעודי מכהן כראש העיר. לא נראה לי אפשרי שראש עיר יעמוד ויתדיין בבתי משפט. לא הייתי יכול לעשות את זה לבוחרים שלי. אולי זהו קוד מוסרי מיושן, אבל כך הרגשתי אז. התאפקתי. ברור לי שאם הייתי נבחר לקדנציה שלישית, הייתי ממשיך לאכול קש ולא הייתי מתגרש. החיים היו עוכרים על ידי ולא הייתי מרגיש בהם. רק אחרי שעזבנו את אילת הרגשתי חופשי לנהוג כרצוני".

מתי מירה נכנסה לתמונה?

גדי פונה למירה: "עכשיו תורך לדבר".

"אני הייתי נשואה לאיש חיל הים. יש לנו שני בנים. גרנו באילת. כמו סיפורים אילתים אחרים, באנו לשנה ונשארנו. עבדתי במועצת הפועלים באילת וכך היכרתי את גדי. היינו בקשר של ידידות שנים ארוכות. לקראת סיום הקדנציה השניה שלו, אני התגרשתי ואז הקשר בינינו התחיל ללבלב ולנצנץ. כל עוד גדי היה נשוי נזהרנו מלפתח קשרים. אחרי שהוא התגרש, באופן טבעי נקשרנו זה לזו, ומאז אנחנו ביחד". בבית החלומות.

גדי: "זיווג כזה יכול להזדמן אחד למיליון. אני רק חושב מה היה קורה אם הייתי נבחר לראש העיר ונשאר נשוי. איך הייתי מפסיד את החיים. לפעמים נדמה לי שאנחנו, מירה ואני, תאומי סיאם. הכל אצלנו בראש אחד. ממש מושלם. יש בזה איזו איכות שאני לא יכול להסביר. אנחנו רבים לפעמים, כמו כל זוג, צועקים עד לב השמים אבל אחרי חמש דקות, כאילו לא היה כלום".

מירה: "פרק ב' זה שגעון. אנחנו קודם כל חברים".

גדי: "את זה באמת שכחתי להגיד".

מדוע החלטת לחזור לאילת ולהתמודד שוב על ראשות העיר?

"הרעיון היה הדדי. מצד חברי באילת ומצידי. אני לא יכול להגיד שנאנסתי לקבל את דין התנועה. בפירוש רציתי. יש כאן אנשים שאינם מרוצים ממה שקרה בעיר בשנים האחרונות. נדמה לי שיש לי עוד מה לתרום".

נצחון עכשיו לא יהיה פיצוי על ההפסד בפעם הקודמת?

"לא, בכלל לא. הפיצוי שלי יושב כאן על־ידי", אומר כץ ומצביע על מירה.

מירה: "היה שווה להיות כאן רק בשביל לשמוע את זה. האמת שיש לגדי עוד הרבה מה לעשות. יש דברים שהוא עוד לא הספיק".

מה למשל?

גדי: "צריך להתבונן לתוך אילת, פנימה. לחלק את תשומת הלב בין אילת כעיר תיירות לבין אילת כעיר שגרים בה תושבים ושצריך לפרנס אותם. צריך לפתח תעשיה בעיר, כמקור פרנסה, שאינו תלוי בברומטר התיירותי. אנחנו יותר מדי תלויים בזה. שני שליש מתושבי העיר עובדים בתיירות. צריך לבנות רכבת לאילת שתחבר אותה סוף סוף עם המדינה. כשיתחילו יחסי סחר עם סין, כולם ידפקו לעצמם בראש וישאלו איך לא חשבנו על זה קודם. יש עוד הרבה מה לפתח כאן".

מדוע לדעתך צריך להרוס את סונסטה אם טאבה תוחזר למצרים?

"בנושא טאבה עשינו את כל השגיאות האפשריות ולא דילגנו על אף אחת. לא הכנו שיעורי בית כמו שעשו המצרים. אין לי ספק שאם טאבה תוחזר, הם יפתחו שם איזור תיירות שיתחרה בנו ללא רחם. עובד מצרי מרוויח חמישה אחוזים משכרו של עובד ישראלי ונותן שירות יותר טוב. אם העסק הזה יקבל תאוצה של פיתוח, זו תהיה תחרות לא הוגנת. הם יכיסו אותנו. גם התיירים מישראל, יעדיפו את טאבה. אם תהיה להם סונסטה הם יפתחו שם כפרי נופש נוספים. לא יעלה על הדעת שאחרי כל הרעש שהם עשו, לא יקום שם איזור תיירות לדוגמא. אנחנו נהיה או בצרות. אם נהרוס את סונסטה זה יקח להם יותר זמן. זה הכל".

לסיום, מספר גדי כץ איך שוב היתה לו תקרית עם הגורל ואיך שוב המזל היה לצידו: "לפני כחצי שנה היתה לי תאונת דרכים קשה פה באילת, על־יד חוף אלמוג. מישהו נכנס במכונית שלי בעוצמה ושבר לי את עצם המפרקת. בדרך כלל זהו מוות מיידי. האמת שהייתי כמעט מת. אם הייתי נוסע עוד טיפה יותר מהר הייתי מת לגמרי. משום־מה, העצב לא נפגע ונשאר תלוי בתוך המפרקת השבורה. זה ממש נדיר. שכבתי שישה שבועות בלי לזוז, מתוח כולי כדי שהעצמות יתאחו ושלא יהיה צורך בניתוח. הכינו אותי לשיתוק. אמרו שאצא מבית החולים על כסא גלגלים אבל סירבתי להיות משותק. אני עוד בהשגחה, אבל כל יום יש שיפור". ■

לאכול בחוץ

טעמים טריפוליטנים, לפני שבת, על המזח ביפו

במו אוזני שמעתי סועד מרושן עונג אומר לגברת רינה: בגילגול הבא, אם יש דבר כזה, אני אשתדל להתחתן איתך. בעלה של רינה שמע את ההצהרה וחייך נבוכה.

הסועד הנלהב לא השמיע את ההצהרה הזו רק בגלל עיניה היפות של האשה שקוראים לה רינה. הוא אמר זאת לאחר שסיים לזלול ממאכליה הטריפוליטניים, על הרציף היפואי, מול גלי התורף המתנפצים בסמוך ביפעה סגמיתה. הוא הצהיר את הצהרתו לאחר ששטף בתהי־עם־נענע את חריפות הרגחריימי, את עוצמתה של השעועית המבושלת יחד עם שומן ותרד, אחרי שאיכלס את מעיו ההומיות בסדרה של "שרום". ומי שלא יודע מה זה מפרום, תיכף יבוא ההסבר.

גברת רינה, אשה חייכנית, חרוצה וזריזה, אשפית במכמני המטבח הטריפוליטני, היא אמו של הידוע כ"בני הדייג", שהוא בני השמן, עכשיו בריאטה, הפסיד איזה עשרה קילו שומן והרוויח עשרים קילו של גאווה ושמחת נצחון. בני הדייג זה בנאדם. ובני הדייג זו גם מסעדה מאוד גדולה ופופולארית והמתפרסת על פני המזח הדרומי של נמל יפו.

מלבד דגים ושרצי ים וסלטים ומרקים – צהריים וערב – יש שם גם "מוסף" של יום ו' בצהריים, שבו מתרפקים הלקוחות על מאכלי המטבח הטריפוליטני. ומי מכין את המאכלים? רינה, האמא של בני, שהגיעה ארצה כנערה צעירה שנה לאחר קום המדינה. את הליטוש ברזי המטבח הטריפוליטני, כך היא מספרת, קיבלה אצל חמותה.

הנה כי כן, בימי שישי בצהריים, מלבד לחבורה טובה הפוקדת דרך קבע את מסעדת הדגים הזו, אתה יכול לזכות גם בארוחה טובה, שתחילתה אמנם דגים, אך המשכה בשרים, בצקים, ירקות ממולאים ואפויים ומה־לא. בחוץ מתנפצים הגלים על המזח ובפנים מרחשים הדגים במחבתות. בקבוק יין, או כוס גדולה של בירה מהחבית. קצת סלטים חריפים שהולכים טוב עם המשקה שלך ועם הפיתה החמה – ומגיעות פרוסות הדג השורות ברוטב החריימי המסורתי. הפרוסות הן של לוקוס או של אינטיאס. הרוטב הוא ילוד כמון וקימל ושום מרוסק. הצבע האדום שייך לפפריקה. אחר כך מביאים את צלחת הקוסקוס, ששכרוני הסולת שאם יש דבר כזה שנקרא הגילגול הבא, אז...

וזה מה ששמענו במו אוזנינו שאומר לה אותו ברנש זחודעת, לאחר שסיים ביום ו' בצהריים את ארוחתו. ובעלה של רינה (הוא האבא של בני, העושים אותה הינם זעירים ועדיני טעם. יוצקים על הערימה הלבנה הזו מקערית המרק העשיר, שבושל מעצמות, מיח־שדרה וגרגירי חימצה. על זה יוצקים בזהירות מצלוחית ה"צ'ירשה" – מישרה אדומה, חריפה, עשויה מגזר, תפודים, דלעת ותבלינים למיניהם.

הפסקה לגימה ולהברי תורה ורכילות הנודדים בין שולחנות "הקבועים של יום שישי בצהריים". מי שכוחו במותניו ובקיבתו מזמין מרק רגל שעשוי מרגל בקבקר שבושלה ממושכות יחד שעועית ותבלינים. וכבר מגיע ה"מפרום" – מבחר ירקות ממולאים בירקות שונים. ומגיעה צלחת נוספת עם נתחי בשר בקר ומעיים גדולי־קוטר הממולאים, בין היתר, בבשר עמוד שדרה, ושקדי בשר הנקראים חלוויאת.

הממולאים – סלרי, תפוד, כרובית וחצילים – מגיעים על מצע של שעועית אפוייה עם שומן ותרד, מין צ'ולנט צפון־אפריקני, לא חריף, אבל טעים מאין כמותו. אחרי המעיים האלה והשעועית הזו, קשה לך להחליט מה אתה רוצה להיות יותר – אשכנזי או טריפוליטני. אם אתה, במקרה, אשכנזי, אז אתה ניגש לגברת רינה ואומר לה כמובן), שעמד בצד ושמע, חייך ואמר לו: לא איכפת לי, אבל תיקח בחשבון שאתה תשמין שגעון...

בימי שישי בצהרים גברת רינה מכינה אוכל טריפוליטני (צילום: שמואל רחמני)

אז עד שתזכו שתהיה לכם אשה טריפוליטנית שיודעת ואוהבת לבשל, אין ברירה אלא לרדת לנמל יפו בצהרי יום ו' כלשהו, להזמין ולשלם: פרוסות דג לוקוס בחריימי – 20 שקלים. מנת מפרום ובה שני ממולאים 10 שקלים. קוסקוס עם מרק וצ'ירשה 10 שקלים. מנת בשר ומעיים על מצע של שעועית – 15 שקלים.

ומטריפולי – לורשה

כדי לא ליצור מישקעים של אפלייה וקיפוח אצל שוחרי המטבח המזרח־אירופי יצאנו למחרת, בשבת, אל שדות הציד של הקישקע והצ'ולנט. מכל מוסדות הצ'ולנט הפתוחים בשבת בחרנו הפעם את הפאב־מסעדה שנקרא "סיבה למסיבה" (ברחוב בן־יהודה 77, ת"א). בלילות השמחים של המוסד הזה מופיע שם זמר יווני. אבל בשבת בצהריים מככב שם, ללא מוסיקה, הצ'ולנט האשכנזי, המושך למסעדה סוג אחר של אורחים.

הצ'ולנט והקישקע הם פריט אחד מתוך התפריט רב־ההיצע של "סיבה למסיבה". מגישים אותו לאחר שירד הגשם הראשון וחדלים להציעו לאחר החמסין הראשון של האביב. תפודים גדולים ושלמים, שחומים כרבעי, שעועית שלא נהפכה לעיסה ומעיים שלא נתפקעו ולא נתפוררו וביצה קשה וקלופה – זוהי מנת הצ'ולנט של "סיבה למסיבה", מנה נדיבה, המוגשת בצלחת אוואלית גדולה. את הגוון השזוף־עמום משיגים שם בסיועם של דבש ומעט סוכר שרוף.

ומי מכין שם את הצ'ולנט הזה? אשתו של אחד משני הבעלים. האם עלו הוריה ארצה מורשה? מוילנה? תתפלאו – מדמשק. מהיכן למדה זו להכין צ'ולנט אשכנזי? אצל גיסתי, שהיא פולניה, מחייכת שרה ה"סורית".

סיר־הלחץ של קיבוץ־הגלויות, מסתבר, עובד לא רע.

סטאלין היה מת

לובשים פרסטרויקה

המשלחת הרוסית שהגיעה למינכן מנתה חמישים איש, ובראשה היו שני מיניסטרים – וולדימיר גריגורוביץ' קלוג'ב, הממונה על התעשיות הקלות, ואיבן גרגורוביץ' גריצ'נקו, הממונה על תעשיית האופנה. שלוש מעצבות ומעצב (ליובוב פבלובה, תמרה מקוייבה, אלנה פופובה ואלכסנדר איגמנד), דוגמניות, דוגמנים ומלווים.

לפני התצוגה הם הופיעו במסיבת עתונאים, וסיפרו שברוסיה יש 62 בתי אופנה, ושהבגדים שהם מעצבים מיוצרים באלפיים מפעלים שמעסיקים שלושה מליון עובדים, כמעט אחוז אחד מ־280 מליון האזרחים. על שאלות העתונאים ענו הרוסים תשובות ארוכות ומנומקות שנשמעו קצת כתעמולה, הרגשה מוזרה למי שרגיל למסיבות עתונאים במערב.

"הפרסטרויקה", אמר איבן גרגורביץ' גריצ'נקו, "שינתה ושיפרה את איכות החיים בבריה"מ. ברור שמדינה שידעה לשלוח לווין לחלל יודעת לתפור מעיל, אבל אנחנו מודעים לעובדה שאפשר וצריך לקבל עזרה בשטחים מסויימים מבחוץ. אין לנו אשליות שנוכל לנצח במכה ראשונה, אבל המעצבים שלנו ניסו לייצר מה שהשוק המערבי רוצה. התצוגה הזו לא נערכת רק לצרכי תעמולה. אנחנו רוצים להרוויח מטבע זר, שלא רק אנחנו נקנה מכם, שגם אתם תקנו מאתנו וכך נתאזן".

כששאלתי האם את הבגדים שרואים בתצוגה אפשר לקנות גם ברוסיה, הוא נראה קצת מתוח וכועס. כמובן, אמר, האזרחים שלנו יכולים למצוא בגדים לטעמם.

בתום ארוחת חגיגית שנערכה אחרי התצוגה ניגשתי אל המיניסטר, הצגתי עצמי כעתונאית ישראלית והחמאתי לו על התצוגה היפה. אז הוא כבר נראה נינוח ורגוע, כמי שהצליח במבצע מסובך, חייך והודה על המחמאה. תציג בפנינו את רעייתו, אחז בידה בלבביות ובחום שהזכירו לי את גיבורי הסרטים הרוסיים של ימי ילדותי, והזמין אותנו לבקר ברוסיה.

האם יש סיכוי שתצוגת האופנה הרוסית תגיע גם לישראל? למה לא, הכל אפשרי.

תמונת הכיכר האדומה במוסקבה הוקרנה על מסך ענק כשלפניה, על הבמה, צעדו לצלילי מרש זקיפים רוסיים במדים, רובה על הכתף, כובעי הפרווה מקושטים בכוכב והרגליים מונפות בפסיעות מצעד. ואז נשמע צליל פעמוני כנסיה, פס־הקול התחלף לדיסקו קצבי ולמסלול יצאה קבוצת דוגמניות ודוגמנים בבגדי קיץ צבעוניים. הרמז היה ברור. גמרנו עם הקטע הצבאי, עכשיו אנחנו כמו כולם, עושים גם אופנה.

תצוגת האופנה הסובייטית הראשונה במערב נערכה בחודש שעבר במסגרת שבוע האופנה של מינכן. נדמה שסטאלין היה מת אם היה רואה את הדוגמניות הרוסיות חושפות רגלים ארוכות ומושלמות במיני קצרצר, לובשות סריגים צמודים ובגדי ערב עם מחשופים עמוקים, מציגות אופנה מערבית דקארנטית, כמו בפאריס, לונדון וניו־יורק. אירוע כזה עוד לא היה. גם לפני שנתיים צריך היה דמיון פרוע כדי לחלום על כך. באוקטובר 87' היה רמז ראשון לפלישה הסובייטית כשהופיע במינכן (אז עדיין רק בפני נציגי התקשורת) סלאבה זייצב, מעצב העילית היחיד ברוסיה, וזכה לתגובות נלהבות. עכשיו הצטרפה גם האופנה לגלזנוסט ולפרסטרויקה.

הרוסים רוצים למכור אופנה למערב, וכדי לשכנע את העולם שהם רציניים העמידו מופע מהמם, התייחסו לבגדים כמו לשילוב של ספוטניק ראשון בחלל והבלט הרוסי. הם בחרו בדוגמניות שאפילו בפאריס צריך לחפש הרבה כדי למצוא יפות כמותן, ולצידן הופיעו שישה דוגמנים יפיופים שכל אחד מהם ייצג רפובליקה אחרת של בריה"מ. את הכוריאוגרפיה לתצוגה עשה מריס לייפה מהבולשוי תיאטר, שגם אימן את הדוגמניות שהגיעו ממוסקבה, לנינגרד וקייב. קשה להעריך כמה בגדים ימכרו הרוסים למערב, אם כי בסוף שבוע האופנה הם הודיעו על מכירות טובות, אבל את הדוגמניות והדוגמנים הם כבר יכולים לייצא בהצלחה.

והבגדים? בין מאתיים הדגמים שהוצגו במינכן היו סריגים יפהפיים, שמלות צמודות וסקסיות, מערכות יום צבעוניות ועליזות ובגדי ערב נוצצים כמו גם חליפות מחוייטות ומעילי גשם לגברים. אולי לא נראו שם חידושים מפתיעים כמו בפאריס או מילאנו, אבל בהחלט בגדים שניתן למכור בקלות, אם המחיר נכון. נראה שמעצבי האופנה הרוסיים מעודכנים בכל מה שהולך עכשיו באופנה. רק בקטע אחד הם נכשלו, הושפעו יותר מדי מחצאית הבלון של כריסטיאן לאקרואה מלפני שנתיים. הידיעה שהחצאית הזאת כבר מיושנת כנראה לא הגיעה לרוסיה.

בחלק מהבגדים ניכרה השפעת הפולקלור הרוסי, ברקמות ואפליקציות עשירות. גם בפס הקול של המוסיקה הרגישו הרוסים את הצד המערבי, במקצבים עכשוויים, אבל כשעברו לקראת סוף התצוגה לקראקובייאק ומנגינות רוסיות מוכרות השתולל הקהל האירופי המאופק בדרך־כלל במחיאות כפיים סוערות.

התצוגה הרוסית התאפשרה כי ישראל – שהיתה אמורה להופיע השנה בשבוע האופנה במינכן בתצוגת אופנה מייצגת – ביקשה לדחות את הופעתה לשנה הבאה, בגלל קשיי תקציב. הגרמנים חזרו והזמינו את ישראל להופיע באוקטובר 89'. בהתחשב בחשיפה הגדולה לה זכתה האופנה הרוסית באמצעי התקשורת האירופים, חבל יהיה אם לא תנוצל במה זו בעתיד כדי לאפשר גם לישראל להציג את שלה.

מה הצצה מתצוגת האופנה הרוסית הראשונה שנערכה במערב. בין מאתיים הדגמים שהוצגו היו סריגים יפהפיים, שמלות צמודות וסקסיות, מערכות יום צבעוניות ועליזות ובגדי ערב נוצצים כמו גם חליפות מחוייטות ומעילי גשם לגברים.

שיכורים

משהו:
איך זה שכולם הצביעו רצ – ויצא ש"ס?

קורס ליחסי ציבור

שיעור 12

מתי על הלקוח שלך למות?

שיעור זה יוקדש לאירוע יחצ"ני חשוב של לקוח – מותו.

פעמיים רבות, כאשר אי אפשר בשום אופן לקבל בשביל לקוחך קטע בעיתון, שידור בטלוויזיה או פירגון בביקורת – מוות מוצלח עוזר. מוות כהלכה, מתואם כראוי, מניב תיק ענק של קטעי עיתונות ואף דקות טלוויזיה, עד פנידות ל"מבט".

ראוי להקדיש זמן ולקבוע פגישה עם הלקוח שלך כדי לתכנן את מסע יחסי הציבור של מותו, ולא להשאיר הכל לרגע האחרון, כמקובל אצלנו.

הידיעה המשוטה על מותו:
אם תשכיל לעבוד נכון ולגרום לתיוק קטעים מפרגנים בארכיוני העיתונים, וחשוב יותר – להעלמת קטעים לא־מפרגנים משם – תוכל להבטיח ללקוחך את המינימום: ידיעה מרשימה על מותו שתחמם את לב יקיריו, וכן איזכור מכובד במהדורת החדשות ברדיו. אבל זה לא כלום. אין זה שונה בהרבה ממודעת אבל רגילה, ולקוח הער ליחסי הציבור שלו לא יסלח לך אם זה כל מה שתוציא ממותו.

טלוויזיה:
השלב הבא הוא טלוויזיה. אם לא תכין קלטת גרוחב אינטש, הכוללת דמויות מסקרנות מהצד הנכון של המפה הפוליטית, אל תתפלא אם לא תזכה לשידור נרגש כרבעי לאחר מות לקוחך.

כתבות סופחשבוע:
עניין כתבות סופהשבוע הוא רציני, ויכול להקהות את כל מרירות לקוחך על שאין מעריכים או מבינים אותו כראוי.

כידוע, הפרעונים בנו לעצמם פירמידות מאבנים, ואטילה מגולגלות, למען חשיפה הולמת אחרי מותם. היום לא משאירים את זה למזל, מה גם שפירמידות מכל חומר אינן חדשותיות יותר. יש לתכנן להתאמן ולהתרגל לקראת הכתבות שלאחר המוות בעוד מועד.

הכן שיקופיות, מכתבי אהבה סודיים, מריבות ירושה או מכירת חפצים מן האוסף (ואוסף) כדי לא למצוא עצמך בשלוש שורות למטה במוסף המקומי, וכל מותך הלך פייפן.

דרישות לקוח מיוחדות:
כל אדם חולם על הכתבות שיופיעו אחרי מותו, בהן יביעו כולם צער על שלא היללו אותו די בחייו. לעיתים קרובות מפליג אדם בחלומות כאילו עד מעבר למידה כגון כותרת ראשית: "מת מאיר עוזיאל, מגדולי ההוגים ואלילי המין של תקופתנו. הוחלט על צירוף כתביו לתנ"ך".

מקצוענותו של איש יחסי ציבור טוב ניכרת בכך שהוא יודע להצביע על המצוי לעומת הרצוי.

כתירגול הבה נעבור לשיחה עם לקוח אפשרי:

"שלום. הזראים האלה לא כותבים עלי כלום, אבל אני אראה לכולם כשאמות. הם יכו על חטא ויכתבו עמודים שלמים".

"עמודים שלמים? ייתכן, אבל אני לא רוצה שתתאכזב אם לא".

"יכתבו, יכתבו, אני בטוח. יגידו עלי: חסר לנו אדם כמותו, הוא היה מוכשר באמת. זה שזילזל והשתיק הכי הרבה יהיה זה שיכתוב הכי ברגש, תראה, תראה".

"אולי כן, ואולי לא".

"מה אתה מתכוון אולי כן ואולי לא?"

"צריך לעבוד על זה קשה, זה פרוייקט מיוחד, ואני מזהיר אותך שזה לא יהיה זול. אבל, כמובן, אם אתה לא רוצה להיכנס להוצאות...."

איך למות?:
נמשיך כדי להגיע לסעיף חשוב בתיכנון מסע יחסי הציבור שלאחר המוות – איך למות?

אפשר לבחור בכמה דרכים. לכל אחת היתרונות שלה: איידס, התאבדות, תאונת מטוס, רצח על רקע לאומני, שבץ־לב באמצע ויכוח ספרותי, ברגע של טענה מוצלחת, אם יש.

כאן הזמן גם לדון בניסוח, בעזרת צוות חשיבה וקופירייטרים, של המלים האחרונות של לקוחך.

אם לקוחך שמאלני, כדאי שימות בירייה של חמום־מוח בעודו שר שירי שלום קצביים מול מחנה מעצר של בני עם אחר. אם לקוחך ימני, כדאי שימות תוך התגוננות נגד תוקפים ערביים דווקא באמצע תל־אביב.

מתי למות:
ועכשיו לשאלת העיתוי, החשובה מכל. אסור בשום אופן למות ביום הבחירות. בקושי ימצאו מקום להכניס מלה, שלא לדבר על סוף השבוע. מוות בעת שיגור לוויין ישראלי לחלל גם הוא לא חכם. בחר בקפידה יום ושבוע משעממים, נצל את ההזדמנות – ומות.

ילד טוב

– בני, זרקו אבנים על ילדות בנות שלוש עשרה בלוד.

– אמרת משהו, אמא?

– הטילו בקבוקי תבערה על אוטובוס בוואדי ערה. ארבו לאוטובוס ביריחו. חיכו עם בקבוקי תבערה, ראו שהוא עמוס ילדים, ושרפו אותם על אימם.

– סליחה?

– מנסים להרוג יהודים בירושלים, ביהודה, בשומרון, בגבול הצפון, בכל מקום בארץ בו אפשר להרוג מישהו. הם טורחים על זה יום ולילה. להרוג, להרוג, להרוג.

– אני לא שומע.

– הם רוצחים בתלייה וביריות גם ערבים המוכנים לחיות עם יהודים. רוצחים אותם!

– מה זה?

– זורקים אבנים אפילו על רכבת באיזור גני התערוכה בתל־אביב.

– מה אמרת?

– תגיד, אתה לא שומע מה שאני מדברת אליך?

– לא. אני לא שומע כלום.

– אתה עושה את עצמך?

– לא, אני ממש לא שמעתי כלום.

– יפה, בן. קבלת חינוך טוב, בן. זה רק היה מבחן, פחדתי שהתקלקלת. אני גאה בך, בן. ההשקעה בך נושאת תוצאות, בן.

פינת השלולית

הוא היה צפרדע מקופח. לא היה בו נסיך בכלל, בניגוד לכל חבריו. האם תאמינו? דווקא בגלל זה אהבה אותו הנסיכה.

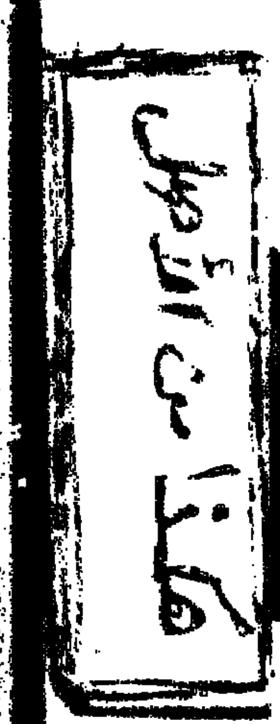

ועוד משהו:

תוגדל הכנסת ל־121 חברים, ויוכנס ויקטור תייר מידו!

מאיר עוזיאל

שוקן

(המשך מעמוד 13)

לחיץ ברקע, מהסוג של "צריך להגיע, להשיג"?

"לפי דעתי כן".

אבא שלך עמר מולך עם תמרורים?

"אני לא זוכר שאי פעם אמר לי מה לעשות. חוץ מהעובדה שבא לאמריקה להחזיר אותי לעבודה ב'הארץ'".

אירית: "שזה משמעותי מאוד".

כלומר, המסלול שלך היום מקורו באמביציה אישית או סיטואציה שהתגלגלת אליה?

"אמביציה היא הכוח המניע. אני לא מרגיש שנולדתי עם כפית כסף, אני מרגיש כל הזמן שאני במלחמה. דרכי נעשים כל הזמן שינויים לכיוונים אחרים".

אתה בנוי להילחם, יש לך כלים?

"כן. כן. לא אומר שמצליח. אני מתחרה עסקית, הוא אף פעם לא התעסק בזה, לא עניין אותו".

מר שוקן אתה התחרית בחיים, התעקשת להשיג?

"אני לא זקוק לעבודה. יש לי מקום עבודה, זה דבר מאוד מרכזי בחיים שלי, שאף פעם לא הייתי צריך להתחרות עם מישהו ולהשיג משהו".

עובדה שגרעה מהיכולת שלך לעשות דברים, מהתוצאות?

"אינני יודע. אף פעם לא הייתי במצב תחרותי בעבודה שלי. אני חושב שזה פגם, לא עובדה חיובית".

תחרות, אתה יודע, מחדדת.

"נכון. אני חושב שזה פגם שלא הייתי ומצד שני לא הייתי מעוניין אף פעם במצבים תחרותיים. לא הייתי מעוניין להתחרות. זה ללא ספק פגם, אבל תנאי החיים שלי היו כאלה, שיכולתי לחיות בלי זה. אני שואל את עצמי, נניח לא הייתי במצב מאושר כזה, מה היה יוצא ממני. אני חושב לעצמי שאילו זה היה נחוץ, הייתי כן מעוניין להתחרות. דיין אמר לי פעם, אני אף פעם לא נדחפתי לעשות משהו, רק כשבאו וביקשו ממני".

אולי אפשר לקטלג את המשפט הזה במסגרת השאֵרִם של דיין יותר מאשר במסגרת אמיתות ומציאות.

"כן. נורא קל. הוא איש מלא וגדוש". סיפור: "פעם נסעתי לטיול. אחרי הטיול סיפרתי לו איפה היינו ואמרתי לו שבעיר מסוימת, לגמרי במקרה, בלי ידיעה מוקדמת, מצאתי אורגינל של מיכאלאנג'לו בקתדרה. ואז הוא אומר לי, את המדונה של אל גרקו ראית? ואני, נדהם לגמרי, אומר לו: לא. אתה היית שם? אני שואל אותו, והוא עונה לי: לא, קראתי. אז אני הולך משם ואומר לעצמי, אידיוט, למה פתחת את הפה".

הלל, עד כמה הוא מנותק ממה שקורה סביבו, בעצם, באיזה מרחק הוא מהחיים?

"תראי, הוא לא הולך ולא יילך לאכול פלאפל ברחוב. אז בזה הוא לא מהחיים. מצד שני, הוא חשוף לדברים שקורים, יש לו אפילו קומפקט דיסק".

הוא לא מהמתמסרים רגשית, מהנסחפים?

"זה נכון. הוא מודע לזה. והוא עושה לא מעט מאמצים לשנות את זה, אבל זאת האנרציה שלו, זה המבנה שלו. אני הייתי מת לרכוש שלושים אחוז מהתרבות של האיש הזה ואני לא יכול ואני מתוסכל, ולו יש תחום שלא הצליח להשתלט עליו ולעומתו אני כן הצלחתי. אז מה"?

אתה משוות ירע, או מה שאנשים קו:אים תרבות, עם ויטאליות?

"אני לא יודע מה יותר חשוב. אני מעריך אצלו שהוא יצר לו חיים מעניינים משלו. חוסר תלות באנשים מבחוץ, ובבגרותו ובזקנתו הוא מוכיח שזה עובד כי הוא נשאר בן אדם חי, ער, סקרן".

עמוס, אתה מקנא בו? בידע שלו? הוא מכווץ אותך?

"לא. אני לא מקנא בידע. אולי יש משהו מכווץ בינינו אבל זה לא הידע שלו. החלק המכווץ קשור לתוקפנות".

אירית: "עמוס הוא בן אדם שלא מקנא, אין לו רגשי אשמה".

עמוס: "כשהוא מתקשר בשבע בבוקר בשבת ואומר: בוא לדבר, ואני מעדיף להישאר בבוקר עם הילדים, אני עונה לו: כן. אני בא".

מה לקחת ממנו?

"גישה מאוד ליבראלית. יכולת להיות פתוח להרבה רוקטורינות. הליברליזציה שלו לא באה לידי ביטוי חיצוני, כי יש לו מחסומים התנהגותיים, אבל הרבה פעמים אני אומר לעצמי במחשבה שהוא איש יותר מודרני ממני. באיש הזה אין שום דבר אנארכוניסטי".

> *"אני בהחלט רואה את עצמי אדם זקן. כוח העבודה שלי אינו מה שהיה, גם לא קצב הקריאה. אני איטי ואני מתעייף. משום כך אני יודע שאני צריך לתת לעיתון הזה להתפתח בלי שאני כל הזמן אגע בו. זאת הדרך שהעיתון יתקיים בלעדיי"*

שוקן צוחק. "כן, זה לא לגמרי נכון אבל לא לגמרי בלתי נכון".

רחלי, מה היתה רמת הסביבה הקרובה שלך, הבית?

תשובה בתמונות: "כשלא היה מה לעשות בחופש הגדול, שלושתנו לקחנו טקסט של שייקספיר ורצינו להציג לילדים בשכונה. הם לא הבינו כלום, אז יצאתי חורקתי את כולם החוצה ולמחרת עשינו הצגה להורים שלהם.

"ביום הולדת שלי הקרינו לילדים את 'המלט'. לפי הזמנתי. המנהל אמר שזה רעיון מטורף".

הלל: "יצא לי להיות, שלא באשמתי, במין משפחה כזאת שהיו בה כל מיני פיגורות ואם זה לא הספיק בצד של אבא, אז היו גם בצד של אמא. זאת חברת כנסת וההוא עורך עיתון וחבר כנסת, וזה אלוף בצבא. כל אחד פיגורה; אז מה פתאום אתה תהיה מין טמבל אחר".

בכה הרגשת?

"כן, היתה איזה אמת־מידה, היה מורל".

עם אבא שלך אתה צריך להתאמץ כדי להשתוות לרמת השיחה, אתה מרגיש מתוסכל, לפעמים מול בכירות הידע שלך?

שוקן מצטט בקלילות ריאלוג מבורח בין אלברט אינשטיין לפול ולרי. צוחקים. היד השמאלית של העורך הראשי וזה לכיוון המגירה. מושכת את הידית. המגירה נעולה. הפנים מעלות מבע של תימהון. השפתיים של שוקן נסגרות באמצע משפט של קורצוויל על קפקא. ממגירה צדדית מופיע צרור מפתחות. סיבוב במפתח מספר אחד. סיבוב במפתח מספר שניים. וימזום מהיר לנסיה המזכירה. נסיה מבינה הכל ברגע שפותחת את הדלת. נעלמת, חוזרת, ניגשת בשקט למגירה, מסובבת, פותחת, יוצאת. מר שוקן מחייך בהקלה, פותח רחב את המגירה, מוציא ספר דק, מציץ בו רגע. "שירים לעת מצוא" רוברט פרון.

מר שוקן, מה השורה התחתונה כשאתה עושה חשבון עם ההיסטוריה המקומית?

"'הארץ' תרם משהו ואני תרמתי משהו ל'הארץ'. וזאת ההצדקה היחידה שלי למקום בהיסטוריה, שאלמלא אני – 'הארץ' לא היה קיים".

השירים, מבחינתך, הם עשייה בעלת משמעות?

"זה גם. לא מבטל אותם".

איזו חוויה מביאה אותך לכתיבת שירים?

"אני היום בכלל לא יכול לכתוב. אני לא משורר מקצועי. בגלל זה קראתי לספר: "שורות לעת מצוא". תמיד צריכה להיות איזה עילה. כמו שכשאני כותב על איזה אדם, אז האדם הזה צריך למות". שוקן משועשע מעצמו. "אם יש לי דחיפה פנימית ואני מוכרח לבטא משהו, אני כותב. זה לא קורה לעיתים קרובות שיש לך מה לומר".

סימן שגם החוויות מידלדלות?

"כן, ללא שום ספק, החוויות הישירות, השורשיות".

הידע העצום שלך, הקלות שקשורה בהישגים, הגיל עצמו, יכולים להביא הרגשת מיאוס בחיים?

"טוב, זה לא עניין של גיל כל כך. זה עניין של אופי. אני לא חושב שזה ממלא אצלי מומנט חזק".

זה קיים?

"כן. שהכל נמאס – זה בהחלט קיים".

שורות מהשירים: "נערות עליזות לבושות לבן, דוחפות עגלות במסדרונות... עוד כפית אחת וגמרנו".

תמונה יפה של בית אבות.

"הזקן המשותק עליו כתבתי הוא עגנון. חלה בשיתוק והיה ב'הרצפלד'. ביקרתי אצלו וכתבתי".

שורה משיר שאהבתי: "זקנות פריכות עם חן של טרם בית קברות"?

שוקן: "יש איזה חן לזקנות. לא לכל הזקנות. מרגישים את החן ואת העובדה שעוד מעט הן לא תהיינה".

כתבת: "...בתוך מעטפת החום, החוגג נצחונו ביולי חתל אביבי, המעלה זיעתי ומתיש את כוחי, אני בבית". אתה מעביר הרגשה של קונפליקט חזק דרך השיר הזה.

"כן. יש פה קונפליקט. לכל אדם יש הבעיות שלו. כשכתבתי את זה היה לי משבר בחיים. עזבתי את אשתי, ישבתי בדירה קטנטונת על שפת הים. הייתי בתקופת מעבר. עכשיו, את רואה, יש לי בית יפה".

ספר השירים של גרשום שוקן לא היה מונח על המדפים בחנויות. משה דיין היה מאלה שקיבלו עותק הביתה. דיין קרא עוד באותו לילה והגיב מיידית. שוקן קורא בקולו "...ללב בני האדם הנפתלים, עם החיים על תהפוכותיהם ותהירותיהם, אלה שבעומק, שירים אלה מדברים".

איך זה שאתה לא מעורה בספרות ובשירה שנוצרים כאן היום?

"הדברים האלה לא מעניינים אותי. נראים לי מוכנים מאליהם. בזבוז זמן".

מר שוקן קם ממקומו, לוקח ספר של יאיר הורביץ, קורא לאט, בקול רם: "חבל רק. רק. מגדל בגינתו גבוה. חברו מגדל תתולים". מר שוקן סוגר את הספר: "לא אומר לי שום דבר. הכל כל כך ברור. שהחיים הם פרובלמטיים, ולעיתים קרובות אנחנו מעדיפים לא להיות. מה התוכן בזה שהחיים הם זיפתיים. שיר צריך להיות יותר מעוצב".

ופרוזה?

"לא נותן לי שום דבר. ההוא, מה שמו, גרוסמן, הוא בחור נחמד אבל למה אני צריך לקרוא אותו. מה הוא נותן לך? איש צעיר שחי פה היום ונותן דגנגו מעיין. אני חי היום, את המציאות של היום נדמה לי שאני חש".

אבל אתה מעדיף את המציאות הקרועה של נשים אחרים, את יואל הופמן קראת, אולי "הרמוניות" שלו דיברה אליך?

"זה כל כך שיגרתי. זה הכל מקופסאות. הכל מסיפורים. למה הוא כותב על ברלין, מה, הוא היה נולד?"

חזרת עם הלל לבית גיתה. במילים שלך: "האל שלו, של אביך אתה מתכוון. התרגשת?

"כן. התרגשתי קצת".

מר שוקן פותח מעטפה עמוסה בגלויות מהורלכן. שיחזור של העיר צוויקאו משנת 1898. כיכר העיר, רחובות, בית אבן גדול ששימש את המשפחה.

מר שוקן, הנוף שאתה מחובר אליו רגשית הוא הנוף המקומי, "חוויית התל אביבית", או הנוף של הגלויות על השולחן?

"בעשרים השנים הראשונות אחרי שעליתי ארצה הייתי מאוד קשור לנוף הים־תיכוני. למעשה, הייתי די מנותק מהצד הגרמני. היום הצד הזה עלה שוב. אני די הרבה עוסק ביהודים וגרמנים".

גרשום שוקן: "בסך הכל אני רומנטיקן"

התמונות משם צפות, משתלטות?

"במידה מסוימת. יש סכנה שהתמונות האלה תופסות מקום מדי גדול".

אתה מרגיש בקיעים בזהות?

"אני לא יודע מה זה בדיוק זהות שלימה. אם לשמעון פרס יש זהות שלימה, אז אני שמח שאני לא שמעון פרס". עוצר. "וכששואלים אותי אם אני מרגיש פה זר, אני עונה, ובגרמניה אני לא מרגיש זר"?

איך הפרדת בין התרבות שספגת לבין הפנים האחרות שלה?

"אני אירופי. אנחנו לא צריכים לדחות את תרבות אירופה. יחד עם זה, קיימת גרמניה אחרת, ואני מזדהה עם המושג גרמניה אחרת. גם היטלר לא מבטל את גיתה. אבל מה ששם קרה אי אפשר לבטל. השואה יצאה מאירופה. הגרמנים של היום לא משתחררים מזה. הדור שניהל את העניינים לא הודה באשמה. הנוער מתקומם נגד זה. החטא הוא באי־ההודאה".

גרשום שוקן ניגש לספריה. מוציא את "שואה" של לנצמן וקורא משפט של סמל מטרבלינקה, שכן מודה באשמה. 'טרבלינקה היתה סרט נע פרימטיבי, אך מתפקד היטב של המוות'. בריבור על נושאים של יהודים וגרמנים בגרמניה", מהרהר שוקן בקול רם, "יש גם הסכנה של השיגרה וגם הסכנה של נגיעה בעצבים חשופים".

מה אתה עושה בעיתון היום?

"מה שקורה במדינה עדיין מעניין אותי. יש די הרבה אימפולסים שאני עדיין נותן בעיתון".

אתה בן אדם חשדן?

"אני חושב שכן. גם חשדן וגם נאיבי".

יש לך פחד שאנשים מזייפים לידך בגלל רווח שהם יכולים להשיג?

"בהחלט יכול להיות. ברור שכן. ויש גם חנופה. ודאי".

מפוחדים ממך?

"אני מקווה". הוא מעלה הבעת פקפוק: "לא כל כך היום".

יש לך תקווה עם המדינה הזאת?

"זה עם מוכשר, ויטאלי, חוץ מזה יש לנו רקורד של שורדים".

הבית שאתה גר בו, ברחוב סמוך לכיכר המדינה, הוא בועה?

"הארץ הזאת מורכבת מבועות".

היית שמח אם היינו מתחבכים בתרבות אלגנטית יותר, התרבות האנגלית, למשל?

"לא. אני דוגל בהתקרבות לתושבים הערבים. אם לא נצעד בדרך הזאת המדינה הזאת לא תתקיים".

מר שוקן, אתה מצביע על שביל שרחוק מאוד מהררך הפרטית בה אתה צועד.

"זה בכלל לא חשוב. אני, כשם שאני לא נפגש עם יהודים, כך אני לא נפגש עם ערבים. חשבתי על זה, והגעתי למסקנה שלא נוכל לקיים חברה דמוקרטית אם אין שיוויון מוחלט. היהודים הם צינופוביים, חברה מסתגרת. אני בתור בן אדם באופן אישי, טיפוס מסתגר. לי באופן אישי, חיכוך לא נכון ולא סימפטי. אבל חברה שלימה לא יכולה להסתגר ואנחנו, הציבור הרחב, מסתגר כלפי הערבים. זה קשור לפרימיטיביות".

ובאדמה נגעת פעם?

"כן, אני מאוד אוהב לעבוד בגינה. עכשיו זה יותר קשה בגלל הרמטיזם".

איזו מילת סלנג היית צריך לפענח לאחרונה?

"הייתי צריך לשאול מה זה 'מנגל'. לא הבנתי".

הרווחת או הפסדת ש"לא ביזבזת זמן על בני אדם", כהגדרתך?

"גם הפסדתי וגם הרווחתי. יכול להיות שהרווחתי, והפסדתי יותר משהרווחתי. אינני יודע".

השיחה מסתיימת. התואר "מר", שמייצב את המרחק המתבקש לכל אורך השיחה מצטמצם לרגע. שוקן נוטש את הנקודה בחלל. מישיר עיניים. מחייך. פונה אלי, שואל שאלות: בית, בעל, ילדים. "ובשעות הפנאי, יש לכם חברה גדולה", הוא שואל, הרבה חברים"?

יש לי הרגשה, אני אומרת לו, שלאורך כל הדרך אתה משמן את הבלמים. "את זה את מרגישה גם בשירים"? הוא מוזדקף, מחכה לתשובה. לא, השירים משוחררים, אני עונה לו בכנות. ומעיזה: מיסטר שוקן, הרי בסך הכל אתה גם רומנטיקן? והוא צוחק: "כן. זה נכון. אני רומנטיקן".

בילי מוסקונה־לרמן

הורוסקופ

תחזית לשבוע שבין 11 ל־17 בנובמבר

עקרב
(23 באוקטובר עד 21 בנובמבר)

אישה אהוב ישמח לקבל מכם מתנה בעלת אופי מיוחד. אתם מתעניינים בימים אלה בעיסוקים יצירתיים ובחיי התרבות. זה זמן טוב להשלים פיגורים בתכתובת. תיתכן עכשיו הזדמנות להגדיל את ההכנסה.

קשת
(22 בנובמבר עד 21 בדצמבר)

השבוע אתם עשויים להמציא תכנית חדשה לשיפור מצבכם הפיננסי. במישור החברתי, ייתכן שתפגשו עכשיו מישהו שישפיע על עתידכם; הקפידו להתיענות להזמנות. אתם מרבים לצאת לבילויים – ושנו את התוצאות.

גדי
(22 בדצמבר עד 19 בינואר)

בימים אלה אתם עשויים לפגוש חברים חדשים. מגעים מאחורי הקלעים בתחום העסקים יועילו לאינטרסים שלכם. אל תחששו לבקש עזרת ממישהו. אתם נוטים עכשיו לחרוג מן התקציב בגלל בילוים.

דלי
(20 בינואר עד 18 בפברואר)

אל תחששו להפגין עכשיו את הכישורים היצירתיים שלכם. גם בתחום העסקי, התפתחויות לטובתכם. טיולים, רומנטיקה וחברויות חדשות יסבו לכם הנאה רבה. בימים אלה יהיה עליכם להקפיד על חוקי התנועה.

דגים
(19 בפברואר עד 20 במארס)

במישור החברתי אתם נוהלים בימים אלה הצלחה רבה. הסובבים אתכם מגיבים בחיוב על הרעיונות שלכם. קשר חברתי שתיצרו עכשיו עשוי לסייע לכם בעסקים. נסו לא לריב עם מישהו קרוב על ענייני כספים.

טלה
(21 במארס עד 19 באפריל)

השבוע צפויה התפתחות חיובית מאוד בתחום הקריירה; אתם מרבים לקבל מחמאות, ובצדק. בערבים כדאי לשים דגש מיוחד על רומנטיקה ועל שהייה בצוותא. חדשות מפתיעות צפויות להגיע ממקום רחוק.

שור
(20 באפריל עד 20 במאי)

זוגות ייתנו השבוע מבילוי מיוחד ובלתי צפוי. זה גם זמן טוב לנסיעות וטיולים. באמצעים אירועים חברתיים אתם עשויים ליצור קשרים עסקיים חשובים. בתחום הכספי תוכלו לצפות להפתעות.

תאומים
(21 במאי עד 20 ביוני)

בימים אלה מתגבשות אצלכם תכניות חדשות בקשר לשימוש בנכסים משותפים. בתחום העבודה הכל מתנהל כשורה, ואילו בערבים צפויים רגעים רומנטיים נעימים, שיחזקו את הקשר. תיתכן יציאה בלתי־צפויה ומהנה.

סרטן
(21 ביוני עד 22 ביולי)

ביחסי שותפות שוררת עכשיו הרמוניה – אתם משדרים על אותו גל. הרגשות הולכים ומעמיקים. זה זמן טוב לאירוח אנשים בבית, בעיקר כאלה שלא ראיתם מזמן. השבוע תיתכן הצעה לעבודה בלתי־שגרתית.

אריה
(23 ביולי עד 22 באוגוסט)

פרוייקט שיפוצים בבית מעסיק אתכם עכשיו. היוצאים לטיול או לנסיעה עשויים לפגוש מישהו מעניין, ותיתכן התפתחות רומנטית. ילדים יסבו לכם אושר. באחד הערבים יגיעו אורחים בלתי־צפויים.

בתולה
(23 באוגוסט עד 22 בספטמבר)

טיפוסים יצירתיים יהנו השבוע מהשראה מיוחדת. נסיעות וטיולים יביאו איתם רומנטיקה. היוצאים לקניות עשויים למצוא "מציאה" מיוחדת לבית. נסו לא להיכנס לוויכות עם ילדים בענייני כספים.

מאזניים
(23 בספטמבר עד 22 באוקטובר)

אתם מיטיבים לבטא את עצמכם עכשיו, ויש לכם רעיונות מקוריים בשפע. אך בתחום הביתי ייתכן שתוטל עליכם בימים אלה אחריות נוספת. נסו לא להיקלע למריבות עם שותפים ועם בני משפחה.

יגאל לב

סוף המרוץ

עיניים עצובות כעיני כלב שפלן. הראש עדיין זקוף, אבל הכתפיים שחוחות. מעולם לא ראתה גליה את המנהיג מקרוב. בטלוויזיה רשמו מרשימה יותר. תקיפה יותר. המסך הקטן מקנה לו עוצמה של ריחוק. מקרוב הוא לובש סבר חם. הצינה קפואה שהוא מקרין מעל גבי המסך, נמסה. ומקרוב נראה איש עייף, שעיגולים כהים מתחת לעיניו. שקיות רכות בוגרניות, מתגנבות אליהן. סנטר רך רופס שניתן להבחין בו רק שהוא שומט את ראשו. העיניים העצובות מביעות הכל.

גליה מתבוננת בו בסקרנות חסרת בושה. לעתים רחוקות מזדמן לה לשבת מול מנהיג בשיעור קומה כזה, בלי מחיצת שומרי ראש, מעגל של חנפים, חצרנים, ולקטורים המלווים אותו תמיד (על פי המינהג הרומי שכל מנהיג יש לו קהל מלווים קבוע שבא להאדיר את שמו, ועל פי מספר המלווים ניתן ללמוד על חשיבותו).הפעם ישב לבד בפנטהאוז השכן, דירתו של המנהיג הוקן שפרש זה מכבר. בא כדי לפתח את "חגור הקרב" כפי שקרא לזה. "להסיר את המגן, להניח את החרב, להסיר את כובע הפלדה ולהרגיש כאחד האדם". לעתים נדירות הופיע המנהיג בביתו של הפוליטיקאי הזקן, שהורח זה מכבר ומצא לו דירה בפנטהאוז הסמוך לגליה ואורי. משככר הימים עקבו בני הזוג אחר נפילתו. תחילה נעלמו סימני השלטון. המכונית עם שומרי הראש שתנחה למטה. דלפק השומרים שהוצב בכניסה לבית המשותף (אפילו חדר נוחיות מיוחד התקינו להם). נעלם הנהג, המזכיר, אחר־כך נעלמו גם הידידים. המעלית שהיתה מעלה אותם והיתה תפוסה תדיר, נמצאת בפיקוחם המתמיד של שומרי הראש, נשארה שוממה, ומכשיר הטלפון ששוב לא צילצל.

המנהיג הגיע לבית ידידו, כאשר גליה ואורי הסבו איתו לכוס קפה. יש להם מינהג להסב כל יום חמישי בשעות הערב בביתו של הפוליטיקאי לשעבר. גליה אופה עוגה. אוהב עוגת שוקולד. עדיין לקקן כילד. משוחחים על ספר אחרון, סרט שעורר תשומת לב. מנושאים פוליטיים הם נזהרים כדרך שאין מזכירים את החבל בביתו של התלוי. בכלל, הפוליטיקאי הזקן נטש זה מכבר את סקרנותו ושקע בתוכמת ישישים היוצרת מעגלים חרשים של חשיבות.

הצילצול באינטרקום בישר כי המנהיג מבקש לבקר את חברו לשעבר. בא לבדו. מעבר לדלת נשארו שומרי הראש. נכנס בצעד שחוח, תולה את עיני כלב השפלן המוכה באורי וגליה. לוחץ ידיהם באריכות. גליה רמזה לאורי שזה הרגע להסתלק. השיחה חייבת להישאר בתחומם של שני הפוליטיקאים, האחד שנטש והשני שחור מוכה משדה הקרב של הבחירות. הדברים חשובים מדי, גורליים מכדי ששכנים יאזינו. אבל האורח שזה מקרוב בא, עמד על כך שהם ישארו. שיבח את עוגת השוקולד של גליה, שוחח עם אורי על נושאים משפטיים, על פסקי הדין של העליון, בנושא השטחים. דיבר על ספרו של ז'אן פול סאטר "בודלייר" שיצא מקרוב בעברית. על ספרו של פרופ' צבי יעבץ "אוגוסטוס" ועל גורלו של המנהיג הרומי היחיד שמצא את מותו במיטה...

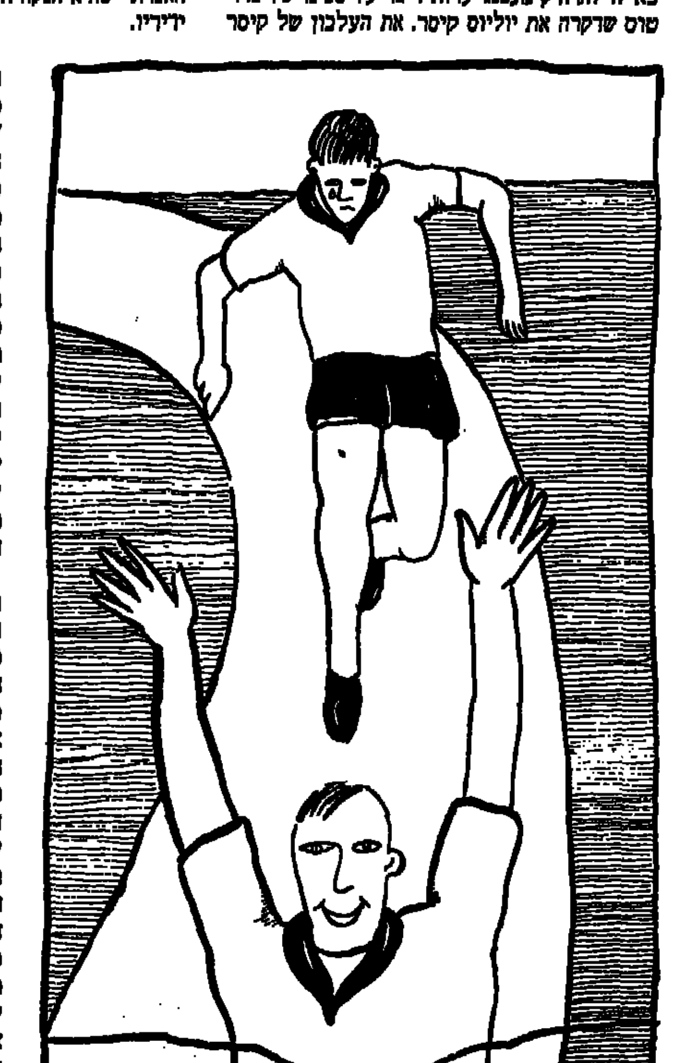
אולי גורלו של אוגוסטוס ואולי הציטטות שהביא משם הפוליטיקאי הזקן, הם שסחפו את השיחה לנושאים האקטואליים. המנהיג בעל העיניים הגזורות בעצב ניתח בבקיאות רבה את עולמו של הקיסר הרומי. את תוכמתו, את הדרך שבה הצליח להעביר את כל החוקים שרצה לאחר שהניח לסנט לדון שעות לאין קץ, כשהוא מאזין שלוב זרוע, סבלני, ולבסוף לאחר שהעניק לסנטורים את ההרגשה שהם אמרו מה שרצו, החליט בדרכו שלו. הידיד האמיתי של השליט הוא "הסבלנות", ו"אתה צריך להיות נאמן לעצמך אפילו שאחרים אינם מבינים כי ראית מרחוק את המטרה והדרכים אליה. למרות שהן דרכים עוקפות, למרות שהן נראות כאילו בלתי נאמנות, הן נאמנות תמיד אולי לא לשותפים, לפעמים אפילו לא לחבר אבל תמיד למטרה". לגליה נדמה שהוא מתנצל על משהו. כאילו להרחיק מעצמו עדות דיבר על סכינו של ברוטוס שדקרה את יוליוס קיסר. את העלכון של קיסר שאמר "גם אתה ברוטוס"? ולגליה דומה שהיא שומעת את הסכינים הלטושות שננעצו בגבו של המנהיג העייף. ועכשיו, הוא עלה למרומי הפנטהאוז, כקיפוד הסומר כולו חורי להבים.

ממרחק של אלפיים שנה אפשר להשקיף על המציאות הפוליטית של ימינו ביתר שיוויון נפש. איך אמר הפוליטיקאי הקשיש, "אחרי המשחק גם המלך וגם החייל מוטלים יחד לאותה קופסה".

שני הארונים הנכבדים שהסבו כאן ידעו רגעי התהילה. רגעי תהילה שאיש לא יכול לקחת מהם. אורי וגליה חשו את עוצמת הקרינה הנובעת משני המנהיגים, למרות ששניהם פנו כבר עורף לשכרון ההצלחה כמו שאמר המנהיג הקשיש "בגילי התהילה נמצאת בעבר ולא בעתיד".

אבל את העבר איש לא יכול לקחת מהם. משכבר הימים היו שניהם ארוני גורלות. המנהיג שנחל תבוסה, ידע יותר מחברו הקשיש את מרירות האכזבות והאופוריה של החלומות. שנים ארוכות לחם בחריקת שניים לבצר את מעמדו, מגייס את סובלנות הברזל שלו כדי לבנות את עתידו ועתיד המדינה גם יחד. בשלב מסוים לא ראה חילוק בין השניים. גם עכשיו, כשהוא יושב בדירת ידידו (שבעבר בגד בו, ושלח אותו למדבר הפוליטי), הוא משוכנע שיש חפיפה מדוייקת בין גורלו כמנהיג שנכשל ובין גורל המדינה הצפויה לכשלון.

יותר מכל העיקה עליו תחושת הבגידה. מדבר ביובש, כאילו הוא מסרב להסגיר את הכאב האחר האמיתי שהיא הנקודה החלשה בעולמו הכואב. בגידת ידידיו.

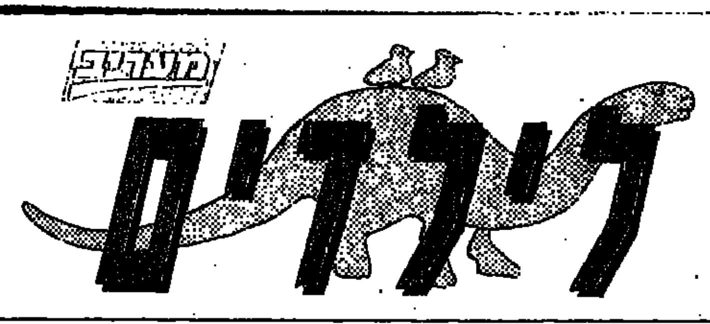

אולי משום כך נעזר בספר ההיסטורי "אוגוסטוס" כדי לעסוק בבגידה בת אלפיים שנה. "מה שמבחיל בבגידה איננו העובדה שמישהו נועץ בסוף סכין בגבך, אלא העובדה שהוא מנתק אותך מתחושת המציאות באמצעות מלים מחניפות. באמצעות ריגים וחשבונות כוזבים, בהבטחות נאמנות. הפחד והחנפה, הם שתי עיניים בהן הוא תולה כך מבט ואז, כאשר נדמה לו שאתה עומד להתמוטט, הוא הראשון שישלוף סכין... כמו קאסיוס. כמו ברוטוס. תמיד הוא ימצא צידוק לרצח. העריצות של השליט. הניתוק שלו מהעם. תמיד רוממות העם בפיו וסכין הבגידה בידו.

עייף. לרגע זכרה גליה את תמונת האיצטדיון הממתין לרץ המרתון האחרון באולימפיאדה. כולם כבר הגיעו. קצרו את זרי התהילה, אבל הרץ האחרון עוד מגייס את שארית כוחותיו. מזמן איבד כבר את חוש הכיוון אבל הוא יודע שעליו להגיע למטרה. כל שנשאר לו הוא כוח ההתמדה, הרצון העצום וההרגשה שהוא חייב להגיע. מכל הרגעים באולימפיארה היה זה הרגע המרגש ביותר. עכשיו נראה לה המנהיג כרץ המרתון שהגיע סוף־סוף למטרה. מטרה עגומה. מטרה של חשבון נפש. מטרה שפירושה לדעת כי עכשיו שוב אין לך כוח נעורים להתחיל את המירוץ מחדש. סוף המירוץ.

צחק. הצחוק נראה כמסכה. כאילו דלתות חלודות מנסות להיפתח בחריקה. "פנחס לבון אמר לי פעם ידידים שנתתי להם משרות, תפקידים, בגרו בי כתולות נודדים. אלה שהענקתי להם מרווחי נשארו נאמנים".

גליה ביקשה לשאול מי מידידיו של המנהיג נשאר נאמן לו אבל ברגע הזה נראתה השאלה חסרת נימוס,

11 בנובמבר 1988 ב' בכסלו תשמ"ט גליון 361
עריכה בת דורה בר עריכה גראפית חוה עילם.

היומן המטריף שלי

אֵיזֶה סֶרֶט נֶהְדָּר!

כְּשֶׁאַבָּא לָקַח אֶת לִיאוֹר וְאוֹתִי לִרְאוֹת אֶת הַסֶּרֶט "סֵפֶר הַגּ'וּנְגֶּל" שֶׁל וּוֹלְט דִּיסְנִי בְּבֵית חָנָן, הַמּוֹשָׁב הַסָּמוּךְ, נִשְׁאֲרָה אִמָּא לְבַד בַּבַּיִת, כִּי הֶעֱדִיפָה לִקְרֹא סֵפֶר. הִיא אָמְרָה שֶׁהִיא רָאֲתָה אֶת הַסֶּרֶט כְּבָר כַּמָּה פְּעָמִים, וְנִמְאַס לָהּ מִמֶּנּוּ. מַמָּשׁ לֹא מוּבֶנֶת, אִמָּא הַזֹּאת, הֲרֵי גַּם אַבָּא רָאָה אוֹתוֹ כַּמָּה פְּעָמִים, וְהוּא בְּכָל זֹאת בָּא.

הַסֶּרֶט הָיָה נֶהְדָּר, וּכְשֶׁחָזַרְנוּ הַבַּיְתָה הָיָה כְּבָר חֹשֶׁךְ, וְלִיאוֹר וַאֲנִי הִתְפָּרַצְנוּ פְּנִימָה, כְּדֵי לְסַפֵּר לְאִמָּא הַטִּפְּשָׁה הַזֹּאת אֶת כָּל מַה שֶּׁהִיא הִפְסִידָה.

"אִמָּא, אֵיךְ הוּא תָּקַע אֶת הַבָּנָנָה בַּפֶּה, כְּמוֹ תּוֹתָח", אָמַר לִיאוֹר.

"מִי?" שָׁאֲלָה אִמָּא בְּבֶהָלָה, וְהִתְבּוֹנְנָה בְּאַבָּא בְּמַבָּט מַאֲשִׁים: "לָמָּה לֹא נָתַתָּ לְלִיאוֹר שֶׁזִּיף, שֶׁהוּא אוֹהֵב?"

"לֹא, הֵם חָטְפוּ אוֹתוֹ מֵהַיָּדַיִם שֶׁל בָּלוּ, וְהֵרִימוּ אוֹתוֹ בָּאֲוִיר", הִתְעָרַבְתִּי, "וְהוּא הֶחֱזִיק אֶת כָּל הַבִּנְיָן בַּיָּדַיִם שֶׁלּוֹ, כִּי הִתְחִילָה רְעִידַת אֲדָמָה."

אִמָּא נֶעֶמְדָה: "עַל מָה אַתָּה מְדַבֵּר יוֹאָבִי? לֹא הִרְגַּשְׁתִּי שׁוּם רְעִידַת אֲדָמָה, וְאֶת מִי אַבָּא הֵרִים בָּאֲוִיר?"

"לֹא, זֶה לֹא אַבָּא", מַסְבִּיר לָהּ לִיאוֹר בְּסַבְלָנוּת, "זֶה בָּלוּ, הַדֹּב."

"הָא", נִרְגְּעָה אִמָּא, "בָּלוּ הֵרִים אֶת אַבָּא בָּאֲוִיר?"

לִיאוֹר מִתְעַצְבֵּן, וַאֲנִי צוֹחֵק. הִיא לֹא מְבִינָה כְּלוּם.

"רֶגַע, יְלָדִים, אוּלַי תֵּרָגְעוּ, וּתְסַפְּרוּ לְאִמָּא אֶת הַסֶּרֶט בְּצוּרָה מְסֻדֶּרֶת, מֵהַהַתְחָלָה?" מַצִּיעַ אַבָּא.

"טוֹב, אֲנִי מְסַפֵּר רִאשׁוֹן", אֲנִי אוֹמֵר מִיָּד.

"הֲכִי יָפֶה זֶה אֵיךְ שֶׁ..."

"אֲנִי, אֲנִי רוֹצֶה לְסַפֵּר רִאשׁוֹן," לִיאוֹר דּוֹרֵשׁ בְּתֹקֶף.

"יוֹאָבִי, תֵּן לְאָחִיךָ הַקָּטָן לְסַפֵּר רִאשׁוֹן, טוֹב?" מְנַסֶּה אַבָּא.

"מָה פִּתְאוֹם? אֲנִי בִּקַּשְׁתִּי רִאשׁוֹן, אֲנִי תָּפַסְתִּי אֶת הַתּוֹר רִאשׁוֹן."

"אֲבָל הוּא יוֹתֵר קָטָן."

"יוֹתֵר קָטָן, יוֹתֵר קָטָן, כָּל הַחַיִּים הוּא יִהְיֶה קָטָן מִמֶּנִּי, לָאו?"

אִמָּא מְחַיֶּכֶת: "צוֹדֵק הַיֶּלֶד, תַּחְשֹׁב עַל זֶה, אִיטוֹ."

אַבָּא מִשְׁתַּתֵּק, וְלִיאוֹר מַתְחִיל, קְצָת בְּגִמְגּוּם: "מוֹגְלִי, הוּא הָלַךְ עִם הַפִּילִים, וְהָעוֹרְבִים, הֵם שָׁרוּ לוֹ כְּשֶׁשֶּׁרְחָאן הַנָּמֵר פָּחַד מֵהָאֵשׁ וְ..."

"הֵם הָיוּ עֵיטִים, לֹא עוֹרְבִים," אֲנִי מִתְפָּרֵץ.

"אִ־מָּא, תַּגִּידִי לְיוֹאָב שֶׁלֹּא יַפְרִיעַ לִי".

"יוֹאָבִי, עוֹד רֶגַע..."

"אֲבָל הוּא מְבַלְבֵּל הַכֹּל!"

"אֲנִי לֹא..."

"אַתָּה כֵּן".

אַבָּא מִתְעָרֵב: "מְסֻפָּר בַּסֶּרֶט עַל יֶלֶד בְּשֵׁם מוֹגְלִי, שֶׁגָּדַל בֵּין זְאֵבִים, וּבִגְלַל הַנָּמֵר הַנּוֹרָא שֶׁרְחָאן, מְבַקֵּשׁ בַּגִּירָה, הַפַּנְתֵּר שֶׁאוֹהֵב אֶת מוֹגְלִי, לְהַחֲזִיר אוֹתוֹ לִכְפַר שֶׁל בְּנֵי הָאָדָם, כְּדֵי שֶׁהַנָּמֵר לֹא יִטְרֹף אוֹתוֹ."

"אֲבָל הוּא לֹא רוֹצֶה," אוֹמֵר לִיאוֹר.

"הוּא כֵּן רוֹצֶה. בַּסּוֹף, כְּשֶׁהוּא רוֹאֶה אֶת הַיַּלְדָּה וּמִתְאַהֵב בָּהּ", אֲנִי מִתְעַקֵּשׁ.

"לֹא, לֹא מוֹגְלִי, שֶׁרְחָאן לֹא רוֹצֶה."

"מָה, אַבָּא, שֶׁרְחָאן לֹא רוֹצֶה לָלֶכֶת לַכְּפָר? מָה זֶה קָשׁוּר", אֲנִי מְגַיֵּס אֶת אַבָּא לְעֵדוּת.

"לֹא, לֹא נָכוֹן", מִתְעַקֵּשׁ לִיאוֹר, כִּמְעַט בִּדְמָעוֹת: "לִטְרֹף אֶת מוֹגְלִי, שֶׁרְחָאן..."

אֵיזֶה טִפֵּשׁ, לִיאוֹר הַזֶּה: "שֶׁרְחָאן הַנָּמֵר לֹא רוֹצֶה לִטְרֹף אֶת מוֹגְלִי? אַבָּא?"

לִיאוֹר בּוֹכֶה. הוּא רָץ אֶל אִמָּא וְנִמְרָח עָלֶיהָ. תִּינוֹק אֶחָד.

"הוּא.. לֹא... רוֹצֶה... הָא... הוּא מְפַחֵד לִטְרֹף אֶת מוֹגְלִי... בִּגְלַל... הָאֵשׁ..."

עַכְשָׁיו אִמָּא מְנַסָּה לְהַרְגִּיעַ אֶת לִיאוֹר, וּכְשֶׁאֲנִי מְנַסֶּה לְנַצֵּל אֶת הַהִזְדַּמְּנוּת שֶׁהַפֶּה שֶׁל לִיאוֹר מָלֵא בְּבֶכִי, כְּדֵי לְהַסְבִּיר יוֹתֵר טוֹב מָה קָרָה בַּסֶּרֶט, אִמָּא מְחַבֶּקֶת אֶת לִיאוֹר, מְלַטֶּפֶת אֶת לֶחְיוֹ, וְאוֹמֶרֶת לִי, בְּשֶׁקֶט:

"יוֹאָבִי, שָׁכַחְתָּ שֶׁגַּם אֲנִי כְּבָר רָאִיתִי אֶת הַסֶּרֶט? אֲפִלּוּ כַּמָּה פְּעָמִים?"

רֶגַע אֲנִי נָבוֹךְ, וּמִיָּד אֲנִי פּוֹנֶה אֶל אַבָּא: "אַבָּא, אַתָּה בּוֹא. אֲסַפֵּר לְךָ אֶת הַסֶּרֶט, טוֹב?"

"יַאלְלָה," אוֹמֵר אַבָּא, וּמוֹשֵׁךְ אוֹתִי אֵלָיו, לְחִבּוּק.

"וַאֲנִי אֲסַפֵּר לָךְ, אִמָּא, טוֹב?" מְמַלְמֵל לִיאוֹר וּמְנַסֶּה לְהִתְגַּבֵּר עַל הַבֶּכִי: "אָז מוֹגְלִי יֶלֶד גָּדוֹל... וְהוּא לֹא מְפַחֵד מֵהַיַּעַר, וּבִכְלָל לֹא בּוֹכֶה... אַתְּ מְבִינָה, אִמָּא?"

מֵאֵת יוֹאָב אֲבִירָם (רָשַׁם אִיטוֹ)

עתידנות

חַיִּים בְּתוֹךְ כִּבְשָׁן לוֹהֵט

תָּאֲרוּ לְעַצְמְכֶם שֶׁאַתֶּם חַיִּים בְּתוֹךְ כִּבְשָׁן לוֹהֵט. חֲלוֹם בַּלָּהוֹת? לָאו דַּוְקָא. זֶה עָלוּל לְהִתְרַחֵשׁ אִי־שָׁם בֵּין שְׁנַת 2030 לְבֵין שְׁנַת 2050 אִם לֹא תִּנְקֹט הָאֱנוֹשׁוּת בִּצְעָדִים מַתְאִימִים.

וְכָךְ עֲלוּלָה לְהֵרָאוֹת הִתְגַּשְּׁמוּתוֹ שֶׁל חֲלוֹם הַבַּלָּהוֹת – כַּדּוּר הָאָרֶץ יֵהָפֵךְ כִּמְעַט כֻּלּוֹ לְמִדְבָּר צָחִיחַ. הַחֹם יִהְיֶה נוֹרָא וְהַטֶּמְפֶּרָטוּרוֹת בְּצָהֳרֵי הַיּוֹם יַגִּיעוּ לְ־60 עַד 70 מַעֲלוֹת! אֲזוֹרִים נִרְחָבִים עַל פְּנֵי כַּדּוּר הָאָרֶץ יוּצְפוּ בְּכַמֻּיּוֹת אַדִּירוֹת שֶׁל מַיִם שֶׁיַּגִּיעוּ מִן הַיָּם. לָצֵאת מִן הַבַּיִת וּלְהִסְתּוֹבֵב כָּךְ סְתָם בְּאוֹר הַיּוֹם יִהְיֶה בְּגֶדֶר סַכָּנָה גְּדוֹלָה.

הַתֵּאוּר הַבִּלְתִּי סִימְפָּטִי הַזֶּה עָלוּל לְהִתְרַחֵשׁ כְּתוֹצָאָה מִמִּסְפַּר פְּעִילֻיּוֹת הַרְסָנִיּוֹת שֶׁעוֹשֶׂה הָאָדָם הַמְּטֻדְרָן יוֹם יוֹם. פְּעִילֻיּוֹת אֵלֶּה גּוֹרְמוֹת לְזִהוּם הָאַטְמוֹסְפֵרָה, שֶׁהִיא שִׁכְבַת הָאֲוִיר הַמַּקִּיפָה אֶת כַּדּוּר הָאָרֶץ. הָבָה נִקַּח לְמָשָׁל אֶת הַמְּכוֹנִיּוֹת הַנּוֹסְעוֹת לְמִילְיוֹנֵיהֶן כָּל הָעֵת. אֵלֶּה מִשְׁתַּמְּשׁוֹת בְּבֶנְזִין לְהַנָּעָתָן. עַד כָּאן הַכֹּל טוֹב וְיָפֶה, אוּלָם הַחֳמָרִים שֶׁנִּפְלָטִים מִצִּנּוֹרוֹת הַפְּלִיטָה (אֶגְזוֹזִים) שֶׁלָּהֶן מִשְׁתַּחְרְרִים לָאַטְמוֹסְפֵרָה. חֳמָרִים אֵלֶּה מוֹנְעִים מֵחֵלֶק מֵהַחֹם הַנּוֹצָר עַל פְּנֵי כַּדּוּר הָאָרֶץ לְהִשְׁתַּחְרֵר לֶחָלָל. חֹם זֶה נוֹצָר כְּתוֹצָאָה מֵהֶאָרַת כַּדּוּר הָאָרֶץ עַל יְדֵי הַשֶּׁמֶשׁ בְּמֶשֶׁךְ הַיּוֹם. כְּכָל שֶׁתִּגְדַּל כַּמּוּת הַחֳמָרִים הַלָּלוּ בָּאַטְמוֹסְפֵרָה כָּךְ יוּכַל לְהִשְׁתַּחְרֵר פָּחוֹת חֹם. חֳמָרִים אֵלֶּה, הַיּוֹצְאִים בֵּין הַשְּׁאָר (אַךְ לֹא רַק) מִצִּנּוֹרוֹת הַפְּלִיטָה שֶׁל הַמְּכוֹנִיּוֹת יִגְרְמוּ, וּכְבָר עַכְשָׁו גּוֹרְמִים, לַעֲלִיָּה הַדְרָגָתִית בַּטֶּמְפֶּרָטוּרוֹת הַשּׂוֹרְרוֹת עַל פְּנֵי כַּדּוּר הָאָרֶץ. לְבַסּוֹף תַּגִּיעַ הַטֶּמְפֶּרָטוּרָה לְמִסְפָּרִים מַבְהִילִים וּבִלְתִּי נִסְבָּלִים שֶׁל 60-70 מַעֲלוֹת. הַטֶּמְפֶּרָטוּרוֹת הַגְּבוֹהוֹת תִּגְרֹמְנָה לְהֶרֶס הַצְּמִחִיָּה וּלְמוֹת מִסְפָּר עָצוּם שֶׁל בַּעֲלֵי חַיִּים בָּאֲזוֹרִים נִרְחָבִים בְּיוֹתֵר וּכְתוֹצָאָה מִכָּךְ לַהֲפִיכָתָם שֶׁל אֲזוֹרִים אֵלֶּה לְמִדְבָּר.

הַחֹם הַגָּדוֹל גַּם יָמֵס אֶת הַקַּרְחוֹנִים הָעֲנָקִיִּים שֶׁבַּקְּטָבִים. עֵקֶב כָּךְ יַעֲלוּ פְּנֵי הַיָּם. הַמַּיִם יָצִיפוּ שִׁטְחֵי יַבָּשָׁה גְּדוֹלִים מְאוֹד, שְׁטָחִים שֶׁבְּתוֹכָם גַּם עָרֵי עֲנָק הַמְאֻכְלָסוֹת בְּמִילְיוֹנֵי תּוֹשָׁבִים.

כְּדֵי לִמְנֹעַ מִן הַתֵּאוּר הַנּוֹרָא הַזֶּה לְהִתְגַּשֵּׁם יִהְיֶה עַל הָאֱנוֹשׁוּת לִנְקֹט בְּמִסְפַּר פְּעֻלּוֹת, פְּעֻלּוֹת שֶׁתִּסְכַּמְנָה עַל כָּל מְדִינוֹת הָעוֹלָם. פְּעֻלּוֹת אֵלֶּה תִּכְלֹלְנָה, בֵּין הַשְּׁאָר, מַעֲבָר מִמְּכוֹנִיּוֹת הַמֻּנָּעוֹת בְּבֶנְזִין לְכָאֵלֶּה הַמֻּנָּעוֹת בְּחַשְׁמַל, הַתְקָנַת אֶמְצָעִים מְיֻחָדִים שֶׁיִּמְנְעוּ אֶת פְּלִיטָתָם שֶׁל חֳמָרִים מְסֻיָּמִים מֵאֲרֻבּוֹת בָּתֵּי הַחֲרֹשֶׁת וָעוֹד.

לֹא נוֹתַר אֶלָּא לְקַוּוֹת שֶׁפְּעֻלּוֹת אֵלֶּה תִּסְכַּמְנָה וְתִתְבַּצַּעְנָה עַל־יְדֵי כָּל מְדִינוֹת הָעוֹלָם וּבְיַחַד נִמְנַע אֶת הָאָסוֹן הַמִּמְשְׁמָשׁ וּבָא שֶׁל הֲפִיכַת כַּדּוּר הָאָרֶץ לְכִבְשָׁן לוֹהֵט.

יורם אורעד

מה הולך

2 לִוְיָתָנִים לְכוּדִים בַּקֶּרַח בְּאַלַסְקָה

בְּמֶשֶׁךְ שְׁלֹשָׁה שָׁבוּעוֹת עָצַר הָעוֹלָם כֻּלּוֹ אֶת נְשִׁימָתוֹ בְּמַעֲקָב אַחֲרֵי שְׁנֵי לִוְיָתָנִים הַלְּכוּדִים בַּקֶּרַח בְּאַלַסְקָה אֲשֶׁר בַּצָּפוֹן הָרָחוֹק. הֵם הָיוּ לְכוּדִים מִתַּחַת לַקֶּרַח בְּמֶרְחָק קִילוֹמֶטְרִים מֵהַיָּם הַפָּתוּחַ.

מַדְעָנִים אֲמֶרִיקָנִים חִפְּשׂוּ דְּרָכִים לְשַׁחְרְרָם, אֶסְקִימוֹאִים קָדְחוּ חוֹרִים בַּקֶּרַח כְּדֵי לְאַפְשֵׁר לַלִּוְיָתָנִים לִנְשֹׁם וְכֵן נִסְּרוּ תְּעָלָה, אַךְ בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר נִצְּלוּ הַלִּוְיָתָנִים הוֹדוֹת לְהִצְטָרְפוּתָן שֶׁל שְׁתֵּי אֳנִיּוֹת רוּסִיּוֹת לַמַּאֲמָץ. הָאֳנִיּוֹת "אַדְמִירָל מָקָרוֹב" וְ"וְלָדִימִיר אַרְסֶנְיֶב" שָׁבְרוּ אֶת הַקֶּרַח וְהַלִּוְיָתָנִים חָזְרוּ לַיָּם.

הָיוּ אֵלֶּה לִוְיָתָנִים מִסּוּג קָלִיפוֹרְנִי־אָפֹר, סוּג נָדִיר מְאוֹד וְלָכֵן הַמַּאֲמָץ הָרַב לְחַלְּצָם. אֲבָל, אוֹתָם הָאֶסְקִימוֹאִים שֶׁעָבְדוּ כָּל כָּךְ קָשֶׁה לְהַצִּיל שְׁנַיִם, בְּעַצְמָם אוֹכְלִים לִוְיָתָנִים. הֵם אֲפִלּוּ יִשְׁתַּמְּשׁוּ בַּתְּעָלָה שֶׁנֶּחְפְּרָה לָצֵאת לַיָּם לָצוּד לִוְיָתָנִים מִסּוּג אַחֵר, הַנִּקְרָאִים "רֹאשׁ קֶשֶׁת". מֻתָּר לָהֶם לָדוּג 5 לִוְיָתָנִים כָּאֵלּוּ בְּשָׁנָה, לְצֹרֶךְ מִחְיָתָם.

מִסְפַּר יָמִים לְאַחַר הַמִּקְרֶה הַזֶּה הִתְרַחֵשׁ סִפּוּר הַצָּלָה נוֹסָף בְּקָצֶה אַחֵר שֶׁל הָעוֹלָם. יוֹתֵר מִ־50 לִוְיָתָנִים שֶׁעָלוּ לַחוֹף בִּצְפוֹן נְיוּ־זִילַנְד הֻחְזְרוּ לַיָּם בְּמַאֲמַצִּים שֶׁל מֵאוֹת מִתְנַדְּבִים וְצִי סִירוֹת קְטַנּוֹת. אוּלָם 34 לִוְיָתָנִים אֲחֵרִים מֵתוּ עַל אַף הַמַּאֲמַצִּים הַנּוֹאָשִׁים לְהַצִּילָם.

הַסִּירוֹת לִוּוּ אֶת הַלִּוְיָתָנִים בַּחֲזָרָה מִמּוֹצָא הַנָּהָר אֶל הַיָּם הַפָּתוּחַ וּמִשָּׁם הֵם הִתְחִילוּ לָשׁוּט בְּאֹרַח חָפְשִׁי. חוֹבְבֵי טֶבַע מְקַוִּים כִּי הַלִּוְיָתָנִים לֹא יַחְזְרוּ לַמַּיִם הָרְדוּדִים וְהַבּוֹצִיִּים שֶׁל שֶׁפֶךְ הַנָּהָר.

בְּמֶשֶׁךְ הַלַּיְלָה בּוֹ שָׁהוּ הַלִּוְיָתָנִים עַל הַחוֹף הִזְרִימוּ עֲלֵיהֶם מִתְנַדְּבִים מַיִם וְכִסּוּ אוֹתָם בִּנְיַר עִתּוֹנִים רָטֹב.

מֻמְחִים לְלִוְיָתָנִים אָמְרוּ כִּי בִּתְקוּפָה זוֹ רוֹוַחַת הַתּוֹפָעָה שֶׁל לִוְיָתָנִים הָעוֹלִים עַל הַחוֹף וּמֵתִים שָׁם.

רָחֵל שַׁי

הלוויתנים הלכודים בקרח באלסקה

"הַגְּ'רָפָה עָפָה"

כָּתַב: שְׁמוּאֵל הוֹפֶּרְט
צִיּוּרִים: אֵיתָן קַדְמִי
הוֹצָאַת: "כֶּתֶר" יְרוּשָׁלַיִם

יוֹם קַיִץ יְרוּשַׁלְמִי קַר, יָכוֹל לִהְיוֹת עָצוּב אֲפִלּוּ בְּגַן הַחַיּוֹת הַתַּנַ"כִי. עֲצוּבִים בִּמְיֻחָד הָיוּ "הָעוֹלִים הַחֲדָשִׁים" שֶׁבָּאוּ מֵעַרְבוֹת קֶנְיָה – הָאָדוֹן הַגִּ'ירָאף וַחֲבֶרְתּוֹ הַגִּ'ירָפָה.

הַמִּסְכֵּנִים הִצְטַנְּנוּ וְקִבְּלוּ דַּלֶּקֶת רֵיאוֹת שְׁמוֹנָה, כַּמָּה חֲבָל, מֵתָה הַגִּ'ירָפָה.

הַגִּ'ירָאף שֶׁהָיָה עָצוּב נִהְיָה עָצוּב עוֹד יוֹתֵר, אֲבָל פְּרוֹפֶסוֹר שׁוּלוֹב, מְנַהֵל גַּן־הַחַיּוֹת, בָּא לְעֶזְרָתוֹ. הוּא הִתְקַשֵּׁר עִם חֲבֵרוֹ הַצַּיָּד וְהִזְמִין גִ'ירָפָה חֲדָשָׁה מֵאַפְרִיקָה כְּדֵי שֶׁתִּהְיֶה חֲבֵרָה לַגִּ'ירָאף הַבּוֹדֵד.

מַאֲמַצָּיו עוֹלִים יָפֶה וְלִירוּשָׁלַיִם מַגִּיעָה גִ'ירָפָה חֲדָשָׁה, לֹא סְתָם גִ'ירָפָה. הִיא חֲכָמָה, מְנֻסָּה, יוֹדַעַת מַהוּ מָוֶת וּמָהֵם גַּעְגּוּעִים וּמַהוּ חֹפֶשׁ. הִיא מַדְבִּיקָה אֶת הַגִּ'ירָאף בִּרְצוֹן אַדִּיר לָצֵאת לָעֲרָבוֹת הַפְּתוּחוֹת – חָפְשִׁי וּמְשֻׁחְרָר. פְּרוֹפֶסוֹר שׁוּלוֹב הֶחָכָם יוֹדֵעַ כִּי אֵין בְּיָדָיו כָּל תְּרוּפָה מִלְּבַד הַחֲזָרָתָם לִסְבִיבָתָם הַטִּבְעִית. הַחְלָטָה הַמְּמַלֵּאת אוֹתוֹ שִׂמְחָה מַמָּשׁ כְּמוֹ שִׂמְחַת זוּג הַגִּ'ירָאפִים וְשִׂמְחָתָם שֶׁל כָּל קוֹרְאֵי הַסִּפּוּר הַנֶּחְמָד הַזֶּה.

בֵּן פּוֹרַת

חשוב לי מחשב

שָׁלוֹם יְלָדִים!

תָּמִיד אֲהַבְתֶּם וְתָמִיד תֹּאהֲבוּ יַלְדֵיכֶם סְפּוֹרְט. עֶרֶן יַעֲרִי שָׁלַח לָנוּ תָּכְנִית קְצָרָה הַיָּשָׁר מִבְּאֵר שֶׁבַע. הַתָּכְנִית – כִּשְׁמָהּ כֵּן הִיא – עוֹסֶקֶת בְּ... כַּדּוּרֶגֶל! כָּל שֶׁעֲלֵיכֶם לַעֲשׂוֹת הוּא לָשֶׁבֶת מוּל הַמַּחְשֵׁב, לְהוֹרִיד אֶת הַכִּסּוּי הַמָּגֵן עָלָיו, לְהַפְעִילוֹ, לְהַקְלִיד אֶת רְשִׁימַת הַפְּקֻדּוֹת, לִזְכֹּר שֶׁמַּטְּרַת הַמִּשְׂחָק הִיא לִמְנֹעַ מֵהַקַּו הָאֻפְקִי לַחְדֹּר לְתוֹךְ הַשַּׁעַר בְּעֶזְרַת הַעֲלָאַת וְהוֹרָדַת הַקַּו הָאֲנָכִי (לְמַעְלָה 'K', לְמַטָּה 'M').

אָז אַל תִּשְׁכְּחוּ לִנְעֹל נַעֲלַיִם נוֹחוֹת, לִלְבֹּשׁ חֻלְצָה קְצָרָה, לִמְתֹּחַ אֶת שְׁרִירֵי הָרַגְלַיִם וְ... קָדִימָה לְדַרְדֵּר!

בְּהַצְלָחָה,

עִדּוֹ

```
SOCCER

10  HGR
20  HCOLOR= 3
30  HPLOT 1,40 TO 1,120
40  HPLOT 1,40 TO 30,40
50  HPLOT 1,120 TO 30,120
60 X = 80
70 Y = 90
73 T =  INT (40 +  RND (1)
80  HPLOT 30,X TO 30,Y
85 A = A + 1
87  HPLOT 79 - A,T
90  IF  PEEK ( - 16368) =
    X = X + 1:Y = Y + 1:
    O: HPLOT 30,X - 1 TO
    1: HCOLOR= 3
100  IF  PEEK ( - 16368) =
    X = X - 1:Y = Y - 1:
    O: HPLOT 30,X + 1 TO
    1: HCOLOR= 3
110  IF X = 40 THEN X = X +
    Y + 1
120  IF Y = 120 THEN X = X -
    Y - 1
125  IF 79 - A = 30 THEN 200
130  GOTO 80
200  IF T > X AND T < Y THEN
210  FOR P = 1 TO 500: NEXT
213  TEXT : HOME
215  PRINT "YOU LOST !!!"
217  GET A$
220  TEXT : HOME : PRINT "DO
    WANT TO PLAY AGAIN ?"
230  GET A$
240  IF A$ = "Y" THEN  RUN
250  IF A$ = "N" THEN  PRINT
    D. BAY": END
260  GOTO 230
300  FOR P = 1 TO 500: NEXT
310  TEXT : HOME
320  PRINT "YOU WIN !!!": GET A$
330  GOTO 220
```

משתעשעים

תַּשְׁבֵּץ לָבָן

בְּתַשְׁבֵּץ זֶה עֲלֵיכֶם לִמְצֹא בְּעַצְמְכֶם אֶת הַמִּשְׁבָּצוֹת הַשְּׁחוֹרוֹת כְּדֵי לְהָקֵל מְעַט, בְּצַד כָּל הַגְדָּרָה מְצֻיָּן מִסְפַּר הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל הַמִּלָּה הַמְבֻקֶּשֶׁת.

מְאֻזָּן:
1) בֵּית־אָב הוֹרִים וִילָדִים (5) מַעֲנָק בִּסְפּוֹרְט לִקְבוּצָה מְנַצַּחַת (4)
2) רִאשׁוֹן הַמּוֹשָׁבִים (4) אַחַד הַמַּזָּלוֹת (3)
3) עֵץ מַחַט (4) שָׂדֶה (3)
4) סוֹד (2) דִּבְרֵי הַנָּבִיא, חָזוֹן (5)
5) הֶחֱרִיב (3) יְלִיד הָאָרֶץ (3) עֶצֶם בַּפֶּה (2)
6) שִׁיר (3) פּוֹסַעַת (5)
7. יַבָּשָׁה בְּלֵבִים (2) הֶבֶל (2) קֶרֶס (2)
8) פָּנִים (5) צֹרֶךְ רַב, כְּפִיָּה (4)

מְאֻנָּךְ:
א) מְחִלָּה חֲפוּרָה מִתַּחַת לָאֲדָמָה (5) חֹטֶם (2)
ב) בֶּן הַכִּבְשָׂה (2) צִפּוֹר שִׁיר אוֹרַחַת חֹרֶף בְּאַרְצֵנוּ (5)
ג) נֵס (3) תְּרוּפָה (2)
ד. אֶשְׁנָב (4) הִתְבּוֹנַנּוּ (3)
ה) שָׁכֵב – הַכַּוָּנָה לְבַעַל חַיִּים (3) שְׁנֵי עַמּוּדִים
ו) נָהָר גָּדוֹל בְּאֵירוֹפָּה (5)
ז) נָשָׂא כַּיִּם (2) חוֹר בְּגַג שֶׁדַּרְכּוֹ יוֹצֵא הֶעָשָׁן (5)
ח) חָכְמָה (4)
ט) שָׁתוּי (4)
י) פֶּרֶךְ (3) חִתּוּךְ בְּגוּף לְשֵׁם רִפּוּי (4)

מימי

בין הפותרים יוגרל מחשב כ"ס
פתרונות נא לשלוח ל"מעריב לילדים" ת.ד 20044 ת"א

	י	ט	ח	ז	ו	ה	ד	ג	ב	א
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										
8										

הזוכים בהגרלת ילדים סיום: 7.10.88
ישר וגם הפוך: תומר וקנין רחוב אורן 32 חיפה – רמסה – זכה במחשב כ"ס.
מאבלים ומשפטים: נסיף זרחיה רחוב שרת 23 חולון זכה במחשב כ"ס

הרפתקאות מלפפון פרק 15 כתב וצייר אורי פינק

